

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

«ΔΙΚΑΙΟ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

MASTER IN LAW & ECONOMICS

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
«Κίνδυνοι και μελέτη διαχείρισης κινδύνων του ελληνικού
τραπεζικού συστήματος»**

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΓΚΑΝΕΤΣΟΣ**

A.M. M.A.O. 1917

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Παναγιώτης Αρτίκης

Πειραιάς, Μάρτιος 2022

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο **«Κίνδυνοι και μελέτη διαχείρισης κινδύνων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος»** έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή

Όνοματεπώνυμο: Κωνσταντίνος Γκανέτσος

Ημερομηνία: 18 Μαρτίου 2022

Στην οικογένεια που είχα και την οικογένεια που απέκτησα

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον καθηγητή μου και επιβλέποντα την παρούσα διπλωματική εργασία, κύριο Παναγιώτη Αρτίκη, γιατί με συνέδραμε επιστημονικά από την πρώτη στιγμή, καθώς και τα λοιπά μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής τους Καθηγητές κ.κ. Νικόλαο Γεωργόπουλο και Νικόλαο Τσαγκαράκη για τη συμμετοχή τους και για το χρόνο που αφιέρωσαν για τη μελέτη της παρούσας.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθώ, όμως, και σε όλους τους διδάσκοντες του Τμήματος για όσα πολύτιμα έμαθα δίπλα τους, αλλά και στους συμφοιτητές μου, γιατί αυτή η εμπειρία δεν θα ήταν τόσο εποικοδομητική χωρίς αυτούς.

Το πιο μεγάλο ευχαριστώ, όμως, ανήκει στους γονείς μου και την αδερφή μου για την αδιάκοπη στήριξή τους σε κάθε βήμα της ζωής μου. Και, φυσικά, στη Σοφία που στη δύσκολη περίοδο της πανδημίας ήταν πάντα εκεί, για να με περιβάλλει με αγάπη και να με ωθεί να κυνηγήσω τα όνειρα και τους στόχους μου.

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εκτίθεται το ζήτημα των τραπεζικών κινδύνων και η διαχείριση αυτών από τα ελληνικά Τραπεζικά Ιδρύματα. Εκκινώντας από τη δομή του Τραπεζικού Συστήματος και μελετώντας τις μεταβολές του στη διάρκεια του χρόνου, προκύπτει η σημερινή εικόνα του ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος. Στη συνέχεια αναπτύσσονται τα επιμέρους είδη κινδύνων με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπες οι τράπεζες και απειλούν τόσο τη φερεγγυότητα του Τραπεζικού Συστήματος όσο και εν γένει τη λειτουργία της οικονομίας. Στην προσπάθεια αντιμετώπισης των κινδύνων, έχει τεθεί σε εφαρμογή μία σειρά ρυθμιστικών πλαισίων και εποπτικών απαιτήσεων, οι οποίες προϊόντος του χρόνου περιλαμβάνουν συμπεράσματα από τις αδυναμίες που ανέδειξε η οικονομική κρίση του 2008. Συνοπτικά, από τις εποπτικές απαιτήσεις της Βασιλείας I στη Βασιλεία III αποτυπώνεται η μετάβαση της τραπεζικής πολιτικής από τη μονομερή έμφαση στην κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου στην κάλυψη και του κινδύνου ρευστότητας. Βάσει του προαναφερθέντος ρυθμιστικού πλαισίου, ακολουθεί μία μελέτη διαχείρισης κινδύνου κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας δύο εκ των μεγαλύτερων ελληνικών συστημικών Τραπεζικών Ιδρυμάτων, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ και της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ. Η μελέτη αυτή είναι εστιασμένη στα έτη 2018-2020, προκειμένου να αποτυπώσει την πορεία των δύο αυτών τραπεζών το χρονικό διάστημα εξόδου από τα μέτρα ελέγχου κεφαλαίων (capital controls) μέχρι και τα αποτελέσματα της πανδημίας covid-19. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης είναι σε θέση να αποτυπώσουν εάν τα δύο αυτά Πιστωτικά Ιδρύματα συμμορφώνονται με τις εποπτικές απαιτήσεις και βαδίζουν σε ασφαλή κατεύθυνση έναντι των κινδύνων. Καταλήγοντας, η διαρκής συμμόρφωση στις εποπτικές απαιτήσεις και η αποφυγή απόκτησης επισφαλών στοιχείων ενεργητικού είναι ο μόνος τρόπος για να μπορέσουν οι ανωτέρω τράπεζες να επιτελέσουν τον σημαντικό ρόλο τους στην οικονομική ανάπτυξη και εν τέλει στην κοινωνική ευημερία.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	i
Περίληψη.....	ii
Κατάσταση Πινάκων & Διαγραμμάτων.....	iii
Κατάσταση Ακρωνυμίων.....	iv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
Δομή Τραπεζικού Συστήματος.....	1
1.1 Εμπορικές Τράπεζες.....	3
1.1.1 Οργανισμοί Αποταμιεύσεων και Δανείων.....	5
1.1.2 Τράπεζες Αμοιβαίων Αποταμιεύσεων.....	5
1.1.3 Πιστωτικές Ενώσεις.....	6
1.1.4 Επενδυτικές Τράπεζες.....	6
1.1.5 Κεντρικές Τράπεζες.....	7
1.2 Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα.....	8
1.2.1 Εξέλιξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	8
1.2.2 Συγχωνεύσεις & Εξαγορές στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα.....	10
1.2.3 Πρώτη Περίοδος Συγχωνεύσεων & Εξαγορών (1996-2007).....	10
1.2.4 Δεύτερη Περίοδος Συγχωνεύσεων και Εξαγορών (2007-2014).....	11
1.2.5 Δομή Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	13
1.2.6 Δραστηριοποιούμενα Τραπεζικά ή Χρηματοδοτικά Ιδρύματα.....	14
στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα	
1.2.7 Τράπεζα της Ελλάδος.....	15
1.3 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός.....	17
Βιβλιογραφία 1 ^{ου} Κεφαλαίου.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
Οι κίνδυνοι των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.....	21
2.1 Εισαγωγή - Οι επιμέρους κατηγορίες κινδύνων.....	21
2.1.1 Πιστωτικός Κίνδυνος.....	21
2.1.2 Κίνδυνος Ρευστότητας.....	23
2.1.3 Κίνδυνος Κεφαλαίου.....	26

2.1.4 Κίνδυνος Επιτοκίου.....	27
2.1.5 Συναλλαγματικός Κίνδυνος.....	29
2.1.6 Κίνδυνος Αγοράς ή Εμπορίας.....	29
2.1.7 Κίνδυνος Επικρατείας ή Χώρας.....	31
2.1.8 Κίνδυνος εκτός Ισολογισμού.....	32
2.1.9 Λειτουργικός Κίνδυνος.....	33
2.1.10 Τεχνολογικός Κίνδυνος.....	34
2.1.11 Μακροοικονομικοί Κίνδυνοι.....	34
2.1.12 Κίνδυνος Φήμης.....	35
2.2 Συμπεράσματα.....	36
Βιβλιογραφία 2 ^{ου} Κεφαλαίου.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Διαχείριση των κινδύνων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.....	39
3.1 Διαχείριση σε «ευρεία έννοια».....	40
3.2 Τραπεζική Εποπτεία: Η Επιτροπή της Βασιλείας.....	40
3.2.1 Η Συμφωνία της Βασιλείας I.....	41
3.2.2 Η Συμφωνία της Βασιλείας II.....	42
3.2.3 Η Συμφωνία της Βασιλείας III.....	45
3.2.4 Διαβάθμιση Κεφαλαίων Πιστωτικών Ιδρυμάτων.....	46
3.2.5 Αντικυκλικό Κεφαλαιακό Απόθεμα Ασφαλείας (CCyB).....	47
3.2.6 Απόθεμα Ασφαλείας των Παγκοσμίως Συστημικά Σημαντικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (G-SII).....	49
3.2.7 Απόθεμα Ασφαλείας των Λοιπών Συστημικά Σημαντικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (O-SII).....	50
3.2.8 Δείκτης Μόγλευσης.....	51
3.3 Διαχείριση του Πιστωτικού Κινδύνου.....	52
3.3.1 Διαδικασία αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και κατάταξης σε κατηγορία.....	53
3.3.2 Διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου.....	54
3.3.3 Εξασφαλίσεις.....	54

3.3.4 Συμβάσεις παράγωγων προϊόντων και ανταλλαγής.....	55
3.4 Διαχείριση Κινδύνου Ρευστότητας.....	57
3.4.1 Δείκτης κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio-LCR).....	58
3.4.2 Δείκτης καθαρών σταθερών κεφαλαίων (Συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης- Net Stable Funding Ratio- NSFR).....	61
3.4.3 Λοιπά μέτρα διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας.....	62
3.5 Διαχείριση κινδύνου κεφαλαιακής επάρκειας.....	63
3.5.1 Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Capital Adequacy Ratio – CAR).....	64
3.5.2 Διαφοροποίηση χαρτοφυλακίου.....	65
3.6 Διαχείριση Επιτοκιακού Κινδύνου.....	65
3.6.1 Προθεσμιακές Συμβάσεις.....	65
3.6.2 Δικαιώματα Προαίρεσης.....	66
3.6.3 Δικαιώματα Ανωτάτου και Κατωτάτου Επιτοκίου.....	67
3.6.4 Συμφωνία Ανταλλαγής Επιτοκίων.....	68
3.7 Διαχείριση Συναλλαγματικού Κινδύνου.....	68
3.7.1 Αντιστάθμιση Στοιχείων του Ισολογισμού.....	69
3.7.2 Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης Συναλλάγματος.....	69
3.7.3 Συμβόλαια Δικαιωμάτων Συναλλάγματος.....	70
3.7.4 Συμβόλαια Προθεσμιακά.....	70
3.7.5 Συμφωνίες Ανταλλαγής.....	71
3.8 Διαχείριση Κινδύνου Αγοράς ή Εμπορίας.....	72
3.8.1 Αξία σε Κίνδυνο (Value At Risk).....	72
3.8.2 Δυνητική ζημία σε ακραίες συνθήκες (Stress-testing).....	73
3.9 Διαχείριση Κινδύνου Χώρας.....	73
3.9.1 Εσωτερική Διαδικασία Αξιολόγησης.....	73
3.9.2 Εξωτερική Αξιολόγηση.....	74
3.10 Διαχείριση Λειτουργικού Κινδύνου.....	75
3.10.1 Υιοθέτηση Άρτιων Γραμμών Άμυνας.....	75
3.11 Συμπεράσματα.....	77

Βιβλιογραφία 3 ^{ου} Κεφαλαίου.....	78
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η διαχείριση των κινδύνων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας σε 2 συστημικές τράπεζες κατά την χρονική περίοδο 2018-2020.....	80
--	----

4.1 Τα επιλεγθέντα πιστωτικά ιδρύματα.....	80
--	----

4.1.1 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ.....	80
---	-----------

4.1.2 Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ.....	81
--	-----------

4.2 Απαιτήσεις Κάλυψης Κινδύνου Κεφαλαιακής Επάρκειας τα έτη 2018-2020.....	82
---	----

4.2.1 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2018.....	83
---	-----------

4.2.2 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2019.....	85
---	-----------

4.2.3 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2020.....	87
---	-----------

4.3 Δείκτες κάλυψης Κίνδυνου Ρευστότητας και καθαρής σταθερής χρηματοδότησης για τα έτη 2018-2020.....	89
--	----

4.3.1 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2018.....	89
--	-----------

4.3.2 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2019.....	91
--	-----------

4.3.3 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2020.....	91
--	-----------

4.4 Συμπεράσματα αποτελεσμάτων.....	92
-------------------------------------	----

Βιβλιογραφία 4 ^{ου} Κεφαλαίου.....	95
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα.....	97
-------------------	----

Βιβλιογραφία.....	99
-------------------	----

Καταστάσεις Πινάκων & Διαγραμμάτων

Πίνακες

1. Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2018.....	84
2. Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2018.....	84
3. Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2018.....	85
4. Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2019.....	85
5. Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2019.....	86
6. Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2019.....	86
7.Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2019.....	87
8.Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2020.....	88
9.Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2020.....	88

Διαγράμματα

1. Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	13
--	----

Κατάσταση Ακρωνυμίων

Ελληνόγλωσσα

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ν.	Νόμος
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
Βλ.	Βλέπε
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΜΕΔ	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΕΕΤ	Ελληνική Ένωση Τραπεζών
Σ&Ε	Συγχωνεύσεις και Εξαγορές
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
Ο.π.	Όπως παραπάνω
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΣΣΚ	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου
ΕΑΤ	Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών

Ξενόγλωσσα

NPL	Non Performing Loans
NPE	Non Performing Exposures
BIS	Bank for International Settlements
CAR	Capital Adequacy Ratio
LCR	Liquidity Coverage Ratio
NSFR	Net Stable Funding Ratio
G-SII	Global Systemically Important Institution
O-SII	Other Systemically Important Institution
VaR	Value at Risk
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process
HQLAs	High Quality Liquidity Assets
CRD V	Capital Requirements Directive V
CRR II	Capital Requirements Regulation II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Δομή Τραπεζικού Συστήματος

Εισαγωγή

Τραπεζικό σύστημα είναι ένα «δίκτυο εμπορικών, αποταμιευτικών, καθώς και άλλων εξειδικευμένων τραπεζών που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της αποδοχής καταθέσεων, της παροχής δανείων και πιστώσεων, της μεταβίβασης χρημάτων και προσφοράς επενδυτικών διευκολύνσεων»¹.

Οι τράπεζες αποτελούν χρηματοοικονομικούς μεσολαβητές που η κύρια δραστηριότητά τους είναι να δέχονται καταθέσεις έναντι κάποιου κόστους οι οποίες καταλήγουν σε υποχρεώσεις των τραπεζών προς τους καταθέτες και να χορηγούν δάνεια έναντι κάποιας αμοιβής, τα οποία καταλήγουν σε απαιτήσεις τους κατά των δανειοληπτών.

Ο ρόλος των τραπεζικών μεσολαβητών είναι πολύ σημαντικός για την εύρυθμη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών και για αυτό το λόγο υπόκεινται σε αυστηρή νομοθεσία και εποπτικό έλεγχο. Ακόμα ένας σημαντικός λόγος για την ανάγκη εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι οι αρνητικές εξωτερικότητες (negative externalities) των τραπεζών. Συγκεκριμένα, μία πιθανή κρίση στο τραπεζικό σύστημα ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών, σε απώλεια εμπιστοσύνης προς τις τράπεζες, καθώς και σε ευρύτερες συνέπειες στις πραγματοποιούμενες οικονομικές συναλλαγές (π.χ εμπόριο, επιχειρηματικός δανεισμός).

Οι βασικές λειτουργίες των τραπεζικών μεσολαβητών² είναι:

(α) η δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων,

(β) η μείωση του κόστους συναλλαγών,

(γ) ο επιμερισμός του κινδύνου, και

(δ) η παροχή ενός συστήματος πληρωμών.

---

¹Οικονομικά της Καθημερινότητας, Τραπεζικό Σύστημα <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroι/trapeziko-systhma> (Ημερομηνία πρόσβασης 28.01.2022)

²Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ.27-31.

Η χρονική διάρκεια των καταθέσεων κατά μέσο όρο είναι μικρότερη από τη χρονική διάρκεια των χορηγήσεων. Αν δεν υπήρχε η τράπεζα ως διαμεσολαβητής τότε είτε οι δανειστές θα ήταν υποχρεωμένοι να δανειστούν για μικρότερο χρονικό διάστημα είτε οι καταθέτες θα έπρεπε να δεσμευτούν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Με την ύπαρξη της τράπεζας επιτυγχάνεται η μετατροπή ενός περιουσιακού στοιχείου μικρής χρονικής διάρκειας (κατάθεση) σε ένα περιουσιακό στοιχείο μεγάλης χρονικής διάρκειας (δάνειο).

Οι τραπεζικοί μεσολαβητές είναι σε θέση να μειώσουν σε σημαντικό βαθμό το κόστος των συναλλαγών (transaction cost) γιατί έχουν αναπτύξει εξειδικευμένη τεχνογνωσία στο χώρο και επιπλέον γιατί ωφελούνται από τις οικονομίες κλίμακας που δημιουργούνται λόγω του μεγάλου μεγέθους τους.

Το κόστος συναλλαγών αποτελείται από (α) το κόστος συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών, το κόστος αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών της τράπεζας (information processing costs) και (β) το κόστος σύνταξης των σχετικών συμβάσεων (contracting costs).

Ιδιαίτερα, σχετικά με το κόστος συλλογής πληροφοριών, οι τράπεζες λόγω μεγέθους και αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να λάβουν περισσότερες πληροφορίες για τους πελάτες τους και να επιβλέπουν την πορεία των ενεργειών τους (monitoring), αλλά και να προτείνουν σε αυτούς τυχόν επενδυτικά προϊόντα.

Ένα άλλο πλεονέκτημα των τραπεζικών μεσολαβητών που προκύπτει από το χαμηλό κόστος συναλλαγών είναι ότι μπορούν να βοηθήσουν τους επενδυτές να μειώσουν την έκθεσή τους σε κίνδυνο. Οι τράπεζες είναι σε θέση να δημιουργήσουν χρηματοπιστωτικά προϊόντα τα οποία έχουν χαρακτηριστικά κινδύνου ίδια με εκείνα που επιθυμούν οι πελάτες τους. Τα κεφάλαια που συγκεντρώνουν από την πώληση αυτών των προϊόντων τα τοποθετούν στη συνέχεια σε προϊόντα υψηλότερου κινδύνου και υψηλότερης αναμενόμενης απόδοσης. Το χαμηλό κόστος συναλλαγών, αλλά και η διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου των τραπεζών επιτρέπει στις τράπεζες να επιμερίζουν αποτελεσματικά τον κίνδυνο και έτσι συμβάλλουν στην ανάπτυξη νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων.

Το στοιχείο της διαφοροποίησης (diversification) επιτελεί κομβικό ρόλο³ στην μείωση του κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας. Η σύγχρονη θεωρία χαρτοφυλακίου (Modern Portfolio

---

³ Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ. 334.

Theory), που αποτέλεσε μέρος της διατριβής⁴ του Markowitz βασίστηκε στη διαφοροποίηση υπό την έννοια ότι ανέδειξε τη σημασία του διαφοροποιημένου χαρτοφυλακίου έναντι του μη συστημικού κινδύνου μίας επένδυσης. Ο μη συστημικός κίνδυνος, δηλαδή ο κίνδυνος που αφορά μεμονωμένα την κάθε επένδυση περιορίζεται σημαντικά αν αυξηθεί ο αριθμός των διαφορετικών επενδύσεων βάσει της θεωρίας των μεγάλων αριθμών εν αντιθέσει με τον συστημικό κίνδυνο, ο οποίος αφορά εν γένει την αγορά και δεν επηρεάζεται από το περιεχόμενο του χαρτοφυλακίου.

Καταλήγοντας, τα τραπεζικά ιδρύματα επιλέγουν να κατέχουν διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια, προκειμένου αφενός να μετατοπίσουν τον κίνδυνο από την κάθε επένδυση στο σύνολο του χαρτοφυλακίου και αφετέρου να εξασφαλίσουν μία πιο ομαλή και σταθερή κερδοφορία.

Τέλος, στη σύγχρονη περίοδο οι τραπεζικοί μεσολαβητές ολοένα και αναπτύσσουν σύγχρονα συστήματα πληρωμών που εξυπηρετούν το σύνολο των αναγκών των πελατών τους, εν αντιθέσει με το παρελθόν όπου οι περισσότερες συναλλαγές εκκαθαρίζονταν με την ανταλλαγή των αντίστοιχων χρηματικών ποσών.

Αναλόγως του είδους των πελατών που εξυπηρετούν οι τράπεζες, των υπηρεσιών στις οποίες εξειδικεύονται και του ρόλου που παίζουν στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες, δηλαδή εμπορικές τράπεζες, οργανισμοί αποταμιεύσεων και δανείων, τράπεζες αμοιβαίων αποταμιεύσεων, πιστωτικές ενώσεις, επενδυτικές τράπεζες και κεντρικές τράπεζες.

1.1 Εμπορικές Τράπεζες

Οι εμπορικές τράπεζες⁵ (commercial banks) είναι οι μεγαλύτεροι και πλέον διαφοροποιημένοι οργανισμοί όσον αφορά στην ποικιλία των ενεργητικών στοιχείων που διαθέτουν και των υποχρεώσεων που εκδίδουν. Σε γενικές γραμμές είναι χρηματοοικονομικοί μεσολαβητές οι οποίοι συλλέγουν καταθέσεις από φυσικά και νομικά πρόσωπα και παρέχουν δάνεια. Στα στοιχεία του ενεργητικού τους περιλαμβάνονται τα δάνεια που χορηγούν στους καταναλωτές, στις επιχειρήσεις ή στο δημόσιο, αναλαμβάνοντας τον κίνδυνο αυτών των δανείων καθώς και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειζόμενου. Επίσης διαφοροποιούν το χαρτοφυλάκιο των δανείων τους μεταξύ μεγάλου αριθμού ελλειμματικών οικονομικών μονάδων έτσι ώστε να μειώνεται η

---

⁴Markowitz, H. (1952). Επιλογή Χαρτοφυλακίου. The Journal of Finance. 7 (1), σελ. 77-91.

⁵Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ. 51.

επίπτωση που θα έχει ένας επισφαλής δανειολήπτης. Συνήθως, οι ίδιες οι τράπεζες ή θυγατρικές τους επιχειρήσεις παρέχουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, πραγματοποιούν αντασφάλιση σε ορισμένες μορφές αξιογράφων, αναλαμβάνουν ασφάλειες ζωής και λειτουργούν ακόμη ως επιχειρήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης. Συνήθως οι υποχρεώσεις των εμπορικών τραπεζών έχουν τη μορφή λογαριασμών όψεως και προθεσμίας, παρόλο που οι μεγάλες τράπεζες εκδίδουν υποχρεώσεις στην αγορά χρήματος, όπως διαπραγματεύσιμα πιστοποιητικά καταθέσεων (negotiable certificates of deposit), καταθέσεις σε ευρωδολάρια (eurodollar deposits) και εμπορικά χρεόγραφα (commercial papers). Τα έσοδα των εμπορικών τραπεζών προέρχονται κυρίως από τους τόκους που χρεώνουν στα δάνεια, την απόδοση των τοποθετήσεων που κάνουν σε διάφορα αξιόγραφα και τις προμήθειες που χρεώνουν για διάφορες υπηρεσίες που παρέχουν. Ο αντικειμενικός σκοπός μίας εμπορικής τράπεζας είναι να έχει θετική διαφορά μεταξύ των τόκων που εισπράττει και των τόκων που πληρώνει (net interest margin). Αυτή η διαφορά επιτρέπει στην τράπεζα να καλύπτει τα οργανικά της έξοδα και να δημιουργεί κέρδος για τους μετόχους της.

Στην επιδίωξη του αντικειμενικού της σκοπού μία τράπεζα αναλαμβάνει πιστωτικό κίνδυνο, νομοθετικό κίνδυνο, κίνδυνο επιτοκίων και κίνδυνο ρευστότητας. Πιστωτικός είναι ο κίνδυνος αδυναμίας της τράπεζας να εισπράξει τους τόκους ή το κεφάλαιο των δανείων που έχει συνάψει. Ο νομοθετικός κίνδυνος προέρχεται από οποιαδήποτε αλλαγή στο νομοθετικό περιβάλλον λειτουργίας της που μπορεί να προκαλέσει μείωση της κερδοφορίας της. Ο κίνδυνος επιτοκίων αναφέρεται είτε σε μελλοντική μεταβολή των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων είτε στο γεγονός ότι οι επενδύσεις και οι πηγές χρηματοδότησής μίας τράπεζας έχουν κατά κανόνα διαφορετική χρονική διάρκεια. Ο κίνδυνος ρευστότητας σχετίζεται με την ικανότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος να χορηγεί δάνεια και να πληρώνει αναλήψεις των πελατών της σε κάθε χρονική στιγμή. Οι νομοθετικές αρχές, για να μειώσουν τον κίνδυνο ρευστότητας των τραπεζών, τις υποχρεώνουν να διατηρούν μέρος των καταθέσεων των πελατών τους στην κεντρική τράπεζα χωρίς τόκο.

Οι εμπορικές τράπεζες χαρακτηρίζονται από υψηλή χρηματοοικονομική μόχλευση (high leverage), η οποία αυξάνει τον κίνδυνο χρεοκοπίας τους. Συνήθως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων τους προς το σύνολο του ενεργητικού τους είναι εξαιρετικά χαμηλός. Διεθνώς έχουν θεσπιστεί κανόνες τους οποίους οφείλουν να διατηρούν τα πιστωτικά ιδρύματα για να μπορούν να καλύπτουν τους κινδύνους⁶ στους οποίους εκτίθενται.

---

⁶Βλ. επόμενα κεφάλαια.

1.1.1 Οργανισμοί Αποταμιεύσεων και Δανείων

Οι οργανισμοί αποταμιεύσεων και δανείων⁷ (savings and loan associations- SLAs) συγκεντρώνουν τα κεφάλαια μικρών αποταμιευτών και στη συνέχεια δανείζουν τα κεφάλαια αυτά σε άτομα που επιθυμούν να αγοράσουν κατοικία ή σε άλλες κατηγορίες δανειζόμενων. Η περισσότερο σημαντική οικονομική λειτουργία των οργανισμών αυτών είναι η δημιουργία ρευστότητας για τους αποταμιευτές, η οποία θα ήταν αδύνατη, αν οι αποταμιευτές συναλλάσσονταν κατ' ευθείαν με τους δανειζόμενους. Επίσης, οι οργανισμοί αποταμιεύσεων και δανείων έχουν μεγαλύτερη εμπειρία στην ανάλυση πιστώσεων, σχεδιασμού δανείων και είσπραξη απαιτήσεων σε σχέση με μεμονωμένους αποταμιευτές, έτσι οι οργανισμοί αυτοί μειώνουν το κόστος και αυξάνουν τη διαθεσιμότητα των στεγαστικών δανείων. Οι οργανισμοί αποταμιεύσεων και δανείων διατηρούν μεγάλα, διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια δανείων και άλλων επενδύσεων και κατά συνέπεια επιτυγχάνουν διασπορά του κινδύνου η οποία θα ήταν αδύνατη, αν οι αποταμιευτές είχαν συνάψει τα ενυπόθηκα δάνεια κατ' ευθείαν με τους δανειζόμενους. Συμπερασματικά, οι αποταμιευτές ωφελούνται γιατί μπορούν να επενδύουν τις αποταμιεύσεις τους σε επενδύσεις υψηλότερης ρευστότητας, καλύτερης διαχείρισης και χαμηλότερου κινδύνου, ενώ οι δανειζόμενοι ωφελούνται γιατί μπορούν να αποκτήσουν περισσότερα κεφάλαια με χαμηλότερο κόστος.

1.1.2 Τράπεζες Αμοιβαίων Αποταμιεύσεων

Οι τράπεζες αμοιβαίων αποταμιεύσεων (mutual savings banks – MSBs) είναι οργανισμοί οι οποίοι διαφέρουν από τους οργανισμούς αποταμιεύσεων και δανείων μόνο σε ορισμένες λεπτομέρειες. Οι τράπεζες αυτές συλλέγουν το μεγαλύτερο τμήμα των πόρων τους δια μέσου λογαριασμών όψεως και προθεσμιακών καταθέσεων και επενδύουν σε στεγαστικά δάνεια.

---

⁷Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 72.

1.1.3 Πιστωτικές Ενώσεις

Οι πιστωτικές ενώσεις⁸ (credit unions – CUs) είναι μικροί, μη κερδοσκοπικοί συνεταιρισμοί που ανήκουν αποκλειστικά στα μέλη τους και συνήθως ιδρύονται από άτομα που έχουν έναν κοινό δεσμό π.χ. από υπαλλήλους μίας επιχείρησης. Για να χρησιμοποιήσει κάποιος τις υπηρεσίες της ένωσης πρέπει να είναι μέλος της. Κυρίως εκδίδουν λογαριασμούς με δικαίωμα επιταγής (checking accounts) και προθεσμίας (savings ή share accounts), ενώ χορηγούν δάνεια για αγορά αυτοκινήτων, επισκευή κατοικιών και ακόμη για αγορά κατοικιών. Οι πιστωτικές ενώσεις είναι συνήθως η φθηνότερη πηγή κεφαλαίων που είναι διαθέσιμη σε μεμονωμένους δανειζόμενους.

1.1.4 Επενδυτικές Τράπεζες

Οι επενδυτικές τράπεζες⁹ (investment banks) δημιουργήθηκαν κυρίως για να προσφέρουν εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε επιχειρήσεις και θεσμικούς επενδυτές παρά σε μεμονωμένους ιδιώτες. Οι κύριες δραστηριότητές τους περιλαμβάνουν την παροχή υπηρεσιών:

- (α) συμβούλου σε εκδόσεις μετοχικού κεφαλαίου και ομολογιακών δανείων αναφορικά με την τιμή, το ύψος και το χρόνο πραγματοποίησης της έκδοσης
- (β) αναδόχου σε εκδόσεις μετοχικού κεφαλαίου
- (γ) συμβούλου σε συγχωνεύσεις και εξαγορές,
- (δ) διαπραγμάτευσης μεγάλων πακέτων μετοχών είτε για δικό τους λογαριασμό είτε για λογαριασμό πελατών τους,
- (ε) διαπραγμάτευσης παράγωγων προϊόντων με σκοπό είτε τη μείωση του κινδύνου είτε τη κερδοσκοπία,
- (στ) τιτλοποίησης περιουσιακών στοιχείων όπως στεγαστικών ή καταναλωτικών δανείων, (ζ) δημιουργίας συνθετικών προϊόντων,
- (η) διαχείρισης χαρτοφυλακίων και
- (θ) σύστασης και διαχείρισης εταιρειών καινοτομικού κεφαλαίου (venturecapital).

---

⁸Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach.", 9η Έκδοση, σελ. 79.

⁹Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 109 επ.

Οι κύριες πηγές εσόδων των επενδυτικών τραπεζών είναι οι προμήθειες που χρεώνουν τους πελάτες τους για διάφορες υπηρεσίες συμβούλου που τους παρέχουν, τα μερίσματα και οι τόκοι που εισπράττουν από τις επενδύσεις σε κινητές αξίες, τα έσοδα από υπηρεσίες αναδοχής, οι προμήθειες διαχείρισης χαρτοφυλακίων, οι προμήθειες θεματοφυλακής και τα έσοδα που προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και πώλησης των κινητών αξιών που εμπορεύονται. Οι επενδυτικές τράπεζες, όπως οι εμπορικές, είναι εταιρίες με υψηλή χρηματοοικονομική μόχλευση. Οι επενδυτικές τράπεζες χρηματοδοτούν τις επενδύσεις που κάνουν σε κινητές αξίες σε μεγάλο βαθμό με βραχυπρόθεσμα κεφάλαια.

1.1.5 Κεντρικές Τράπεζες

Οι κεντρικές τράπεζες¹⁰ είναι ένας από τους βασικότερους πρωταγωνιστές των χρηματοπιστωτικών αγορών αφού είναι υπεύθυνες μαζί με άλλους φορείς για τη θέσπιση του νομικού πλαισίου λειτουργίας των αγορών καθώς και για την εποπτεία τους. Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών στις αγορές πηγάζει από το ευρύτερο φάσμα ευθυνών τους για την οικονομία μίας χώρας καθώς και από το γεγονός ότι είναι οι υπεύθυνες για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της χώρας. Η κεντρική τράπεζα σε μια οικονομία είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος, αναλαμβάνει τη στήριξη τραπεζών που αντιμετωπίζουν προβλήματα και λειτουργεί ως τράπεζα των υπόλοιπων τραπεζών σε μία οικονομία. Η προσφορά του χρήματος στην οικονομία εξαρτάται αποκλειστικά από τα μέτρα της νομισματικής πολιτικής που λαμβάνει κάθε φορά η κεντρική τράπεζα για σταθεροποίηση της οικονομίας. Τα κυριότερα από τα μέτρα αυτά είναι η πολιτική του επιτοκίου παρέμβασης, η πολιτική των ποσοστών ρευστότητας και η πολιτική της ανοιχτής αγοράς. Η κεντρική τράπεζα λειτουργεί ως τελευταίο καταφύγιο των υπόλοιπων τραπεζών της οικονομίας. Για παράδειγμα, χορηγεί δάνεια σε μία τράπεζα σε περίοδο κρίσης, στην περίπτωση που οι άλλες τράπεζες δεν θέλουν ή δεν μπορούν να δανείσουν την τράπεζα αυτή. Η κεντρική τράπεζα λειτουργεί ως τράπεζα των άλλων τραπεζών στην οικονομία με την τήρηση των διαθεσίμων των τραπεζών, την παροχή εργασιών συμψηφισμού επιταγών, φύλαξης τίτλων κ.α. Η κεντρική τράπεζα λειτουργεί επίσης ως τράπεζα της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση τηρεί τους λογαριασμούς της στην κεντρική τράπεζα όπου σύρει επιταγές σε βάρος αυτών των λογαριασμών και συμμετέχει στην πώληση των κρατικών τίτλων. Επίσης, ελέγχει για λογαριασμό της κυβέρνησης τις εμπορικές τράπεζες και καθορίζει σε ορισμένες περιπτώσεις τους συναλλαγματικούς ελέγχους. Σε μερικές χώρες η κεντρική τράπεζα δανείζει την κυβέρνηση και είναι επίσης ο κυριότερός της σύμβουλος της, ειδικά σε θέματα διεθνών οικονομικών σχέσεων.

---

¹⁰Saunders A., Cornett M., "Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και Διαχείριση Κινδύνων", 9η Έκδοση, σελ. 32.

1.2 Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Η διεθνοποίηση, ο εκσυγχρονισμός και η απελευθέρωση των τραπεζικών συστημάτων¹¹ σε παγκόσμιο επίπεδο στις αρχές της δεκαετίας του 1990 καθώς και η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 επηρέασε το Ελληνικό τραπεζικό τοπίο και το ώθησε σε μεγάλα κύματα συγχωνεύσεων και εξαγορών. Αρχικά κατά την περίοδο 1996-2009 ολοκληρώθηκε ένας μεγάλος αριθμός συγχωνεύσεων και εξαγορών. Ως αποτέλεσμα των νέων συνθηκών του πιο απελευθερωμένου ρυθμιστικού πλαισίου, της εμφάνισης νέων χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών και νέων τεχνολογιών αυξήθηκε ο ανταγωνισμός εντός του Ελληνικού τραπεζικού κλάδου. Αντίθετα το δεύτερο κύμα Συγχωνεύσεων και Εξαγορών ήταν συνέπεια της οικονομικής κρίσης του 2008 και ανάγκασε τα τραπεζικά ιδρύματα σε συμφωνίες συνενώσεων με στόχο τη βιωσιμότητα τους. Στο παρόν κεφάλαιο λοιπόν παρουσιάζονται η ιστορική εξέλιξη του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος, οι δύο περιόδους Συγχωνεύσεων και Εξαγορών και τα χαρακτηριστικά τους και τα κύρια δομικά χαρακτηριστικά του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα, όπως το μέγεθος, ο αριθμός και οι τύποι τραπεζών.

1.2.1 Εξέλιξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Μέχρι και τη δεκαετία του 1980 ο Ελληνικός τραπεζικός κλάδος χαρακτηριζόταν από αρκετούς περιορισμούς και διοικητικούς κανονισμούς καθώς και με εκτεταμένη κυβερνητική παρέμβαση που επηρέαζε την τιμολόγηση, τον όγκο και την κατανομή των χρηματοοικονομικών πόρων, όλα συμβάλλοντας σε χαμηλό βαθμό ανταγωνισμού και συνεπώς κακή ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, σε μια προσπάθεια να συμβαδίσει με τις εξελίξεις στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό κλάδο, να ενσωματώσει τους κανονισμούς της ΕΕ στην τραπεζική της νομοθεσία και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των τραπεζών, η Ελλάδα εισήγαγε μια σειρά πρωτοβουλιών. Η απορρύθμιση άρχισε¹² στις αρχές της δεκαετίας του 1980 με στόχο να τεθούν τα θεμέλια για τη διεξαγωγή σχεδόν ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής και τον εξορθολογισμό της πιστωτικής αγοράς. Ακολούθησε η εκτεταμένη ελευθέρωση στα τέλη της δεκαετίας του 1980 - αρχές της δεκαετίας του 1990, περίοδος που χαρακτηρίστηκε από:

- i. την εφαρμογή των οδηγιών του Συμβουλίου του ΕΚ,
- ii. την άρση των ελέγχων συναλλάγματος στις τρέχουσες συναλλαγές και τις κινήσεις κεφαλαίων,

---

¹¹Βαλσάμης, Κ. (2021) Διπλωματική εργασία: ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ & ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA), Πειραιάς.

¹²Hondroyiannis, G., Lolos, S. & Papapetrou, E., (1999). Assessing competitive conditions in the Greek banking system. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 9(4),σελ.377–391.

- iii. την ελευθέρωση των επιτοκίων,
- iv. την κατάργηση των άμεσων πιστωτικών ελέγχων,
- v. την εξειδίκευση των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- vi. την άδεια προσφοράς νέων προϊόντων,
- vii. το δικαίωμα χρήσης χρηματοοικονομικών παραγώγων και
- viii. την ελευθερία παροχής διασυνοριακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών εντός της ΕΕ.

Για να ανταποκριθούν¹³ σε αυτές τις αλλαγές στο λειτουργικό τους περιβάλλον, οι ελληνικές τράπεζες επέκτειναν τις υπηρεσίες τους σε διάφορους τομείς (π.χ. ακίνητα, ασφάλειες), αύξησαν τις εκτός ισολογισμού δραστηριότητες και τα έσοδα από τόκους. Επιπλέον, με την πάροδο των ετών επεκτάθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν τα δίκτυα διανομής τους, επένδυσαν στην αναβάθμιση και εξέλιξη των τεχνολογικών τους υποδομών και αναβάθμισαν τα συστήματα μέτρησης και διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου. Η συνέχιση της αναδιάρθρωσης του κλάδου υλοποιήθηκε μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών με στόχο την ενίσχυση της θέσης των τραπεζών στην εγχώρια αγορά καθώς και την μεγέθυνση και ενδυνάμωση τους με στόχο την λειτουργία τους στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Τέλος, ορισμένες τράπεζες, κυρίως οι μεγάλες, ενίσχυσαν τη θέση τους στο εξωτερικό μέσω πραγματοποίησης εξαγορών, υποκαταστημάτων, κοινοπραξιών και στρατηγικών συμμαχιών με ξένες τράπεζες. Μετά τη περίοδο αναμόρφωσης του πιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα επικράτησε για πάνω από μια δεκαετία σταθερότητα και εμφανή σημάδια συνεχούς ανάπτυξης τόσο στην οικονομία όσο και στο τραπεζικό κλάδο.

Η κατάσταση αυτή ωστόσο ανατράπηκε πλήρως με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2010. Οι ρυθμιστικοί μηχανισμοί και η πολιτεία έριξαν το βάρος τους στη προσπάθεια της συγκράτησης της οικονομίας και του τραπεζικού συστήματος από τον κίνδυνο της κατάρρευσης. Οι συνεχείς μεταβολές των δεδομένων και των συνθηκών της Ελληνικής οικονομίας δημιούργησαν κλίμα αστάθειας και επέφεραν σωρεία προβλημάτων για τα τραπεζικά ιδρύματα. Η συνεχώς επιδεινούμενη κατάσταση της οικονομίας και η μη εύρεση αποτελεσματικών λύσεων για τα ζητήματα του τραπεζικού τομέα οδήγησαν τους ρυθμιστικούς μηχανισμούς της χώρας και της ΕΕ να εξαναγκάσουν "άτυπα" τις τράπεζες σε πράξεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών. Συνεπώς στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα παρατηρήθηκε άλλη μια έξαρση συμφωνιών Συγχωνεύσεων και Εξαγορών αυτή τη φορά όμως όχι για αύξηση του βαθμού μονοπωλιακής ισχύος αλλά για τον σημαντικότερο λόγο όλων, αυτό της επιβίωσης, δηλαδή τη βιωσιμότητα¹⁴.

---

¹³ Βαλσάμης, Κ., ό.π.

¹⁴Pasiouras, F., (2012). Greek banking: From the pre-euro reforms to the financial crisis and beyond, Palgrave Macmillan.

1.2.2 Συγχωνεύσεις & Εξαγορές στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Στην ιστορία του Ελληνικού Κράτους και του αρκετά σύγχρονου τραπεζικού συστήματος που το αποτελεί, έχει παρατηρηθεί ότι μετά από περιόδους οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής αλλά και γενικότερης αποσταθεροποίησης το τραπεζικό σύστημα επηρεάζεται άμεσα και αντιδρά. Η πιο συχνά παρατηρούμενη αντίδραση του είναι με πράξεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών. Τις περιόδους που συνυπήρχαν και τα δύο, τόσο το Ελληνικό Κράτος όσο και ο τραπεζικός τομέας του, εντοπίζονται δύο περίοδοι Συγχωνεύσεων και Εξαγορών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν για διαφορετικούς λόγους. Στις επόμενες ενότητες αναφέρονται οι δύο αυτές περίοδοι, αποτέλεσμα των οποίων είναι ο σύγχρονος τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα.

1.2.3 Πρώτη Περίοδος Συγχωνεύσεων & Εξαγορών (1996-2007)

Οι πιέσεις από τη παγκόσμια χρηματοπιστωτική αγορά για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τραπεζικού κλάδου έκανε την αναδιοργάνωση του περισσότερο από άμεση και επιβεβλημένη. Στο δρόμο λοιπόν των μεταρρυθμίσεων το πιστωτικό σύστημα της Ελλάδος έπρεπε να ενστερνιστεί σύγχρονες διαδικασίες και μεθόδους για αύξηση της απόδοσης, να εισάγει νέα προϊόντα και υπηρεσίες και να αποκτήσει και να εξελίξει τη τεχνολογική του υποδομή. Ο εκσυγχρονισμός αυτός υλοποιήθηκε για την προσαρμογή της Ελληνικής τραπεζικής αγοράς στο κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ και έχοντας ως πρότυπο το Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Μετά το 1987 και τις αποφάσεις της Επιτροπής Καρατζά, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα άρχισε να αλλάζει. Με στόχο την αναμόρφωση του πιστωτικού τομέα κρίθηκε άμεσα αναγκαία η πλήρης απελευθέρωση του (από το κράτος) και η ιδιωτικοποίηση των κρατικά ελεγχόμενων τραπεζών, η απορρύθμιση των επιτοκίων, η άρση των 24 περιορισμών της διασυνοριακής κίνησης κεφαλαίων και η κατάργηση των άμεσων πιστωτικών ελέγχων¹⁵.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 λοιπόν οι συνθήκες στο χρηματοπιστωτικό κλάδο υπέστησαν σημαντικές μεταβολές και αναδιαρθρώσεις. Οι μεταβολές αυτές σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) επεσήμαναν την ανάγκη των τραπεζικών ιδρυμάτων για:

- i. αύξησης του μεγέθους τους, επιδιώκοντας την επίτευξη πιθανών οφελών οικονομικών κλίμακος σε ορισμένα τμήματα της αγοράς, μεγαλύτερη γεωγραφική επέκταση και ευκολότερη πρόσβαση σε διεθνείς χρηματαγορές.
- ii. επίτευξη διαφοροποίησης των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

---

¹⁵Eichengreen, B. & Gibson, D.H., (2001). Greek Banking at the Dawn of the New Millennium. Centre for Economic Policy Research

Οι ελληνικές τράπεζες, στην προσπάθεια κάλυψης των αναγκών αυτών προχώρησαν σε πράξεις τόσο εξαγορών και συγχωνεύσεων με άλλα τραπεζικά ιδρύματα όσο και σε στρατηγικές συμμαχίες με πιστωτικά ιδρύματα της αλλοδαπής. Οι πράξεις αυτές με την σειρά τους οδήγησαν στο πρώτο κύμα Συγχωνεύσεων και Εξαγορών στον Ελληνικό τραπεζικό κλάδο που παρατηρείται κατά τα έτη 1996 έως 2007.

1.2.4 Δεύτερη Περίοδος Συγχωνεύσεων & Εξαγορών (2007-2014)

Παρότι οι συνθήκες και τα μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας, κατά συνέπεια και του τραπεζικού συστήματος, παρέμεναν σε σταθερά υψηλά επίπεδα για πάνω από μια δεκαετία, η οικονομική κρίση του 2008-2010 έμελλε να τα πλήξει και τα δύο βαρύτατα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν μια νέα εις βάθος αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και η επίτευξη της μέσω ενός νέου (δεύτερου) κύματος Συγχωνεύσεων και Εξαγορών, με κύριο στόχο της αυτή τη φορά τη βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος και τη στήριξη των τραπεζικών ιδρυμάτων που κινδύνευαν με κατάρρευση. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από μεγάλα προβλήματα τόσο για το κλάδο όσο και για κάθε πιστωτικό ίδρυμα ξεχωριστά.

Συγκεκριμένα τα σημαντικότερα προβλήματα που προέκυψαν ήταν:

- Πρόβλημα Ρευστότητας: Οι συνθήκες αβεβαιότητας που επικρατούσαν στην Ελληνική οικονομία οδήγησαν σε μεγάλες εκροές καταθέσεων (περίπου 80 δις Ευρώ μεταξύ 2009-2011), γεγονός που οδήγησε τις τράπεζες σε έλλειψη ρευστότητας.¹⁶
- Μεγάλη Εξάρτηση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ): Το πρόβλημα ρευστότητας επέφερε "ασφυξία" στα Ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα και συνεπώς πάγωμα και κατάρρευση της διατραπεζικής αγοράς και του συνακόλουθου (φθηνού) διατραπεζικού δανεισμού αναγκάζοντας τις τράπεζες να καταφύγουν σε λύσεις ακριβών μηχανισμών διάσωσης (π.χ. ELA) από το δανειστή έσχατης διαφυγής (Lender of the last resort), δηλαδή την ΕΚΤ. Ακολούθως η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση του προβλήματος ρευστότητας και την συγκράτηση του τραπεζικού συστήματος προέβη σε αλληπάλληλες ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών εν κινδύνω, έως και την επιβολή περιορισμών κεφαλαίων (Capital Controls) το 2015.¹⁷

---

¹⁶Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2013). Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012.

¹⁷Μουρμούρας, Ι., 2015. Η Διπλή Κρίση Δημόσιου Χρέους-Τραπεζών – Τόμος Α', 2η έκδοση, Εκδόσεις Γερμανός Αθήνα.

• Πρόβλημα Έκθεσης σε Προβληματικά Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου: Τα Ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα ως θεσμικοί επενδυτές της χώρας είχαν στα χαρτοφυλάκια τους μεγάλο όγκο ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (περίπου 25% του Ελληνικού ΑΕΠ ήτοι περί τα 50 δις Ευρώ). Τα χρεόγραφα αυτά από την αρχή της κρίσης είχαν υποστεί σημαντική υποτίμηση μέχρι και την απόφαση του “κουρέματος” τους (απομείωσης 21% της ονομαστικής του αξίας σύμφωνα με το ανολοκλήρωτο σχέδιο PSI και τελικώς απομείωση 53,5% της ονομαστικής αξίας τους κατά την ολοκλήρωση του PSI+) το 2012 με το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων PSI+. Συγκεκριμένα τα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα αντάλλαξαν ομόλογα ονομαστικής αξίας 48,6 δις ευρώ καταγράφοντας ζημίες 37,7 δις ευρώ. Η υποτίμηση των εν λόγω ομολόγων δημιούργησε μια νέα πραγματικότητα για τις τράπεζες καθώς έχασαν σημαντικό μέρος της εγγυητικής τους δύναμης (Collateral). Αποτέλεσμα αυτού ο πιο ακριβός δανεισμός¹⁸ τους.

• Πρόβλημα Μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων & Χορηγήσεων (NPL & NPE): Η χρόνια και βαθιά ύφεση στην Ελλάδα επηρέασε όλους τους κλάδους της οικονομίας και οδήγησε αρκετές εταιρείες, τόσο κολοσσούς όσο και μικρομεσαίες, στην υπαγωγή στο άρθρο 99 του πτωχευτικού κώδικα και εν τέλει στην εκκαθάριση. Αυτό σε συνδυασμό με την έκρηξη ανεργίας προκάλεσε αύξηση των μη-εξυπηρετούμενων (κόκκινων) δανείων¹⁹ και χορηγήσεων.

Με την ολοκλήρωση του δεύτερου κύματος Συγχωνεύσεων και Εξαγορών ο αριθμός των τραπεζικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα μειώθηκε δραστικά και το μερίδιο αγοράς συγκεντρώθηκε στις τέσσερις (4) πλέον συστημικές τράπεζες.

Συγκεκριμένα και σύμφωνα με τα δεδομένα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ) τη δεκαετία 2007- 2017, στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα²⁰:

- Ο αριθμός των εν ενεργεία τραπεζών (Ελληνικές, Ξένες και Συνεταιριστικές) μειώθηκε από 65 το 2007 σε 39 έως και το 2017.
- Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες (Alpha Bank, EFG Eurobank-Ergasias, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Πειραιώς Financial Holdings AE) και η Attica Bank κατέχουν αθροιστικά πάνω από το 95% του μεριδίου αγοράς του Ελληνικού τραπεζικού κλάδου (σε όρους ενεργητικού), εν αντιθέσει με το 67,7% που οι ίδιες τράπεζες διακρατούσαν κατά το τέλος του 2007.
- Αποχώρησε σχεδόν το σύνολο των ξένων τραπεζών με δίκτυο καταστημάτων εντός της Ελληνικής επικράτειας (εκτός της HSBC).

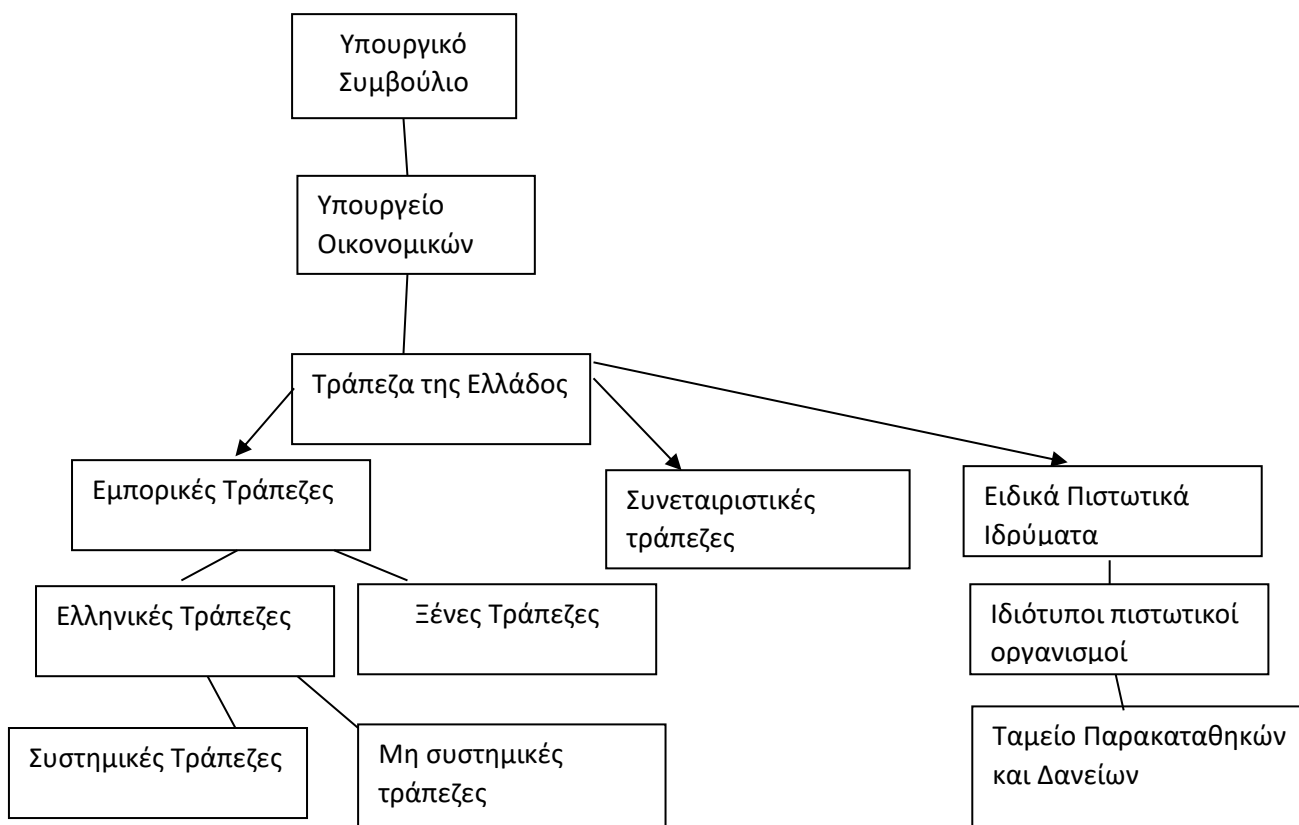
¹⁸Μουρμούρας, Ι., ό.π.

¹⁹Μουρμούρας, Ι., ό.π.

²⁰Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2017). Στοιχεία Τεκμηρίωσης Σχετικά με τη Λειτουργία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.

1.2.5 Δομή Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Το τραπεζικό σύστημα κάθε χώρας για την ορθή και εύρυθμη λειτουργία του και την αποτελεσματική εποπτεία του από τους αντίστοιχους μηχανισμούς εμφανίζει μια ιεραρχική και διακριτή δομή. Στο Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα η δομή του έχει υποστεί αρκετές μεταβολές τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο στη παρούσα ενότητα θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί η σημερινή του δομή καθώς επίσης θα γίνει αναφορά και σε μερικά χαρακτηριστικά παλαιότερων δομών.

Διάγραμμα 1: Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Συγκεκριμένα λοιπόν το σημερινό τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος έχει τη δομή που απεικονίζεται γραφικά στο ανωτέρω διάγραμμα. Συνοπτικά τα τρία ανώτερα επίπεδα (Κυβερνητικό Συμβούλιο, Υπουργείο Οικονομικών και Τράπεζα της Ελλάδος) αποτελούν τους εποπτικούς και ρυθμιστικούς μηχανισμούς που καθορίζουν τους όρους και ελέγχουν τις δράσεις των συμμετεχόντων (τραπεζών) εντός του κλάδου. Το τέταρτο επίπεδο είναι η "κάρδια" του τραπεζικού συστήματος και αποτελείται

από τα είδη τραπεζικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται εντός του κλάδου ενώ τα κατώτερα επίπεδα παρουσιάζουν τους διαχωρισμούς αυτών βάση διαφόρων παραγόντων.

1.2.6 Δραστηριοποιούμενα Πιστωτικά ή Χρηματοδοτικά Ιδρύματα εντός του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Η παγκοσμιοποίηση των τραπεζικών αγορών δίνει πλέον τη δυνατότητα στους συναλλασσόμενους την επιλογή χρηματοοικονομικών προϊόντων προσφερόμενων από πιστωτικά ιδρύματα τόσο με έδρα στην Ελλάδα όσο και με έδρα εντός της ΕΕ ή και γενικότερα στο εξωτερικό. Η Τράπεζα της Ελλάδος ως μηχανισμός επόπτευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στο πλαίσιο της ενημέρωσης των ενδιαφερομένων μερών, παραθέτει κάθε χρόνο τα στοιχεία και τους πίνακες σχετικά με τα δραστηριοποιούμενα πιστωτικά ιδρύματα και τα προϊόντα τους που είναι διαθέσιμα εντός των Ελληνικών συνόρων. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΤτΕ τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα ανέρχονται σε 595²¹.

Η ΤτΕ με σκοπό την καλύτερη παρουσίαση και ανάλυση τους τα διαχωρίζει στις ακόλουθες κατηγορίες:

- τα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα,
- τα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, τα οποία με βάση το «κοινοτικό διαβατήριο²²» παρέχουν τις υπηρεσίες της παρ. 1 του άρθρου 11 του ν. 4261/2014, όπως η παροχή πιστώσεων και η έκδοση εγγυητικών επιστολών και
- λουπές εταιρείες παροχής εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η πληροφόρηση όμως από την ΤτΕ επεκτείνεται και συγκεκριμένα η κατηγορία των εγχώρια δραστηριοποιούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων διαχωρίζεται περαιτέρω στις εξής υποκατηγορίες:

- τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στις χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), 42
- τα υποκαταστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε χώρες του ΕΟΧ και τα οποία λειτουργούν σε άλλες χώρες του ΕΟΧ και

---

²¹ Τράπεζα της Ελλάδος (2021). Πίνακες Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων - Ιανουάριος 2021 : <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/epopteyomena-idrymata> (Ημερομηνία πρόσβασης 02.02.2022)

²²Το «κοινοτικό διαβατήριο», δηλαδή η ελευθερία παροχής υπηρεσιών εντός της ΕΕ, με ή χωρίς εγκατάσταση, βασίζεται στο πανευρωπαϊκά εναρμονισμένο εποπτικό πλαίσιο που ασκείται σε κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ.

- τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε χώρες εκτός του ΕΟΧ και τα οποία έχουν λάβει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας σε χώρες του ΕΟΧ.

Συνεπώς βάση των ανωτέρω κατηγοριών και σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΤτΕ τον Ιανουάριο του 2021 ήταν εγκατεστημένα και δραστηριοποιούνταν εντός του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος²³:

- 36 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα εκ των οποίων:

A. 15 πιστωτικά ιδρύματα (8 εμπορικές και 7 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από τη ΤτΕ και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4261/2014,

B. 19 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν.4261/2014, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,

Γ. 2 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της ΕΕ και εποπτεύονται από τη ΤτΕ, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης και

Δ. 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν.4261/2014, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

- 453 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους.

- 106 λοιπές εταιρείες παροχής εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1.2.7 Η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος²⁴, σύμφωνα με το άρθρο 55Α του Καταστατικού της, ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, σε συγκεκριμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα, στις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, στους διανομείς ασφαλιστικών προϊόντων καθώς και στα ιδρύματα του χρηματοπιστωτικού τομέα υπό εκκαθάριση.

---

²³Τράπεζα της Ελλάδος (2021). Πίνακες Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων - Ιανουάριος 2021 : <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/epopteyomena-idrymata> (Ημερομηνία πρόσβασης 02.02.2022)

²⁴ <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia> (Ημερομηνία πρόσβασης 04.02.2022)

Στόχος της εποπτείας που ασκεί η Τράπεζα, είναι η σταθερότητα και η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών.

Οι εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος περιλαμβάνουν:

- τη διαρκή παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας, των κανόνων ρευστότητας και της συγκέντρωσης κινδύνων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, όπως επίσης και τη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού,
- την αξιολόγηση αιτημάτων για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας, αδειών επέκτασης και λοιπών αιτημάτων και την εξέταση της τήρησης των προβλεπόμενων όρων και προϋποθέσεων,
- την εξέταση της συμμόρφωσης των εποπτευόμενων οντοτήτων, σε ατομική και ενοποιημένη βάση, προς το πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους, την αξιολόγηση του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης (διοίκησης, εσωτερικού ελέγχου, διαχείρισης κινδύνων, κανονιστικής συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένης της αναλογιστικής λειτουργίας των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών επιχειρήσεων),
- την παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας όσον αφορά στην προσυμβατική ενημέρωση πελατών, καθώς και σε θέματα διαφάνειας των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών, χωρίς να υπεισέρχεται όμως σε θέματα τυχόν καταχρηστικότητας, για τα οποία η Τράπεζα της Ελλάδος δεν έχει αρμοδιότητα, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία,
- την επιτόπια επιθεώρηση (επιτόπιος έλεγχος) των εποπτευόμενων ιδρυμάτων. Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την Επιτόπια Επιθεώρηση (επιτόπιος έλεγχος / On-site inspection) του συνόλου των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συνολικής εποπτικής διαδικασίας.

Οι επιτόπιες επιθεωρήσεις έχουν ως στόχο τον έλεγχο της εφαρμογής του εποπτικού και κανονιστικού πλαισίου. Διεξάγονται ανεξάρτητα, όμως σε στενή συνεργασία με την Εποπτεία. Με βάση τις τεχνικές ελέγχου εξετάζονται, μεταξύ άλλων, οι επιμέρους κίνδυνοι, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, τα επιχειρηματικά μοντέλα και θέματα εταιρικής διακυβέρνησης.

Οι επιτόπιοι έλεγχοι εφαρμόζουν προσέγγιση βάσει κινδύνων (risk-based approach) τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας (proportionality principle) και αποσκοπώντας σε μια εις βάθος (intrusive) απεικόνιση της κατάστασης του εκάστοτε εποπτευόμενου ιδρύματος σε μία δεδομένη χρονική στιγμή (point-in-time), ενώ ταυτόχρονα διατηρούν έναν προσανατολισμένο προς το μέλλον χαρακτήρα (forward-looking). Πραγματοποιούνται σε περιοδική ή έκτακτη βάση, έχουν προκαθορισμένο αντικείμενο και χρονοδιάγραμμα και διενεργούνται στις εγκαταστάσεις της επιθεωρούμενης εταιρείας ή συναφούς νομικής οντότητας.

Το πρόγραμμα ελέγχων καθορίζεται σε ετήσια βάση και συμφωνείται κατά κύριο λόγο α) από τις αρμόδιες Διευθύνσεις του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού και τη Διεύθυνση Επιθεώρησης Εποπτευόμενων Εταιρειών για τα τέσσερα συστημικά πιστωτικά ιδρύματα και β) από τις αρμόδιες Διευθύνσεις της ΤτΕ αναφορικά με τα υπόλοιπα εποπτευόμενα ιδρύματα.

- τον έλεγχο της συμμόρφωσης των εποπτευόμενων ιδρυμάτων με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και της διασποράς των όπλων μαζικής καταστροφής.
- τον έλεγχο και εποπτεία της ειδικής εκκαθάρισης των εποπτευόμενων οντοτήτων των οποίων έχει ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας και έχει ορίσει ειδικό εκκαθαριστή.
- την επιβολή διοικητικών κυρώσεων και λοιπών διοικητικών μέτρων για παραβάσεις του νομικού και κανονιστικού πλαισίου την εφαρμογή του οποίου εποπτεύει.

1.3 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός

Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός συστάθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) σχετικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το πλαίσιο λειτουργίας του εξειδικεύεται μέσω του Κανονισμού (ΕΕ) 468/2014 της ΕΚΤ, που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό συμμετέχουν υποχρεωτικά τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, ενώ τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να συμμετέχουν μέσω της καθιέρωσης συνεργασίας των εθνικών εποπτικών αρχών τους με την ΕΚΤ. Εντός του Ενιαίου

Εποπτικού Μηχανισμού, η ΕΚΤ ανέλαβε την άμεση προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε κράτη-μέλη της ευρωζώνης και χαρακτηρίζονται ως σημαντικά ιδρύματα, ενώ για τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα (λιγότερο σημαντικά) η άμεση εποπτεία ασκείται από τις εθνικές εποπτικές αρχές υπό την επίβλεψη της ΕΚΤ. Η διάκριση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σημαντικά και λιγότερο σημαντικά γίνεται βάσει κριτηρίων που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 1024/2013 και εξειδικεύονται με τον Κανονισμό (ΕΕ) 468/2014.

Βάσει των ανωτέρω, στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ υπάγονται τα ακόλουθα σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα:

Alpha Τράπεζα Α.Ε.

Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε

Βιβλιογραφία 1^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

1. Μουρμούρας, Ι., 2015. Η Διπλή Κρίση Δημόσιου Χρέους-Τραπεζών – Τόμος Α', 2η έκδοση, Εκδόσεις Γερμανός, Αθήνα.

Ξένα

1. Pasiouras, F., (2012). Greek banking: From the pre-euro reforms to the financial crisis and beyond, Palgrave Macmillan.

2. Saunders A., Cornett M. (2018)"Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, McGraw Hill Education

Μελέτες- Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

Ελληνική

1. Βαλσάμης, Κ. (2021) Διπλωματική εργασία: ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ & ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA), Πειραιάς.

2. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2013). Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012.

3. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2017).Στοιχεία Τεκμηρίωσης Σχετικά με τη Λειτουργία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.

Ξένα

1. Eichengreen, B. & Gibson, D.H., (2001). Greek Banking at the Dawn of the New Millennium. Centre for Economic Policy Research

2. Hondroyiannis, G., Lolos, S. & Papapetrou, E., (1999). Assessing competitive conditions in the Greek banking system. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 9(4).

3. Markowitz, H. (1952). Επιλογή Χαρτοφυλακίου. *The Journal of Finance*. 7 (1).

Ιστοσελίδες

1. Οικονομικά της Καθημερινότητας, Τραπεζικό Σύστημα
<https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/trapeziko-systhma> (Ημερομηνία πρόσβασης
28.01.2022)

2. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia> (Ημερομηνία πρόσβασης
04.02.2022)

3. Τράπεζα της Ελλάδος (2021). Πίνακες Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων - Ιανουάριος 2021:
<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/epopteyomena-idrymata> (Ημερομηνία
πρόσβασης 02.02.2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Οι κίνδυνοι των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων

2.1 Εισαγωγή- Οι επιμέρους κατηγορίες των Κινδύνων

Ο κίνδυνος ως έννοια αποτελεί μία επιλογή του εκάστοτε ατόμου ή επιχείρησης, η οποία συνδέεται και με ορισμένα αποτελέσματα (οικονομικά ή μη). Η επιλογή αυτή, στην οποία προβαίνει μεταξύ άλλων η Διοίκηση κάθε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, είναι πρωταρχικής σημασίας, καθότι μέσω αυτής της άλλοτε επιτυγχάνεται και άλλοτε απλώς επιχειρείται η αύξηση της απόδοσης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων.

Καταρχάς, βασικός στόχος κάθε πιστωτικού ιδρύματος είναι η αύξηση της κερδοφορίας των μετόχων του²⁵. Η αύξηση δε αυτή, είναι συχνά συνυφασμένη με την ανάληψη αυξημένων κινδύνων. Πιο συγκεκριμένα, σε επιχειρησιακό επίπεδο ως κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης δυσμενών επιπτώσεων από την έκβαση μιας ενέργειας ή ενός γεγονότος, με απότοκο την εμφάνιση μη αναμενόμενων ζημιών. Μάλιστα, τόσο λόγω της ποικιλίας όσο και της πολυπλοκότητας των κινδύνων που οι διαχειριστές των σύγχρονων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καλούνται να αντιμετωπίσουν, έχει υποστηριχθεί ότι κύρια δραστηριότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η διαχείριση αυτών. Στις επόμενες υποενότητες του κεφαλαίου αναλύονται οι κίνδυνοι με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

2.1.1 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ως πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) ορίζεται ο κίνδυνος μείωσης της πιστοληπτικής ικανότητας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου²⁶. Πρόκειται για τον κατεξοχήν χρηματοοικονομικό κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται οι πιστωτικοί οργανισμοί, καθότι συνδέεται άμεσα με τη βασική τους δραστηριότητα, ήτοι τη χορήγηση δανείων. Αυτό που θα πρέπει να γίνει εξαρχής κατανοητό είναι ότι η μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας ενός συμβαλλομένου με την Τράπεζα μέρους δεν συνεπάγεται αθέτηση της

---

²⁵ Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ.200.

²⁶ Η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας (2000) ορίζει ως πιστωτικό κίνδυνο «το ενδεχόμενο ένας δανειολήπτης της τράπεζας ή ένα αντισυμβαλλόμενο μέρος να αποτύχει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τους συμφωνημένους όρους».

αναλαμβανόμενης υποχρέωσης του, αλλά αύξηση της πιθανότητας αθέτησης²⁷. Οι αναλαμβανόμενες δε υποχρεώσεις ποικίλουν, καθότι ενδέχεται να αφορούν είτε την εξόφληση δανείων είτε τις τακτικές πληρωμές που απορρέουν από την έκδοση ομολόγων και άλλων παραγώγων, στα οποία έχει επενδύσει ο πιστωτικός οργανισμός. Συνεπώς, τόσο η ένταση όσο και το περιεχόμενο του πιστωτικού κινδύνου που αντιμετωπίζει ένα πιστωτικό ίδρυμα διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος της αναλαμβανόμενης υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου (είδος συναλλαγής και τραπεζικού προϊόντος), καθώς και με την ταυτότητά του (κίνδυνος αφερεγγυότητας).

Ειδικότερα, έχει υποστηριχθεί²⁸ ότι ο κίνδυνος αφερεγγυότητας του αντισυμβαλλομένου περιλαμβάνει στο εννοιολογικό του πλαίσιο τέσσερις επιμέρους κινδύνους:

- α. τον κίνδυνο αθέτησης (payment default) μιας ενοχικής²⁹ υποχρέωσης,
- β. τον κίνδυνο έκθεσης (exposure risk), ως απότοκο μιας πιθανής μελλοντικής αφερεγγυότητας, γ. τον κίνδυνο ανάκτησης (recovery risk), δεδομένου ότι η ανάκτηση μιας απαίτησης δεν είναι εκ των προτέρων βέβαια και τέλος
- δ. τον κίνδυνο περιθωρίου (credit spread risk), ο οποίος συνδέεται με μια τεχνική υπολογισμού των κινδύνων των επιτοκίων.

Η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου³⁰ για μεμονωμένα δάνεια ή ομόλογα είναι ζωτικής σημασίας εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα θέλει (1) να τιμολογήσει ένα δάνειο ή να αποτιμήσει σωστά ένα ομόλογο και (2) να ορίσει κατάλληλα τα όρια του ποσού της πίστωσης που παραχωρείται σε οποιονδήποτε δανειολήπτη ή την έκθεση σε ζημιά αποδέχεται από οποιονδήποτε συγκεκριμένο αντισυμβαλλόμενο.

Η διαχείριση πιστωτικού κινδύνου³¹ είναι σημαντική για τους διευθυντές χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επειδή περιλαμβάνει το προσδιορισμός πολλών χαρακτηριστικών ενός δανείου ή χρεωστικού τίτλου: επιτόκιο, ληκτότητα, εξασφαλίσεις και άλλες δεσμεύσεις. Τα πιο επικίνδυνα έργα απαιτούν περισσότερη ανάλυση πριν εγκρίνονται δάνεια ή αγοράζονται χρεόγραφα. Εάν η ανάλυση πιστωτικού κινδύνου είναι ανεπαρκής, τα ποσοστά αθέτησης πληρωμών θα μπορούσαν να είναι υψηλότερα και να ωθήσουν μια τράπεζα σε αφερεγγυότητα, ειδικά εάν οι αγορές είναι ανταγωνιστικές και τα περιθώρια είναι χαμηλά.

---

²⁷Casu B., Girardone C., Molyneux P.(2015) "Introduction to Banking" 2η Έκδοση, σελ. 312

²⁸ Παναγάκου, Α. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

²⁹Βελέντζας (1998) «Δίκαιο Πιστωτικών Ιδρυμάτων-Τραπεζικό Δίκαιο», σελ. 79

³⁰ Saunders A., Cornett M. (2018)"Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ.302.

³¹ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κερδίζουν³² τη μέγιστη απόδοση όταν όλα τα ομόλογα και τα δάνεια εξοφλούν πλήρως τους τόκους και το κεφάλαιο. Στην πραγματικότητα, ορισμένα δάνεια ή ομόλογα δεν πληρώνουν τόκους, κεφάλαιο πληρωμές ή και τα δύο. Έτσι, η μέση απόδοση του χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων θα ήταν μικρότερη από το μέγιστο δυνατό. Το αποτέλεσμα της διαφοροποίησης κινδύνου είναι η περικοπή ή ο περιορισμός των πιθανοτήτων κακών αποτελεσμάτων στο χαρτοφυλάκιο. Στην πραγματικότητα, η διαφοροποίηση μειώνεται μεμονωμένος πιστωτικός κίνδυνος για συγκεκριμένη επιχείρηση, όπως ο ειδικός κίνδυνος για τη διατήρηση των ομολόγων ή τα δάνεια της General Motors, αφήνοντας το Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα ακόμα εκτεθειμένο σε συστηματικό πιστωτικό κίνδυνο, όπως παράγοντες που αυξάνουν ταυτόχρονα τον κίνδυνο αθέτησης υποχρεώσεων όλων των επιχειρήσεων στην οικονομία (π.χ. μια οικονομική ύφεση).

2.1.2 Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk) αποτελεί το δεύτερο κατά σειρά, μετά τον πιστωτικό κίνδυνο, χρηματοοικονομικό κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται συχνότερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η διαφοροποίησή του σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο έγκειται στο γεγονός ότι ο κίνδυνος ρευστότητας διαπερνά την καθημερινή λειτουργία του ιδρύματος με έναν ομαλό τρόπο.

Ο κίνδυνος ρευστότητας αφορά τόσο το σκέλος των υποχρεώσεων (liability-liquidity risk) της τράπεζας όσο και το ενεργητικό της (asset-liquidity risk).

Πιο συγκεκριμένα, ενδέχεται μια χρονική στιγμή η τράπεζα να μην είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του αντισυμβαλλομένου μέρους της, καθότι δεν διατηρεί επαρκή ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία στον ισολογισμό της³³. Αυτός ο κίνδυνος αποκαλείται κίνδυνος ρευστότητας ή κίνδυνος χρηματοδότησης³⁴ και προκύπτει από την ανισορροπία που παρατηρείται στη ληκτότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Αυτό πρακτικά συμβαίνει καθότι τα δάνεια, τα οποία χορηγεί ένα πιστωτικό ίδρυμα και αποτελούν στοιχείο του ενεργητικού του, δεν μπορούν να απαιτηθούν πριν την παρέλευση του συμφωνημένου χρόνου, ενώ οι καταθέσεις, οι οποίες αποτελούν στοιχείο του παθητικού, μπορούν να απαιτηθούν, ως επί το πλείστον, οποτεδήποτε το επιλέξουν οι καταθέτες.

---

³² Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ.182.

³³ Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015) "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 318

³⁴ Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ.359.

Ειδικότερα, η ξαφνική αύξηση των αναλήψεων από τους καταθέτες του τραπεζικού ιδρύματος οφείλεται είτε στην έλλειψη εμπιστοσύνης σε αυτό ή σε κάποια όλως ξαφνική ανάγκη σε μετρητά. Η αύξηση αυτή μπορεί να αφορά είτε τις καθημερινές αναλήψεις είτε το συνολικά ζητούμενο ποσό των αναλήψεων, το οποίο μπορεί να είναι πολύ υψηλό. Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε κατάσταση υποχρεωτικής ρευστοποίησης των περιουσιακών του στοιχείων αφενός σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, αφετέρου με χαμηλή τιμολόγηση ή με πώληση σε τιμές εκτάκτου ανάγκης³⁵. Η πολύ γρήγορη και σε χαμηλές τιμές εκποίηση έχει προφανώς αρνητικό αντίκτυπο στις αποδόσεις μιας τράπεζας, καθώς και στη φερεγγυότητά της. Όταν λοιπόν το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έρχεται αντιμέτωπο με μια απρόβλεπτη κρίση ρευστότητας αναγκάζεται είτε να πουλήσει τα περιουσιακά του στοιχεία σε τιμές ασύμφορες συγκριτικά με το γενικό επίπεδο τιμών της αγοράς, είτε να δανειστεί κεφάλαια από την αγορά με αυξημένο, βέβαια, επιτόκιο.

Η πρώτη επιλογή του αποτελεί συνάρτηση της ρευστότητας της αγοράς ή ενεργητικού και υποδηλώνει την ικανότητα του πιστωτικού οργανισμού να προβαίνει στην εκποίηση στοιχείων του ενεργητικού έναντι μετρητών. Η δεύτερη επιλογή του συνδέεται με την ταμειακή ρευστότητα ή ρευστότητα χρηματοδότησης και καταδεικνύει την ικανότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος να αντλεί κεφάλαια από την αγορά³⁶.

Υπό κανονικές συνθήκες και με κατάλληλο διαχειριστικό σχεδιασμό³⁷, ούτε οι αναλήψεις καταθέσεων ούτε η άσκηση δανειακών δεσμεύσεων δημιουργούν σημαντικά προβλήματα ρευστότητας για τα πιστωτικά ιδρύματα, επειδή η διαθεσιμότητα δανειακών κεφαλαίων ή τα πλεονάζοντα ταμειακά αποθέματα είναι επαρκής για την κάλυψη των αναμενόμενων αναγκών. Για παράδειγμα, ακόμη και τον Δεκέμβριο και την περίοδο των καλοκαιρινών διακοπών, όταν οι καθαρές αναλήψεις καταθέσεων είναι υψηλές, τα τραπεζικά ιδρύματα προβλέπουν αυτές τις εποχιακές επιπτώσεις διατηρώντας μεγαλύτερα από τα κανονικά πλεονάζοντα ταμειακά αποθέματα ή δανεισμό περισσότερο από τον κανονικό στις χρηματαγορές χονδρικής. Ωστόσο, μπορεί να προκύψουν μεγάλα προβλήματα ρευστότητας, εάν οι αποσύρσεις καταθέσεων είναι ασυνήθιστα μεγάλες και απροσδόκητες. Μπορεί να προκύψουν μη φυσιολογικές αποσύρσεις καταθέσεων για διάφορους λόγους, όπως:

1. Ανησυχίες σχετικά με τη φερεγγυότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος σε σχέση με άλλα πιστωτικά ιδρύματα.

---

³⁵Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 359.

³⁶Βλ. Κεφάλαιο 3 περί διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας

³⁷ Saunders A., Cornett M. (2018),ό.π.

2. Αποτυχία αντίστοιχου πιστωτικού ιδρύματος που οδηγεί σε αυξημένες ανησυχίες των καταθετών σχετικά με τη φερεγγυότητα άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων (contagion effect).

3. Ξαφνικές αλλαγές στις προτιμήσεις των επενδυτών σχετικά με τη διατήρηση μη τραπεζικών χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (όπως ομόλογα ή μετοχές αμοιβαίων κεφαλαίων) σε σχέση με καταθέσεις.

Σε τέτοιες περιπτώσεις, τυχόν ξαφνικές και απροσδόκητες αυξήσεις στις καθαρές αναλήψεις καταθέσεων κινδυνεύουν πυροδοτώντας μαζική απόσυρση καταθέσεων (bank run) που θα μπορούσε τελικά να αναγκάσει μια τράπεζα σε πτώχευση.

Τα αιτήματα δανείων και η άσκηση από τους δανειολήπτες των δανειακών τους δεσμεύσεων, μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα ρευστότητας σε μία τράπεζα ακριβώς όπως οι διαρροές καταθέσεων. Ένας άλλος τύπος κινδύνου ρευστότητας³⁸ από την πλευρά του ενεργητικού προκύπτει από το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο του πιστωτικού ιδρύματος. Συγκεκριμένα, απροσδόκητες αλλαγές στα επιτόκια μπορεί να προκαλέσουν σημαντικές διακυμάνσεις στις αξίες του επενδυτικού χαρτοφυλακίου. Εάν τα επιτόκια αυξηθούν, η αξία της επένδυσης του χαρτοφυλακίου τίτλων μειώνεται και μπορεί να προκύψουν μεγάλες απώλειες στην αξία του χαρτοφυλακίου.

Επιπλέον, υπάρχει ο κίνδυνος η ρευστότητα σε μια συγκεκριμένη αγορά να επιδεινωθεί επειδή δεν υπάρχει διαθέσιμος αγοραστής παρά τη βούληση για πώληση. Έχει υποστηριχθεί ότι οι τεχνολογικές και άλλες εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε σταθερή βελτίωση της ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών, ωστόσο αυτό είναι αμφίβολο δεδομένου ότι υπάρχει μια αυξανόμενη τάση προς τη συμπεριφορά «αγέλης», όπου οι περισσότεροι διαμεσολαβητές θέλουν να κάνουν τον ίδιο τύπο συναλλαγής (όπως μια πώληση) σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Κατά τη διάρκεια της μαζικής πώλησης, η ρευστότητα μειώνεται και οι επενδυτικοί τίτλοι μπορούν να πωληθούν μόνο σε τιμές εκτάκτου ανάγκης. Το αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι η μείωση της αξίας του επενδυτικού χαρτοφυλακίου και ο αυξημένος κίνδυνος ρευστότητας για το πιστωτικό ίδρυμα.

---

³⁸ Saunders A., Cornett M. (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 364.

2.1.3 Κίνδυνος Κεφαλαίου

Βασική προϋπόθεση ομαλής λειτουργίας ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι η ύπαρξη επαρκών διαθεσίμων κεφαλαίων, ώστε να μπορεί να εκπληρώνει άμεσα τις υποχρεώσεις του. Οι ρυθμιστικές αρχές απασχολούνται με τα επίπεδα κεφαλαίου που κατέχει ένα πιστωτικό ίδρυμα λόγω του ειδικού ρόλου του στην κοινωνία. Η αποτυχία μίας τράπεζας μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην τοπική και/ή εθνική οικονομία σε αντίθεση με τα μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Τέτοιες εξωτερικές επιπτώσεις επιβαρύνουν τις ρυθμιστικές αρχές να διασφαλίσουν ότι αυτές οι αποτυχίες δεν θα δημιουργήσουν σημαντικές αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις στην οικονομία. Το πρωταρχικό μέσο προστασίας έναντι του κινδύνου αφερεγγυότητας και πτώχευσης είναι το κεφάλαιο ενός πιστωτικού ιδρύματος. Τα υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου θα μειώσουν την πιθανότητα τέτοιων αποτυχιών.

Παράγοντες, οι οποίοι προσδιορίζουν την ύπαρξη κεφαλαιακής επάρκειας (capital adequacy) είναι, μεταξύ άλλων, το μέγεθος και η ποιότητα του κεφαλαίου, το ύψος και η φύση των επισφαλών απαιτήσεων, καθώς και η ικανότητα σωστής πρόβλεψής τους, η ικανότητα της διοίκησης να βρίσκει πρόσθετα κεφάλαια, η δυνατότητα πρόσβασης σε νέες αγορές κλπ. Λέγοντας τώρα ότι ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει κίνδυνο κεφαλαιακής επάρκειας ή κίνδυνο αφερεγγυότητας αναφερόμαστε στην ύπαρξη αρνητικής καθαρής αξίας μετοχικού κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει ότι η αξία αγοράς των υποχρεώσεων του είναι μεγαλύτερη από την αξία αγοράς των περιουσιακών του στοιχείων, πράγμα που προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ της αξίας αγοράς των τελευταίων και των πρώτων³⁹.

Συνοπτικά τα υψηλά επίπεδα ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος μπορούν να έχουν τα εξής θετικά αποτελέσματα⁴⁰:

1. Να απορροφήσουν απρόβλεπτες απώλειες με αρκετό περιθώριο για να εμπνεύσουν εμπιστοσύνη και να επιτρέψουν στο πιστωτικό ίδρυμα να συνεχίσει κανονικά τις δραστηριότητές του.
2. Αποτρέπεται ο κίνδυνος πτώχευσης και προστατεύονται οι μέτοχοι και τα ταμεία εγγύησης καταθετών.

³⁹Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015) "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 330.

⁴⁰ Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ. 612

3. Προστατεύονται ιδιαίτερα οι ανασφάλιστοι μέτοχοι, ομολογιούχοι και πιστωτές σε περίπτωση πτώχευσης και εκκαθάρισης.
4. Προστασία των φορολογούμενων.

Επίσης, ο κίνδυνος κεφαλαίου συνδέεται άμεσα με τη χρηματοοικονομική μόχλευση (financial leverage). Συχνά, πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν δανειακά κεφάλαια με σκοπό την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων τους, εκδίδοντας επί παραδείγματι ομολόγα. Πράγματι, η ύπαρξη ξένου κεφαλαίου φέρνει συχνά υψηλές αποδόσεις. Ωστόσο, ενδέχεται να φέρει και αντίθετα αποτελέσματα, όταν δηλαδή η απόδοση του ενεργητικού είναι μικρότερη από το κόστος των δανειακών κεφαλαίων⁴¹. Έτσι λοιπόν, εάν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αδυνατεί να καλύψει τις υποχρεώσεις του, λόγω μη επαρκών κεφαλαίων, μπορεί να πτωχεύσει. Τέλος, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο κίνδυνος κεφαλαίου αποτελεί συνάρτηση όλων των προηγούμενων και των επόμενων κινδύνων που αναλύθηκαν και θα αναλυθούν στο παρόν κεφάλαιο, καθότι η προσπάθεια αποτελεσματικής αντιμετώπισής τους, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος και άρα σε έκθεση σε κίνδυνο κεφαλαίου.

2.1.4 Κίνδυνος Επιτοκίου

Καταρχάς, τα επιτόκια διαδραματίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος. Δυστυχώς, στις συνθήκες της σημερινής κρίσης η μεταβλητότητα των επιτοκίων είναι αυξημένη, με αποτέλεσμα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εκτίθενται συχνά σε κίνδυνο επιτοκίου (interest rate risk). Ως τέτοιος ορίζεται ο κίνδυνος να αλλάξει η αξία μιας επένδυσης ή και μίας υποχρέωσης, λόγω μεταβολών στο επίπεδο των επιτοκίων⁴². Ένας από τους ισχυρότερους παράγοντες επηρεασμού του επιτοκιακού κινδύνου είναι, μεταξύ άλλων, ο πληθωρισμός. Η άνοδος του πληθωρισμού οδηγεί σε άνοδο των επιτοκίων, ενώ η μείωσή του οδηγεί αντίστοιχα στην πτώση των επιτοκίων. Τα επιτόκια παραδοσιακά αυξάνονται όταν η οικονομία παρουσιάζει ανάπτυξη και μειώνονται όταν η οικονομία παρουσιάζει υποχώρηση της ανάπτυξης. Εκτός όμως από την ύπαρξη εξωγενών οικονομικών παραγόντων που εκθέτουν ένα πιστωτικό ίδρυμα σε κίνδυνο επιτοκίου, θα πρέπει να γίνει λόγος και για ενδογενείς παράγοντες, όπως η ύπαρξη αναντιστοιχίας στη ληκτότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού ενός πιστωτικού ιδρύματος⁴³. Πιο συγκεκριμένα, μια κομβική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η δυνατότητά τους να μετατρέπουν τα περιουσιακά τους στοιχεία. Σχηματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα τραπεζικά ιδρύματα

⁴¹<https://euretirio.com/xrimatooikonomiki-moxleusi-financial-leverage/> (Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

⁴²<https://www.euretirio.com/epitokiakos-kindynos/> (Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

⁴³Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ. 22

προβαίνουν σε επενδύσεις, επί παραδείγματι στη χορήγηση ενός δανείου (στοιχείο του ενεργητικού) και συγκεντρώνουν καταθέσεις πελατών (στοιχείο του παθητικού).

Οι δυο αυτές πλευρές⁴⁴ του ισολογισμού, ενεργητικό και παθητικό, έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς τη ρευστότητα και τη ληκτότητά τους. Η διαφοροποίηση αυτών των χαρακτηριστικών είναι που εκθέτει τα πιστωτικά ιδρύματα στον επιτοκιακό κίνδυνο. Παραδείγματος χάριν, όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα χορηγεί ένα διετές δάνειο (στοιχείο ενεργητικού) με επιτόκιο 8% και προσελκύει μια κατάθεση (στοιχείο παθητικού) ενός έτους με επιτόκιο 7%, αποκομίζει κέρδος 1%. Όμως, το κέρδος αυτό είναι εξασφαλισμένο για ένα έτος και τούτο διότι ο καταθέτης μπορεί μετά την παρέλευση του συμφωνημένου χρόνου να προβεί στην ανάληψη των χρημάτων του. Έτσι, το πιστωτικό ίδρυμα αναγκάζεται να αναζητήσει άλλον καταθέτη, προκειμένου να χρηματοδοτήσει το δάνειό του. Ωστόσο, μετά από έναν χρόνο ενδέχεται τα επιτόκια των καταθέσεων να έχουν αυξηθεί και το πιστωτικό ίδρυμα να πρέπει να πληρώσει στον καταθέτη τόκο σε ποσοστό 9%, αντί για το 7% που πλήρωνε ένα χρόνο πριν. Σε αυτή λοιπόν την περίπτωση, όπου το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα διακρατά στο χαρτοφυλάκιο του μακροχρόνια στοιχεία του ενεργητικού (δάνειο) συγκριτικά με στοιχεία του παθητικού (καταθέσεις), εκτίθεται στον κίνδυνο αναχρηματοδότησης (refinancing risk). Ο κίνδυνος αυτός αφορά το κόστος του εκ νέου δανεισμού κεφαλαίων ή της επανεπένδυσης κεφαλαίων από μέρους της τράπεζας. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να είναι μεγαλύτερος από την απόδοση που θα μπορούσε να προσφέρει η επένδυση στα περιουσιακά στοιχεία.

Την αντίστροφη όψη του κινδύνου αναχρηματοδότησης αποτελεί ο κίνδυνος επανεπένδυσης (reinvesting risk). Ένα πιστωτικό ίδρυμα εκτίθεται σε αυτόν τον κίνδυνο όταν διακρατά βραχυχρόνια στοιχεία του ενεργητικού, πχ ένα μονοετές δάνειο, σε σχέση με τα στοιχεία του παθητικού, πχ μια κατάθεση διετούς διάρκειας. Σε αυτή την περίπτωση αντιμετωπίζει αβεβαιότητα ως προς το επιτόκιο στο οποίο μπορεί να επανεπενδύσει τα κεφάλαια που διακρατά για μεγαλύτερη χρονική περίοδο.

Εκτός από έναν πιθανό κίνδυνο⁴⁵ αναχρηματοδότησης ή επανεπένδυσης που προκύπτει όταν αλλάζουν τα επιτόκια, ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει επίσης κίνδυνο αγοραίας αξίας (market value risk). Η αγοραία (ή εύλογη) αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης είναι εννοιολογικά ίση με την παρούσα αξία των τρεχουσών και μελλοντικών ταμειακών ροών από αυτό το περιουσιακό στοιχείο ή την υποχρέωση. Επομένως, τα αυξανόμενα επιτόκια αυξάνουν το προεξοφλητικό επιτόκιο αυτών των ταμειακών ροών και μειώνουν την αγοραία αξία του περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης. Αντίθετα, η πτώση των επιτοκίων αυξάνει τις αγοραίες αξίες των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων. Επιπλέον, η αναντιστοιχία λήξεων με την κατοχή μακροπρόθεσμων περιουσιακών

⁴⁴ Παναγάκου, Α. (2020),ό.π.

⁴⁵ Saunders A., Cornett M., (2018), ό.π., σελ.179.

στοιχείων από τις υποχρεώσεις σημαίνει ότι όταν τα επιτόκια αυξάνονται, η αγοραία αξία των περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος μειώνεται.

2.1.5 Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Ως συναλλαγματικός ορίζεται ο κίνδυνος που απορρέει από τις μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και δυνητικά επηρεάζει την αξία των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, τα οποία εκφράζονται σε ξένα νομίσματα⁴⁶. Από τη μια μεριά, τα πιστωτικά ιδρύματα επενδύουν στο εξωτερικό προκειμένου να επωφεληθούν από τις αποδόσεις των ξένων νομισμάτων, οι οποίες είναι υψηλότερες σε σχέση με το εγχώριο νόμισμα. Ωστόσο, μια υποτίμηση του ξένου νομίσματος μπορεί να έχει αρνητικές αποδόσεις. Οι συναλλαγματικές ζημιές που ενδεχομένως προκύπτουν μπορεί να αντισταθμίσουν πλήρως το όφελος από τη διαφορά μεταξύ εγχωρίων και ξένων επενδύσεων.

Από την άλλη, δεν είναι λίγες οι φορές που οι πιστωτικοί οργανισμοί επιδιώκουν την άντληση κεφαλαίων σε ξένα νομίσματα λόγω του χαμηλού κόστους. Εν προκειμένω, ο συναλλαγματικός κίνδυνος έγκειται στην πιθανότητα ανατίμησης του ξένου νομίσματος. Αυτό σημαίνει ότι θα απαιτούνται περισσότερες μονάδες εγχωρίου νομίσματος για την κάλυψη υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα, γεγονός που δύναται να αντισταθμίσει πλήρως το όφελος από το χαμηλότερο κόστος δανεισμού του ξένου νομίσματος σε σχέση με το εγχώριο. Οι τράπεζες δραστηριοποιούνται⁴⁷ τόσο στην τρέχουσα όσο και στην προθεσμιακή αγορά συναλλάγματος, έχοντας κάνει μεγάλα ανοίγματα σε συνάλλαγμα, που μεταβάλλονται συνεχώς.

2.1.6 Κίνδυνος αγοράς ή εμπορίας

Μια βασική δραστηριότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εμπορία στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού σε διάφορες αγορές. Οι μη αναμενόμενες μεταβολές των τιμών σε αυτές τις αγορές διαμορφώνουν τον κίνδυνο αγοράς ή εμπορίας (market or trading risk). Οι μεταβολές αυτές μπορεί να αφορούν είτε μεταβολές στις τιμές των επιτοκίων, είτε στις συναλλαγματικές ισοτιμίες είτε στις άλλες τιμές των περιουσιακών στοιχείων. Όλοι λοιπόν όσοι συναλλάσσονται στους κόλπους των παραπάνω αγορών ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωποι με μια απομείωση της αξίας της επένδυσής τους,

---

⁴⁶Saunders A., Cornett M., (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach, 9η Έκδοση, σελ. 184.

⁴⁷ Προβόπουλος Α. - Καπόπουλος Θ. (2001), «Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ», Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα, σελ.159.

ήτοι να εκτεθούν στον κίνδυνο απώλειας της τιμής⁴⁸. Περαιτέρω, εκτός από τις συχνές μεταβολές των τιμών της αγοράς, η αυξημένη εξάρτηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τα έσοδα εμπορίας χρεογράφων⁴⁹, καθώς και η μείωση των παραδοσιακών πηγών εσόδων τους, αποτελούν παράγοντες που οδηγούν στην αύξηση του κινδύνου εμπορίας⁵⁰. Πιο συγκεκριμένα, ο τελευταίος σχετίζεται με τη βραχυπρόθεσμη εμπορία περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων, καθώς και παράγωγων προϊόντων. Επιπλέον, σχετίζεται με τον πιστωτικό, τον συναλλαγματικό και τον επιτοκιακό κίνδυνο. Οι τρεις αυτοί κίνδυνοι σε συνδυασμό με την επιλογή μιας «επιθετικής» στρατηγικής συναλλαγών εκθέτουν το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε έναν αυξημένο κίνδυνο αγοράς, καθιστώντας την απόδοση του χαρτοφυλακίου του αβέβαιη.

Ο κίνδυνος αγοράς αφορά στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και έχει έξι συνιστώσες, τον κίνδυνο θέσης (γενικός κίνδυνος και ειδικός κίνδυνος), τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, κίνδυνο διακανονισμού, κίνδυνο μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων που προέρχονται από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών καθώς και τον συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο εμπορευμάτων που προέρχονται τόσο από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών όσο και από το τραπεζικό χαρτοφυλάκιο⁵¹.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα «θανατηφόρας» έκθεσης χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στον κίνδυνο αγοράς αποτελεί η κατάρρευση της αμερικάνικης επενδυτικής τράπεζας «Lehman Brothers»⁵² στις 15 Σεπτεμβρίου του έτους 2008. Το πρόβλημα ξεκίνησε να δημιουργείται πριν τη δεκαετία του 2000, όταν τα τραπεζικά ιδρύματα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, εκμεταλλευόμενα τις χαμηλές τιμές των επιτοκίων του δολαρίου, προσέφεραν πληθώρα φθηνών στεγαστικών δανείων σε αφερέγγυους δανειολήπτες.

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και μέσω της διαδικασίας της τιτλοποίησης που ακολουθήθηκε, τα «τοξικά» αυτά δάνεια διασπάστηκαν και αγοράστηκαν κυρίως από χρηματιστηριακές εταιρείες και επενδυτικές τράπεζες, μεταξύ των οποίων ήταν και η τράπεζα «Lehman Brothers». Σημειώνεται ότι το ύψος των τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων που η «Lehman Brothers» διατηρούσε στο χαρτοφυλάκιο της ανερχόταν στο ποσό των 5,4 δις δολαρίων. Η παραπάνω μέθοδος τιτλοποίησης, η οποία εφαρμόστηκε από πολλές τράπεζες των ΗΠΑ, ανέδειξε μια νέα πηγή άντλησης χρήματος. Αντί της παραδοσιακής μεθόδου άντλησης χρήματος από καταθέσεις, τα τραπεζικά ιδρύματα άντλησαν

---

⁴⁸Bessis J. (2001), «Risk Management in Banking», σελ. 510

⁴⁹Χρεόγραφα όπως τα ομόλογα και οι μετοχές επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις κινήσεις των επιτοκίων της αγοράς και τις τιμές που λαμβάνουν τα νομίσματα.

⁵⁰Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 324

⁵¹ Π. Αλεξιάκης, Φ. Καλφάογλου (2019), Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 89 επ.

⁵² Saunders A., Cornett M., (2018) "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach, 9η Έκδοση, σελ. 187-188.

τεράστια σε ύψος κεφάλαια από τις αγορές, στις οποίες δάνειζαν τα τιτλοποιημένα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια, δημιουργώντας όμως έτσι μεγάλα ανοίγματα. Περί το έτος 2007 οι πρώτες ζημιές έκαναν την εμφάνισή τους με άλλες τράπεζες να καταρρέουν και άλλες να κρατικοποιούνται σε μια ύστατη προσπάθεια διάσωσής τους. Συνοψίζοντας, όταν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα διενεργεί μια ανοικτή ή μη σταθμισμένη θέση αγοράς ή πώλησης παράγωγων προϊόντων, ο κίνδυνος αγοράς είναι προ των πυλών και οι τιμές μεταβάλλονται σε αντίθετη κατεύθυνση από την προσδοκώμενη.

2.1.7 Κίνδυνος Επικράτειας ή Χώρας

Κίνδυνος χώρας θεωρείται⁵³ η έκθεση σε ζημία σχετιζόμενη με διεθνή δραστηριότητα, λόγω δυσμενών αλλαγών στο διεθνές περιβάλλον, το οποίο βεβαίως βρίσκεται πέραν του ελέγχου του πιστωτικού ιδρύματος. Ο κίνδυνος αυτός απορρέει κυρίως από την παύση πληρωμών των αλλοδαπών δανειοληπτών, λόγω της παρεμβολής των αλλοδαπών κυβερνήσεων. Η παρεμβολή αυτή μπορεί να οφείλεται σε ποικίλες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, οι οποίες επικρατούν στη ξένη χώρα και επηρεάζουν κατά δυσμενή τρόπο τα εμπορικά και δη τα οικονομικά συμφέροντα ενός πιστωτικού ιδρύματος. Περαιτέρω, στο εννοιολογικό πλαίσιο του κινδύνου χώρας περιλαμβάνεται και η πιθανότητα απαλλοτρίωσης περιουσιακών στοιχείων, η ανάκληση αδειών από τις κυβερνήσεις, η πιθανότητα υποτίμησης του νομίσματος, κλπ. Ωστόσο, ο κίνδυνος χώρας δεν περιορίζεται μόνο στην έκθεση ενός πιστωτικού ιδρύματος σε λειτουργίες του εξωτερικού. Ένα πιστωτικό ίδρυμα ενδέχεται να συναλλάσσεται στην ημεδαπή με ένα αλλοδαπό πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο όμως υπόκειται στον κίνδυνο χώρας. Συγκεκριμένα δε για τον τραπεζικό τομέα, ως κίνδυνος χώρας ορίζεται η έκθεση σε ζημία διασυννοριακού δανεισμού, η οποία μπορεί να προκληθεί από γεγονότα σε μια χώρα που είναι υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης. Ο κίνδυνος χώρας δεν θα πρέπει να συγχέεται με το κίνδυνο αδυναμίας του Δημοσίου, ο οποίος αφορά αποκλειστικά και μόνο την αθέτηση μιας κρατικής αποπληρωμής ομολόγου ή δανείου⁵⁴.

Ο τελευταίος ελλοχεύει⁵⁵ όταν η κυβέρνηση μιας χώρας υφίσταται οικονομικές ή/και πολιτικές πιέσεις και προσπαθεί με κάθε δυνατό τρόπο να εξοικονομήσει πόρους για την αντιμετώπιση των εσωτερικών προβλημάτων. Έτσι, ασκώντας την κυρίαρχή της δύναμη ενδέχεται να απαγορεύσει ή να περιορίσει τις αποπληρωμές ξένου χρέους, διαγράφοντας ή «κουρεύοντας» χρέη, καθώς και ανακατευθύνοντας τα κέρδη της. Όταν λοιπόν παρουσιάζεται ο κίνδυνος αδυναμίας του δημοσίου γίνονται εκατέρωθεν προσπάθειες για επαναδιαπραγμάτευση του χρέους ή αναδιάρθρωση του, με την πρόσθετη επέμβαση

⁵³ Παναγάκου, Α. (2020),ό.π.

⁵⁴Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 367

⁵⁵ Παναγάκου,Α.(2020),ό.π.

των διεθνών οργανισμών, όπως του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Σε κάθε περίπτωση όμως, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που κατέχει τις υπό επαναδιαπραγμάτευση ή αναδιάρθρωση ξένες απαιτήσεις έχει πολύ περιορισμένες νομικές επιλογές αναφορικά με τον εξαναγκασμό τον ξένου κράτους προς καταβολή των υποχρεώσεών του.

2.1.8 Κίνδυνος Εκτός Ισολογισμού

Εκτός από τους παραδοσιακούς κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν από την επένδυση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε στοιχεία εντός ισολογισμού, τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και δη οι οικονομικά ισχυρές τράπεζες εκτίθενται σε πρόσθετους κινδύνους, οι οποίοι προκύπτουν από τη δραστηριοποίησή τους σε στοιχεία εκτός ισολογισμού. Οι δραστηριότητες εκτός ισολογισμού ενέχουν τον κίνδυνο στοιχείων εκτός ισολογισμού (off balance-sheet risk), υπό την έννοια ότι δημιουργούν ενδεχόμενα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού, τα οποία δυνητικά θα καταγραφούν στον ισολογισμό. Εξ ορισμού λοιπόν, οι εκτός ισολογισμού δραστηριότητες δεν καταγράφονται στον ισολογισμό. Ενδέχεται όμως να καταγραφούν αν τελικά οδηγήσουν στη δημιουργία στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Τέτοιες δραστηριότητες είναι οι οικονομικές εγγυήσεις⁵⁶, οι εγγυητικές επιστολές, οι δανειακές δεσμεύσεις, η έκδοση χρεογράφων κλπ. Παραδείγματος χάριν, μια τράπεζα εκδίδοντας μια πιστωτική επιστολή, εξασφαλίζει τη θέση ενός δανειστή έναντι ενδεχόμενης αθέτησης από μέρος ενός δανειολήπτη. Στο αισιόδοξο σενάριο, στο οποίο ο δανειολήπτης ανταποκρίνεται πλήρως στις συμβατικές υποχρεώσεις του, δεν θα καταγραφεί κανένα στοιχείο στον ισολογισμό του πιστωτικού ιδρύματος. Αυτό το οποίο μόνο θα εμφανίζεται στα αποτελέσματα χρήσης του πιστωτικού ιδρύματος είναι η αμοιβή του τελευταίου από την έκδοση της πιστωτικής επιστολής. Στο αντίθετο τώρα σενάριο, κατά το οποίο ο δανειολήπτης δεν αποπληρώνει είτε μέρος του κεφαλαίου είτε τους τόκους αυτού, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, το οποίο έχει εκδώσει την πιστωτική επιστολή, καλείται να καταβάλει εξ ιδίων κεφαλαίων το ποσό που δεν καταβλήθηκε. Έτσι, η ενδεχόμενη υποχρέωση καθίσταται πραγματική και εμφανίζεται κανονικά στον ισολογισμό του⁵⁷. Είναι προφανές ότι η υπερβολική δέσμευση σε στοιχεία εκτός ισολογισμού, λόγω της κακής διαχείρισης αυτών, μπορεί να προκαλέσει στο πιστωτικό ίδρυμα σημαντικές ζημιές και να το εκθέσει σε σημαντικούς κινδύνους. Ωστόσο, το ενδεχόμενο και μόνο της απόκτησης εσόδων με τη μη καταγραφή των στοιχείων αυτών στον ισολογισμό αποτελεί για το πιστωτικό ίδρυμα ένα σημαντικό «δέλεαρ».

⁵⁶Επί παραδείγματι εμπορικές πιστωτικές επιστολές και τραπεζικές συναλλαγματικές

⁵⁷Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach" 9η Έκδοση, σελ. 486.

2.1.9 Λειτουργικός Κίνδυνος

Τα τελευταία χρόνια πολλοί χρηματοοικονομικοί οργανισμοί έχουν γνωστοποιήσει σημαντικές απώλειες, οι οποίες προέκυψαν λόγω αδυναμιών στις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου τους. Ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στις απώλειες αυτές. Βάσει της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας ως λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται «ο κίνδυνος ζημίας ως αποτέλεσμα ανεπαρκών ή αποτυχημένων εσωτερικών διαδικασιών, ανθρώπων και συστημάτων, ή από εξωτερικά γεγονότα»⁵⁸. Από την ανάλυση του παραπάνω ορισμού προκύπτει ότι ο λειτουργικός ή επιχειρησιακός κίνδυνος (operational risk) είναι ουσιαστικά ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει μία επιχείρηση κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας⁵⁹ και σχετίζεται, μεταξύ άλλων, με την ανεπαρκή ή αποτυχημένη εσωτερική διαδικασία της, την κακή λειτουργία των συστημάτων και της υφιστάμενης τεχνολογίας, τις αστοχίες του ανθρώπινου δυναμικού, τις αποτυχίες της διαχείρισης, κλπ. Εκτός όμως από τους ενδογενείς παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να εκθέσουν ένα πιστωτικό ίδρυμα στον λειτουργικό κίνδυνο, υπάρχουν και εξωγενείς παράγοντες. Σε αυτούς συγκαταλέγονται οι μεταβολές στο θεσμικό πλαίσιο και στους νομικούς κανόνες, καθώς και στις τεχνολογικές υποδομές.

Ειδικότερα, τα πιστωτικά ιδρύματα στην προσπάθειά τους να εξελιχθούν και να βρουν νέα προϊόντα για τους πελάτες τους, με απώτερο σκοπό να ξεπεράσουν τους ανταγωνιστές τους, αναλαμβάνουν σημαντικούς λειτουργικούς κινδύνους. Έτσι με την εισαγωγή νέων μορφών εμπορίου, όπως είναι του ηλεκτρονικού εμπόριο (e commerce), ο οργανισμός εκτίθεται σε κινδύνους που κρύβει το σύστημα ασφαλείας, αλλά και στο κίνδυνο εξωτερικής απάτης. Ακόμα, άλλα γεγονότα που μπορούν να επιφέρουν ζημία λόγω του λειτουργικού κινδύνου είναι οι μεγάλες συγχωνεύσεις, οι ενοποιήσεις, οι διασπάσεις εταιριών, η χρήση αυτοματοποιημένης τεχνολογίας, κλπ. Συνεπώς, ο λειτουργικός κίνδυνος περιλαμβάνει μια σειρά από έτερους κινδύνους, οι οποίοι μπορούν να μειώσουν τόσο τα έσοδα, όσο την ίδια την αξία και φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος, όπως ο κίνδυνος απάτης, ο κίνδυνος περί τη διαχείριση εκτέλεσης, διανομής και διαδικασίας⁶⁰, ο νομικός κίνδυνος⁶¹, ο κίνδυνος από φυσικές καταστροφές, κλπ.

---

⁵⁸Basel Committee on Bank Supervision, “Overview of the New Basel Capital Accord”, Bank for International Settlements, Απρίλιος 2003

⁵⁹<https://www.euretirio.com/leitourgikos-kindynos/> (Ημερομηνία πρόσβασης 06.02.2022)

⁶⁰Π.χ. διενέξεις μεταξύ προμηθευτών, λάθη εισόδου δεδομένων, κλπ.

⁶¹Σύμφωνα με το Σύμφωνο της Βασιλείας II (βλ. Επ. Κεφάλαιο)

2.1.10 Τεχνολογικός Κίνδυνος

Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την τεχνολογία, καθότι η τελευταία ενισχύει και υποστηρίζει κάθε τους κίνηση, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τις συναλλαγές τους με τρίτα πρόσωπα. Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη⁶² που εκκίνησε τη δεκαετία του 1990 προσέφερε σε όλους τους πιστωτικούς οργανισμούς μείωση του λειτουργικού κόστους, πρόσβαση σε νέες αγορές και αύξηση των εσόδων τους, μέσω κυρίως της λειτουργίας των οικονομιών κλίμακας και φάσματος. Πράγματι, έχει αποδειχθεί ότι οι τεχνολογικές επενδύσεις αποφέρουν κέρδη στις επιχειρήσεις, επιτρέποντας τους να αναπτύξουν πλείονα καινοτόμα προϊόντα, τα οποία συμβάλλουν στην εύρυθμη και μακροχρόνια επιβίωσή τους εντός του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, η τεχνολογία δεν επιφέρει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Πέραν από τα αναμφισβήτητα ωφέληματα, ενέχει σοβαρούς κινδύνους που πλήττουν την ανταγωνιστικότητα και οδηγούν στη χρεοκοπία του πιστωτικού οργανισμού. Ο κίνδυνος από τη χρήση τεχνολογίας (technology risk) πραγματώνεται όταν οι επενδύσεις σε τεχνολογία δεν αποφέρουν την προσδοκώμενη εξοικονόμηση κόστους είτε με τη μορφή των οικονομικών κλίμακας, είτε με τη μορφή των οικονομιών φάσματος (economies of scope). Από τη μια, με τις οικονομίες κλίμακας, επιτυγχάνεται μείωση του μέσου κόστους της επιχείρησης καθώς αυξάνεται η παραγωγή του προϊόντος. Από την άλλη, με τις οικονομίες φάσματος παρατηρείται μείωση του μέσου κόστους για κάθε προϊόν όταν η παραγωγική διαδικασία περιλαμβάνει την παραγωγή περισσότερων του ενός προϊόντος⁶³. Αντί λοιπόν επιτεύξεως εξοικονόμησης λειτουργικού κόστους, ενδέχεται να εμφανιστούν έτερα προβλήματα από την χρήση της τεχνολογίας, όπως πλεονάζουσα τεχνολογία, γραφειοκρατικές ανεπάρκειες, διαρροές δεδομένων, δόλιες συναλλαγές, εκβιασμός, ηλεκτρονικές απάτες και το γνωστό “hacking”.

2.1.11. Μακροοικονομικοί Κίνδυνοι

Εκτός από τους ανωτέρω δέκα σε αριθμό κινδύνους⁶⁴ που καλούνται πιο συχνά να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα, υπάρχουν ακόμα πληθώρα κινδύνων, οι οποίοι προέρχονται από εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες και οι οποίοι δρουν καταλυτικά στη λειτουργία των ιδρυμάτων αυτών.

---

⁶² Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach" 9η Έκδοση, σελ. 191.

⁶³ Πολέμης Μ. και Φαφαλιού Ε. (2016), «Σύγχρονα θέματα Βιομηχανικής Πολιτικής, θεωρία και μελέτες περιπτώσεων», α' έκδοση, σελ.258 επ., Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

⁶⁴ Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach" 9η Έκδοση, σελ. 193.

Υφίστανται οι μακροοικονομικοί κίνδυνοι, στους οποίους συγκαταλέγονται ο ρυθμιστικός κίνδυνος, ο κίνδυνος πληθωρισμού, ο νομοθετικός/νομικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αλλαγής των συνθηκών που επικρατούν στις χρηματαγορές. Οι κίνδυνοι αυτοί ονομάζονται και περιβαλλοντολογικοί⁶⁵, καθώς εμφανίζονται λόγω των ευρύτερων συνθηκών που επικρατούν στο περιβάλλον και επηρεάζουν ως επί το πλείστον την εύρυθμη λειτουργία όλων των επιχειρήσεων.

Αρχικά, ο ρυθμιστικός κίνδυνος αφορά μεταβολές στη ρυθμιστική πολιτική μιας χώρας. Η πιθανή απορρύθμιση (deregulation) και η κατάργηση επί παραδείγματι των εμποδίων εισόδου νέων επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες αγορές, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ρυθμιστικού κινδύνου. Εν συνεχεία, ο κίνδυνος πληθωρισμού (risk of inflation) σχετίζεται με την πιθανή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών στην οικονομία και την επακόλουθη πιθανή μείωση της απόδοσης ενός πιστωτικού ιδρύματος προς τους επενδυτές. Επιπρόσθετα, ο νομοθετικός, άλλως νομικός κίνδυνος μπορεί να προκύψει από νομικές αλλαγές ή ενέργειες, οι οποίες δεν μπορούν να αφήσουν ανεπηρέαστες την απόδοση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Εξαιτίας του νομικού κινδύνου ενδέχεται πολλές από τις επενδύσεις, οι οποίες ήταν νόμιμες, να θεωρηθούν παράνομες. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η θέσπιση νομοθετημάτων που δημιουργούν εμπόδια στη χορήγηση δανείων ή στην είσοδο των πιστωτικών ιδρυμάτων σε νέες αγορές, οι φορολογικές αλλαγές, καθώς και τυχόν νομικές πλημμέλειες εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος⁶⁶. Σε γενικές γραμμές ο νομικός κίνδυνος εξαρτάται από μια πληθώρα πολιτικών, οικονομικών και άλλων παραγόντων. Είναι λοιπόν εύκολα κατανοητό και αναμενόμενο ότι το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των τραπεζών μπορεί να αλλάζει συχνά για να προσαρμοστεί στις οικονομικές αλλαγές, επηρεάζοντας την κερδοφορία ιδρυμάτων.

2.1.12. Κίνδυνος Φήμης

Ο κίνδυνος φήμης⁶⁷ (reputation risk) συνίσταται στο ενδεχόμενο της αρνητικής δημοσιότητας που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ένας πιστωτικός οργανισμός. Σχετίζεται με την ακολουθούμενη πρακτική μιας επιχείρησης, η οποία μπορεί να προκαλέσει μείωση του αριθμού των πελατών, δαπανηρές δικαστικές διενέξεις, μείωση των κερδών, έλλειψη ρευστότητας ή και σημαντική πτώση της χρηματιστηριακής τιμής της μετοχής της επιχείρησης. Ειδικότερα, όσον αφορά τη φήμη μιας τράπεζας ή μιας εταιρίας διαχείρισης διαθεσίμων, αυτή μπορεί να υπονομευθεί από ακατάλληλες επενδυτικές επιλογές ή μη επιτρεπόμενη παροχή εμπιστευτικών πληροφοριών σε τρίτους. Συνήθως, κίνδυνος φήμης προκύπτει από την υλοποίηση άλλων κινδύνων όπως π.χ. του λειτουργικού κινδύνου, του κινδύνου

⁶⁵Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 329.

⁶⁶ Π.χ εσφαλμένη εγγραφή στοιχείων δανειολήπτη.

⁶⁷ Παναγάκου,Α.(2020),ό.π.

δημοσίευσης εσφαλμένων ή ασαφών λογιστικών καταστάσεων, του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου ρευστότητας. Ο κίνδυνος φήμης είναι εξαιρετικά σημαντικός για ένα τραπεζικό ίδρυμα, καθώς σε αυτόν αντανακλώνται το σύνολο των λοιπών κινδύνων και των αποτελεσμάτων αυτών.

2.2 Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκε η ανάλυση των σημαντικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα σύγχρονα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα. Αντιμετωπίζουν κίνδυνο επιτοκίου όταν οι ληκτότητες των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεών τους δεν συμπίπτουν. Αντιμετωπίζουν πιστωτικό κίνδυνο ή κίνδυνο αθέτησης αν οι πελάτες τους αθετήσουν τα δάνειά τους και άλλες υποχρεώσεις. Αντιμετωπίζουν κίνδυνο ρευστότητας ως αποτέλεσμα υπερβολικών αναλήψεων ή προβλημάτων αναχρηματοδότησης υποχρεώσεων. Εάν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ασκούν δραστηριότητες στο εξωτερικό, υπόκεινται σε πρόσθετους κινδύνους, δηλαδή κινδύνους συναλλάγματος και χώρας. Αναλαμβάνουν κίνδυνο αγοράς για τα εμπορικά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού τους, εάν προκύψουν δυσμενείς μεταβολές στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες ή στις τιμές άλλων περιουσιακών στοιχείων.

Τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εμπλέκονται επίσης σε σημαντικές δραστηριότητες εκτός ισολογισμού που τους εκθέτουν σε κινδύνους εκτός ισολογισμού: κινδύνους ενδεχόμενων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. Η έλευση της προηγμένης τεχνολογίας και του αυτοματισμού εκθέτει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τόσο σε τεχνολογικούς όσο και σε λειτουργικούς κινδύνους.

Η αλληλεπίδραση των διαφόρων κινδύνων σημαίνει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προχωρούν σε συμβιβασμούς μεταξύ των κινδύνων. Καθώς αναλαμβάνουν ενέργειες σε μια προσπάθεια να επηρεάσουν έναν τύπο κινδύνου, πρέπει ταυτόχρονα να εξετάσουν τις πιθανές επιπτώσεις σε άλλους κινδύνους. Η αποτελεσματική διαχείριση αυτών των κινδύνων καθορίζει την επιτυχία ή την αποτυχία ενός σύγχρονου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Βιβλιογραφία 2^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

1. Αλεξάκης Π., Καλφάογλου Φ. (2019), Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
2. Βελέντζας (1998) «Δίκαιο Πιστωτικών Ιδρυμάτων-Τραπεζικό Δίκαιο», σελ. 79
3. Πολέμης Μ. και Φαφαλιού Ε. (2016), «Σύγχρονα θέματα Βιομηχανικής Πολιτικής, θεωρία και μελέτες περιπτώσεων», α' έκδοση, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
4. Προβόπουλος Α. & Καπόπουλος Θ. (2001), Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα

Ξένα

1. Bessis J. (2001), «Risk Management in Banking», John Wiley & Sons Ltd
2. Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, Pearson
3. Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, McGraw Hill Education

Μελέτες- Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

Ελληνική

1. Παναγάκου, Α. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιώς.

Ιστοσελίδες

1. <https://euretirio.com/xrimatooikonomiki-moxleusi-financial-leverage/> (Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)
2. <https://www.euretirio.com/epitokiakos-kindynos/>(Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)
3. <https://www.euretirio.com/leitourgikos-kindynos/>(Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Διαχείριση των κινδύνων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Εισαγωγή

Η σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης και οι ραγδαίες αλλαγές που αυτή επέφερε στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, κατέστησαν τη διαδικασία διαχείρισης των κινδύνων το πιο σημαντικό ζήτημα της σύγχρονης τραπεζικής. Η απορρύθμιση (deregulation) των αγορών, η εισαγωγή των παραγώγων (derivatives) και η χρήση πολύπλοκων χρηματοοικονομικών εργαλείων, καθώς και η ταχύτερη κυκλοφορία των κεφαλαίων μέσω της υιοθέτησης σύγχρονων τεχνολογικών δομών, είναι λίγοι από τους παράγοντες που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση και ανάπτυξη της πολιτικής διαχείρισης των κινδύνων. Καταρχάς, ως διαχείριση κινδύνων ορίζεται το σύνολο των στρατηγικών διαδικασιών, στις οποίες προβαίνει η διοίκηση ενός τραπεζικού ιδρύματος με στόχο αφενός την πρόληψη και τον περιορισμό των εμφανιζόμενων κινδύνων, αφετέρου τη διασφάλιση της κερδοφορίας του. Ειδικότερα, στόχοι της διαχείρισης κινδύνων είναι η επίτευξη της μέγιστης αξίας σε όλες τις δραστηριότητες του πιστωτικού οργανισμού και η εξασφάλιση ότι οι κίνδυνοι διατρέχονται συνειδητά και υπάρχει πλήρης πρόβλεψη για τον τρόπο που θα μετρηθούν και θα μετριαστούν, έτσι ώστε ο οργανισμός να μην υποστεί απαράδεκτες ζημιές.

Η πολύπλοκη διαδικασία της διαχείρισης των τραπεζικών κινδύνων λαμβάνει χώρα σύμφωνα με τους κανονισμούς και τις πολιτικές που θεσπίζονται από την Επιτροπή της Βασιλείας, την Τράπεζα της Ελλάδος, τις ρυθμιστικές αρχές και από τον ίδιο τον πιστωτικό οργανισμό. Ο τελευταίος διαθέτει, μεταξύ άλλων, και μια Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, η οποία εισηγείται στο Διοικητικό Συμβούλιο τον σχεδιασμό της πολιτικής της διαχείρισης των κινδύνων. Επιπρόσθετα, καθορίζει τις αρχές που τη διέπουν ως προς την αναγνώριση, πρόβλεψη, μέτρηση, παρακολούθηση, έλεγχο και αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών. Σε κάθε περίπτωση δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι η επιβίωση ενός πιστωτικού οργανισμού εξαρτάται κυρίως από τις ικανότητες του ιδίου να προβλέψει και να προετοιμαστεί για αυτόν, παρά από το να αναμένει να συμβεί και εν συνεχεία να αντιδράσει.

3.1. Διαχείριση σε «ευρεία έννοια»

Τα τρία βασικά στάδια των σύγχρονων διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου είναι η αναγνώριση, η μέτρηση και η παρακολούθηση της έκθεσης σε κίνδυνο⁶⁸. Πρώτον, το στάδιο της ταυτοποίησης του κινδύνου αποτελεί μια συστηματική και μεθοδική διαδικασία βαρύνουσας σημασίας, καθότι μέσω αυτής αναγνωρίζεται και αναλόγως ταξινομείται ο κίνδυνος που εμφανίζεται. Κατόπιν της επιτυχημένης ταυτοποίησης, ακολουθεί το στάδιο της μέτρησης του κινδύνου. Κατά το στάδιο αυτό πραγματοποιείται μια ποιοτική και ποσοτική ανάλυση του κινδύνου. Η πρώτη περιλαμβάνει μια γρήγορη και σχετικά εύκολη στην εφαρμογή ανάλυση, ενώ η δεύτερη είναι πολύ αναλυτική, λεπτομερής και απαιτεί μεγάλη περίοδο χρόνου. Επίσης, ένας ακόμα λόγος που καθιστά πραγματικά δύσκολη τη διαδικασία ποσοτικής αποτίμησης του κινδύνου είναι το συνεχώς μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Σε αυτές τις συνθήκες, καλείται ο τραπεζικός οργανισμός να αναπτύξει μεθόδους μέτρησης του κινδύνου και στη συνέχεια να τις εφαρμόσει στο χαρτοφυλάκιό του. Τρίτο και τελικό στάδιο, εξίσου σημαντικό με τα προηγούμενα, είναι η παρακολούθηση και η εν στενή έννοια διαχείριση της έκθεσης στον κίνδυνο. Εδώ ο πιστωτικός οργανισμός έχοντας προηγουμένως ταυτοποιήσει και μετρήσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν, λαμβάνει μέτρα αντιστάθμισης και μετριασμού των κινδύνων. Ανάλογα δηλαδή με τη φύση του κινδύνου στον οποίο εκτίθεται, λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα και εφαρμόζει την κατάλληλη αντισταθμιστική πολιτική, προκειμένου να αποσοβήσει το κίνδυνο επέλευσης ανεπανόρθωτων ζημιών.

3.2 Τραπεζική Εποπτεία: Η Επιτροπή της Βασιλείας

Σε διεθνές επίπεδο, ο κύριος φορέας που επεξεργάζεται κανόνες για τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίοι αφορούν, μεταξύ άλλων, και τη διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων, είναι η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) για την Τραπεζική Εποπτεία⁶⁹. Η ίδρυσή της, το έτος 1974, πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο μεγάλης αβεβαιότητας στη διεθνή οικονομία και σοβαρών διαταραχών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 1971-1973 η αγορά του συναλλάγματος βίωσε μια πρωτογενή κρίση, η οποία συνοδεύτηκε από πτώση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών⁷⁰. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την αύξηση

⁶⁸Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 335

⁶⁹Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος (2010) «Η μορφολογία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», σελ.308

⁷⁰Το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών είχε υιοθετηθεί από τις ανεπτυγμένες χώρες το έτος 1944 στο Bretton Woods των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Σύμφωνα με το σύστημα του Bretton χρυσός ήταν η βάση για

των πτωχεύσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων την ίδια περίοδο, ανέδειξαν την ανάγκη δημιουργίας ενός διεθνούς φορέα, που αφενός θα άμβλυνε το εύρος των αναληφθέντων κινδύνων, αφετέρου θα βοηθούσε στην ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η Επιτροπή, απαρτιζόμενη σήμερα από τους εκπροσώπους των εποπτικών αρχών δεκατριών (13) χωρών⁷¹, αποτελεί ένα διεθνές φόρουμ διαλόγου μεταξύ των κρατών-μελών της σε θέματα τραπεζικής εποπτείας. Αναλυτικότερα, απώτερος σκοπός της είναι η προώθηση μιας ομοιόμορφης ερμηνείας εννοιών σχετικών με το τραπεζικό σύστημα και ο προσδιορισμός εποπτικών προτύπων, καθώς και κατευθυντήριων γραμμών που ενθαρρύνουν τη σύγκλιση των διεθνών εποπτικών πρακτικών. Τα ανωτέρω προσπαθεί να τα επιτύχει μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τους εθνικούς εποπτικούς κανονισμούς, του προσδιορισμού ελάχιστων εποπτικών προτύπων, καθώς και με τη βελτίωση της ποιότητας των μηχανισμών εποπτείας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή της Βασιλείας απλώς εισηγείται πρακτικές με συμβουλευτικό και όχι επιτακτικό χαρακτήρα, ευελπιστώντας ότι αυτές θα γίνουν αποδεκτές από τις εθνικές αρχές των κρατών μελών της, οι οποίες με τη σειρά τους θα θεσπίσουν υποχρεωτικούς κανόνες.

3.2.1 Η Συμφωνία της Βασιλείας I

Η πρώτη προσπάθεια επιβολής διεθνών προτύπων για τη ρύθμιση των τραπεζών ανά τον κόσμο έγινε το έτος 1988 με τη σύναψη του Συμφώνου της Βασιλείας (Basel Accord I). Βασικός της στόχος ήταν η εξάλειψη των ανταγωνιστικών ανισοτήτων, οι οποίες προέκυπταν από την υιοθέτηση διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων μεταξύ των τραπεζών. Το κείμενο αυτό αποτελείται από τρία μέρη: το νέο θεσμικό πλαίσιο για τις συνιστώσες του κεφαλαίου, το νέο θεσμικό πλαίσιο για το σύστημα σταθμίσεων ως προς τον κίνδυνο και τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας.

Το αρχικό εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας I περιοριζόταν στη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων για την κάλυψη του σημαντικότερου κινδύνου που μπορεί να αντιμετωπίσει μια τράπεζα, δηλαδή του πιστωτικού. Καινοτομία του Συμφώνου ήταν η εισαγωγή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μιας τράπεζας, ο οποίος δεν θα έπρεπε να είναι κατώτερος από 8%. Το κατώτερο αυτό ποσοστό θα έπρεπε να προκύπτει από το λόγο των ιδίων κεφαλαίων μιας τράπεζας προς τα στοιχεία του ενεργητικού της, σταθμισμένα ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο. Εν συνεχεία, το αρχικό

το αμερικανικό δολάριο και άλλα νομίσματα, τα οποία ήταν συνδεδεμένα με την αξία του δολαρίου ΗΠΑ. Το σύστημα κατέρρευσε στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν ο Πρόεδρος των Η.Π.Α., Richard M. Nixon, ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ δεν ανταλλάσσουν πλέον το χρυσό με το αμερικανικό νόμισμα.

⁷⁰Ιδρύθηκε από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των δέκα ισχυρότερων κρατών του κόσμου, γνωστών και ως G10.

⁷¹Ιδρύθηκε από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των δέκα ισχυρότερων κρατών του κόσμου, γνωστών και ως G10. «Διαχείριση Κινδύνων Πιστωτικών Ιδρυμάτων»

πλαίσιο υπέστη πλείονες τροποποιήσεις εκ των οποίων σημαντικότερη ήταν αυτή του έτους 1996 με την ενσωμάτωση των κινδύνων της αγοράς. Η ανάγκη κάλυψης των κινδύνων της αγοράς προέκυψε από την έκθεση των πιστωτικών οργανισμών σε δραστηριότητες αγοραπωλησίας παράγωγων προϊόντων, σε ανοικτές θέσεις συναλλάγματος, μετοχών, κλπ, με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η τροποποίηση του αρχικού πλαισίου. Σύμφωνα με αυτήν την αναθεώρηση, τα τραπεζικά ιδρύματα υποχρεούνταν να διαχωρίσουν το χαρτοφυλάκιο τους σε επενδυτικό και εμπορικό, ώστε να καταφέρουν να προσδιορίσουν την προέλευση των επιμέρους μορφών κινδύνου αγοράς που αντιμετώπιζαν. Ωστόσο, ούτε υπό την τροποποιημένη μορφή κατάφερε το Σύμφωνο της Βασιλείας I να εκπληρώσει τους στόχους του. Η αυθαίρετη ταξινόμηση των στοιχείων του ενεργητικού σε κατηγορίες κινδύνου, η στάθμιση με συντελεστές που δεν απέδιδαν τον πραγματικό βαθμό έκθεσης στον πιστωτικό κίνδυνο, καθώς η υιοθέτηση από τους πιστωτικούς οργανισμούς μεθόδων αποφυγής των κεφαλαιακών τους υποχρεώσεων είναι λίγα από τα μειονεκτήματα που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή της Βασιλείας I.

Η Επιτροπή της Βασιλείας, αναγνωρίζοντας ότι η Βασιλεία I είχε καταστεί παρωχημένη και ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων διεθνώς, προέβη στην έναρξη των διαδικασιών διαβούλευσης για την αναθεώρησή της, οι οποίες οδήγησαν στην Βασιλεία II⁷².

3.2.2 Η Συμφωνία της Βασιλείας II

Στο πλαίσιο προσδιορισμού νέων εποπτικών κανόνων, που θα εναρμονίζονταν με το διαρκώς εξελισσόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, αλλά και με τους κινδύνους του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, η Επιτροπή δημοσίευσε το έτος 1999 μια πρόταση για το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας που θα αντικαθιστούσε το αρχικό. Η Βασιλεία II, όπως δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του έτους 2004⁷³, στόχευε στην εισαγωγή μιας πιο ολοκληρωμένης και περισσότερο ευαίσθητης στον κίνδυνο επεξεργασίας των τραπεζικών κινδύνων⁷⁴.

Περίληπτικά, πέραν από την ουσιαστική μεταβολή στην αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου και τη διατήρηση των κανόνων που αφορούν τους κινδύνους αγοράς, το νέο πλαίσιο επικεντρώθηκε στην

---

⁷² Δημητρίου, Σ. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ-Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

⁷³ Τον Ιούνιο του έτους 2006 κυκλοφόρησε μια πιο ολοκληρωμένη έκδοση της Συμφωνίας.

⁷⁴ Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 199.

κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου. Επίσης, απαίτησε από τους πιστωτικούς οργανισμούς την υιοθέτηση ενός πιο ολοκληρωμένου πλαισίου διαχείρισης κινδύνων με την υιοθέτηση ποιοτικών προτύπων, καθώς και υψηλότερων απαιτήσεων αναφορικά με την παροχή πληροφόρησης. Περαιτέρω, κατέστησε επιβεβλημένη την αναδιάρθρωση της επιχειρησιακής στρατηγικής κάθε πιστωτικού οργανισμού, καθώς και την αναθεώρηση του τρόπου αντιμετώπισης των κινδύνων⁷⁵, με τη χρήση τόσο εσωτερικών αξιολογήσεων κινδύνου, όσο και εξωτερικών εκτιμήσεων. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II βασίζεται σε τρεις κεντρικούς πυλώνες.

Αρχικά, ο πρώτος Πυλώνας περιλαμβάνει τη διαδικασία προσδιορισμού των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων και συγκεκριμένα τον τρόπο με τον οποίο κάθε πιστωτικό ίδρυμα εκτιμά και μετρά το ύψος του κεφαλαίου που θα πρέπει να διακρατά για την κάλυψη των κινδύνων και δη του πιστωτικού, του λειτουργικού και του κινδύνου της αγοράς⁷⁶. Σημειώνεται ότι οι περισσότερες τροποποιήσεις αφορούν τον υπολογισμό του απαιτούμενου κεφαλαίου έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα στους πιστωτικούς οργανισμούς να επιλέξουν τις προσεγγίσεις, οι οποίες είναι είτε τυποποιημένες⁷⁷ είτε προσεγγίσεις βάσει εσωτερικής αξιολόγησης⁷⁸ και οι οποίες αρμόζουν καλύτερα στα χαρακτηριστικά του κινδύνου που πρόκειται να αναλάβουν.

Η τυποποιημένη προσέγγιση⁷⁹ ήταν παρόμοια με εκείνη της συμφωνίας του 1993, αλλά ήταν περισσότερο ευαίσθητη στον κίνδυνο. Σύμφωνα με την προσέγγιση εσωτερικής αξιολόγησης (IRB), οι τράπεζες είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις εσωτερικές εκτιμήσεις τους για την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου στα χαρτοφυλάκιά τους (χρησιμοποιώντας τα δικά τους εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης και μοντέλα αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας) με την επιφύλαξη αυστηρών μεθοδολογικών προτύπων και προτύπων γνωστοποίησης καθώς και ρητή έγκριση από την εποπτεύουσα ρυθμιστική αρχή. Τρεις διαφορετικές επιλογές ήταν διαθέσιμες για τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου: οι προσεγγίσεις Βασικού Δείκτη, Τυποποιημένης και Προηγμένης Μέτρησης.

Εν συνεχεία, ο δεύτερος Πυλώνας⁸⁰ επικεντρώνεται στη διαδικασία του εποπτικού ελέγχου, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα πιστωτικά ιδρύματα κάνουν χρήση σωστών μεθόδων για τον καθορισμό και τη διατήρηση των λόγων της κεφαλαιακής επάρκειας. Ενόψει αυτού, τονίζεται η ανάγκη

---

⁷⁵Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος (2010) «Η μορφολογία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», σελ. 412, Αθήνα

⁷⁶ Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, σελ.619.

⁷⁷Ορίζονται συντελεστές στάθμισης με παραπομπή σ' έναν οίκο πιστοληπτικής αξιολόγησης υπό αυστηρούς κανόνες.

⁷⁸Οι ίδιες οι Τράπεζες χρησιμοποιούν τις δικές τους εσωτερικές αξιολογήσεις πιστωτικού κινδύνου υπό αυστηρές απαιτήσεις μεθοδολογίας και κοινοποίησης.

⁷⁹ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π.

⁸⁰ Παναγάκου, Α. (2020), ό.π.

δημιουργίας εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας εκ μέρους των πιστωτικών οργανισμών, καθώς και οι εκ μέρους των εποπτικών αρχών άσκηση εποπτικού ελέγχου σε αυτές τις εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης. Δίνεται μάλιστα η δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να επέμβουν διορθωτικά και να απαιτούν, επί παραδείγματι, από τις τράπεζες την αύξηση του επιπέδου των εποπτικών κεφαλαίων.

Τέλος, ο τρίτος Πυλώνας του εποπτικού πλαισίου, στοχεύει στην προώθηση της πειθαρχίας της αγοράς με την παροχή από μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτεταμένης πληροφόρησης σχετικά με τη λειτουργία των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης και των μεθόδων εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας. Με αυτή την απαίτηση, ενισχύεται η διαφάνεια στην αγορά και επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό η σύγκριση μεταξύ των εφαρμοζόμενων πρακτικών. Να σημειωθεί ότι οι ανωτέρω τρεις πυλώνες είναι αλληλοεξαρτώμενοι υπό την εξής έννοια: η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους, μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα, ενώ οι αυξημένες απαιτήσεις γνωστοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα δημιουργούν κίνητρα για την ορθή διαχείριση των κινδύνων από μέρους των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Όμως, παρά τις προσπάθειες της Βασιλείας II για την παροχή μιας πιο ολοκληρωμένης διαδικασίας αναφορικά με την επεξεργασία και τη διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων, σημαντικά προβλήματα αναδείχθηκαν στα πλαίσια της χρηματοπιστωτικής κρίσης της περιόδου 2008-2009, με αποτέλεσμα το νέο αυτό εποπτικό πλαίσιο να δεχθεί έντονες επικρίσεις. Μερικές από αυτές αφορούσαν την πιθανότητα αύξησης του μεγέθους του συστημικού κινδύνου για τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούσαν την τυποποιημένη προσέγγιση στην αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου⁸¹, όπως επίσης και την ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων των οίκων αξιολόγησης, οι οποίοι σε πολλές τράπεζες λειτουργούσαν και ως σύμβουλοι. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι οι αξιολογήσεις πιστωτικού κινδύνου σε διάφορους τίτλους, όπως συμβάσεις ανταλλαγής πιστωτικής αθέτησης, διενεργήθηκαν από ιδιωτικές εταιρείες χωρίς την εποπτεία ή τον έλεγχο από επίσημους ρυθμιστικούς φορείς.

Τέλος, ο τύπος κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας II για τον πιστωτικό κίνδυνο ήταν προκυκλικός⁸², καθώς εξελισσόταν η χρηματοπιστωτική κρίση, αυξανόταν η πιθανότητα αθέτησης εκ μέρους του δανειολήπτη και η ζημιά από τις αθετήσεις, γεγονός που σήμαινε ότι αυξάνονταν οι απαιτήσεις εποπτικών κεφαλαίων. Κατά τη διάρκεια της κρίσης ωστόσο οι τράπεζες δεν μπόρεσαν να αντλήσουν

---

⁸¹ Δεν δημιουργούνται κίνητρα στις τράπεζες να διαφοροποιηθούν ως προς τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

⁸² Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.620.

τα απαιτούμενα κεφάλαια και επομένως έπρεπε να στραφούν στις κεντρικές τράπεζες για ενίσχυση των κεφαλαίων και την στήριξη της ρευστότητας.

Το 2009, σε απάντηση των ανωτέρω θεμάτων της Βασιλείας 2,5 με ημερομηνία εφαρμογής το 2013 και το 2010 εγκρίθηκε η Βασιλεία III με ημερομηνία πλήρους εφαρμογής το 2019. Η Βασιλεία 2,5 επικαιροποίησε τις απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς από τις συναλλακτικές λειτουργίες των τραπεζών. Ο στόχος της Βασιλείας III είναι η βελτίωση της ποιότητας, της συνέπειας και της διαφάνειας της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον πιστωτικό κίνδυνο καθώς και την ενίσχυση του κεφαλαιακού πλαισίου απέναντι στον κίνδυνο⁸³.

3.2.3 Η Συμφωνία της Βασιλείας III

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του έτους 2007 απέδειξε ότι το Σύμφωνο της Βασιλείας II δεν ήταν αρκετό ώστε να την αποτρέψει. Η λανθασμένη εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων, η ευχέρεια απόκρυψης στοιχείων και η προβολή μιας αναληθούς εικόνας σχετικά με τους κινδύνους που αναλάμβαναν και τα κεφάλαια που διέθεταν τα τραπεζικά ιδρύματα είναι λίγοι από τους παράγοντες που ανέδειξαν την ανεπάρκεια του ισχύοντος πλαισίου και οδήγησαν σε μια εκ νέου αναθεώρηση της Συμφωνίας. Ενόψει των ανωτέρω, τον Ιούλιο του έτους 2013 τέθηκε σε ισχύ ένα νέο αυστηρότερο πλαίσιο ελέγχου για τη μέτρηση, την παρακολούθηση και τον τρόπο διαχείρισης των αναλαμβανομένων κινδύνων από τους πιστωτικούς οργανισμούς.

Συγκεκριμένα, το Σύμφωνο της Βασιλείας III περιλαμβάνει ένα σύνολο τροποποιήσεων που αφορούν την εισαγωγή νέων προτύπων κεφαλαιακής επάρκειας, μόχλευσης και ρευστότητας. Απώτερος στόχος ήταν τη δημιουργία ενός πιο εύκαμπτου τραπεζικού τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Τονίζεται ότι οι αλλαγές που εισήχθησαν ήταν τόσο σε μικροπροληπτικό όσο και σε μακροπροληπτικό επίπεδο. Αφενός δηλαδή απέβλεπαν στην ενίσχυση της ελαστικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων σε περιόδους κρίσης, αφετέρου εστίαζαν στην αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων.

Στο σύμφωνο της Βασιλείας III, σε αντίθεση με τα προηγούμενα 2, ιδιαίτερα σημαντική είναι η αναγνώριση της βαρύτητας του κινδύνου ρευστότητας, ο οποίος επέδρασε καθοριστικά και στην τραπεζική κρίση του 2008.

---

⁸³ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.620

Σε σχέση με την Βασιλεία III, ο Πυλώνας 1 απαιτεί βελτιώσεις της Τυποποιημένης Προσέγγισης και της Προσέγγισης των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης, για τον υπολογισμό της επάρκειας των κεφαλαίων. Οι μεταβολές που επέφερε ο Πυλώνας 1 περιλαμβάνουν μια μεγαλύτερη έμφαση στο κοινό μετοχικό κεφάλαιο, την εισαγωγή προστασίας των νέων κεφαλαίων και την δημιουργία αντικυκλικών κεφαλαιακών αποθεμάτων, σημαντικά μεγαλύτερες κεφαλαιακές απαιτήσεις για εμπορικές συναλλαγές και για δραστηριότητες σε παράγωγα καθώς και μια σημαντική ενίσχυση των τρόπων διαβάθμισης του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλόμενου κατά τον προσδιορισμό του ελάχιστου κεφαλαίου.

Ο Πυλώνας 2 απαιτεί την εγκαθίδρυση μιας ενισχυμένης εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κινδύνου σε όλα τα επίπεδα μιας τράπεζας, όπως για παράδειγμα αυξημένα κίνητρα για τις τράπεζες προκειμένου να διαχειριστούν καλύτερα τον κίνδυνο και τις αποδόσεις σε μακροχρόνια βάση, περισσότερες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) και εφαρμογή συνετών πρακτικών ανταμοιβής στελεχών.

Τέλος, ο Πυλώνας 3 απαιτεί μια ενισχυμένη γνωστοποίηση των κινδύνων, όπως εκείνων που σχετίζονται με εκθέσεις σε τιτλοποιημένα χρεόγραφα και την τοποθέτηση στοιχείων του ενεργητικού εκτός ισολογισμού⁸⁴.

3.2.4 Διαβάθμιση κεφαλαίων πιστωτικών ιδρυμάτων

Σύμφωνα με τη Βασιλεία III υπήρξε η ακόλουθη κατηγοριοποίηση και διαβάθμιση των στοιχείων ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, βάσει της οποίας προκύπτουν και οι δείκτες απαιτήσεων κεφαλαιακής επάρκειας, μόγλευσης κ.α.

Κοινές μετοχές κατηγορίας 1 (CET1):

- Κοινές μετοχές που εκδίδονται από την τράπεζα και πλεόνασμα μετοχών που πληρούν τα κριτήρια ταξινόμησης ως κοινές μετοχές για ρυθμιστικούς σκοπούς.
- Διακρατημένα κέρδη.
- Σωρευμένα λοιπά συνολικά έσοδα και άλλα γνωστοποιούμενα αποθεματικά.
- Κοινές μετοχές που εκδίδονται από ενοποιημένες θυγατρικές της τράπεζας και κατέχονται από τρίτα μέρη (δηλαδή δικαιώματα μειοψηφίας) που πληρούν τα κριτήρια για ένταξη στις κοινές μετοχές κατηγορίας 1.

---

⁸⁴ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.620

- Λιγότερη υπεραξία.
- Ρυθμιστικές προσαρμογές που εφαρμόζονται στον υπολογισμό των κοινών μετοχών κατηγορίας 1.

Πρόσθετα Μέσα Κεφαλαίου της Κατηγορίας 1 (Additional Tier 1 Capital):

- Χρεόγραφα χωρίς ημερομηνίες λήξης ή κίνητρα για εξαγορά, αλλά τα οποία μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη μετά από 5 χρόνια μόνο εάν αντικατασταθεί το μέσο με «καλύτερο» κεφάλαιο.
- Μη σωρευτικές αέναες προνομιούχες μετοχές και σχετικό πλεόνασμα.
- Δικαιώματα μειοψηφίας κατηγορίας 1, που δεν περιλαμβάνονται στις κοινές μετοχές κατηγορίας 1 του τραπεζικού οργανισμού.
- Χρεόγραφα που επί του παρόντος πληρούν τις προϋποθέσεις ως κεφάλαια κατηγορίας 1 σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες κεφαλαίου που βασίζονται στον κίνδυνο των οργανισμών
- Ρυθμιστικές προσαρμογές που εφαρμόζονται στον υπολογισμό των πρόσθετων μέσων κεφαλαίου της κατηγορίας 1.

Μέσα Κεφαλαίου της Κατηγορίας 2 (Tier II Capital)

- Μέσα μειωμένης εξασφάλισης των καταθετών και γενικών πιστωτών της τράπεζας.
- Χρέος μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές.
- Συνολικοί τόκοι μειοψηφίας του κεφαλαίου, που δεν περιλαμβάνονται στα κεφάλαια κατηγορίας 1 του τραπεζικού οργανισμού.
- Πρόβλεψη για ζημιές από δάνεια και μισθώσεις που δεν υπερβαίνουν το 1,25 τοις εκατό του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού του τραπεζικού οργανισμού.
- Μέσα που επί του παρόντος πληρούν τις προϋποθέσεις ως μέσα κεφαλαίου της κατηγορίας 2 σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες κεφαλαίου που βασίζονται στον κίνδυνο των οργανισμών
- Ρυθμιστικές προσαρμογές που εφαρμόζονται στον υπολογισμό των κεφαλαίων Tier II.

3.2.5 Αντικυκλικό Κεφαλαιακό Απόθεμα Ασφαλείας (CCyB)

Με τη Βασιλεία III καθιερώθηκε ένα αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα, το οποίο μπορεί να ενεργοποιηθεί από τις αρχές οποιουδήποτε κράτους όταν αυτές κρίνουν ότι υπάρχει υπερβολική συνολική πιστωτική επέκταση, που ενέχει συστημικό κίνδυνο.

Η Τράπεζα της Ελλάδος⁸⁵ έχει την αρμοδιότητα να καθορίζει το ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα, σε τριμηνιαία βάση. Οι αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τον καθορισμό του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας λαμβάνονται μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας αποβλέπει στην αντιμετώπιση της υπερκυκλικότητας (procyclicality) της πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης, δηλαδή στη διαμόρφωση κατάλληλου επιπέδου πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης, τόσο στην ανοδική όσο και στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας καθορίζεται σε ύψος από 0% έως 2,5% (και άνω του 2,5% σε εξαιρετικές περιπτώσεις). Εκφράζεται ως ποσοστό του συνολικού ποσού ανοιγμάτων σε κίνδυνο των ιδρυμάτων (πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων) που είναι εκτεθειμένα σε πιστωτικό κίνδυνο στην Ελλάδα.

Στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, ο καθορισμός του ποσοστού του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας άνω του 0% δημιουργεί ένα απόθεμα κεφαλαίων πάνω από τα ελάχιστα απαιτούμενα στο πλαίσιο της μικροπροληπτικής εποπτείας. Έτσι επιτυγχάνεται η πρόληψη και ο περιορισμός της υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης. Αντίθετα, στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου, η μείωση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας μπορεί να ενθαρρύνει την παροχή πιστώσεων στην πραγματική οικονομία, αμβλύνοντας τις επιπτώσεις της ύφεσης.

Η Τράπεζα της Ελλάδος δημοσιοποίησε τη μεθοδολογία για τον καθορισμό του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε τριμηνιαία βάση, η οποία στηρίζεται στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου ΕΣΣΚ/2014/1.

Σύμφωνα με αυτή τη μεθοδολογία, το εκάστοτε ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας καθορίζεται λαμβάνοντας υπόψη το δείκτη “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”. Ο δείκτης αυτός εκφράζει την απόκλιση του λόγου των πιστώσεων προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) από τη μακροπρόθεσμη τάση του.

Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος εξετάζει και ορισμένους πρόσθετους δείκτες για την παρακολούθηση της δημιουργίας και συσσώρευσης του κυκλικού συστημικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, εξετάζονται δείκτες που παρακολουθούν τις πιστωτικές εξελίξεις, τη δανειακή

---

⁸⁵ <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/xrhmatopistwtikh-statherothta/makroprolhptikh-politikh>
(Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

επιβάρυνση του ιδιωτικού τομέα, τη δυνητική υπερεκτίμηση των τιμών των ακινήτων, την ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων, την τιμολόγηση του κινδύνου και τις εξωτερικές ανισοροπίες.

Από την 1η Ιανουαρίου 2016 έως σήμερα, το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα έχει καθοριστεί στο 0%, δηλαδή στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, και επομένως δεν επηρεάζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων.

3.2.6 Απόθεμα Ασφαλείας των Παγκοσμίως Συστημικά Σημαντικών Ιδρυμάτων (G-SII)

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS) επέβαλε μέσω της Βασιλείας III μια πρόσθετη επιβάρυνση στα βασικά ίδια κεφάλαια κοινών μετοχών (απαίτηση απορρόφησης ζημιών) των παγκόσμια σημαντικών συστημικών τραπεζών, δηλαδή τραπεζικών ομίλων τα προβλήματα ή η άτακτη πτώχευση των οποίων θα μπορούσε να προκαλέσει σημαντικές αναταραχές στο τραπεζικό σύστημα και στην οικονομική δραστηριότητα σε παγκόσμια κλίμακα⁸⁶. Η ratio πίσω από αυτήν τη ρυθμιστική παρέμβαση είναι η αποφυγή διάσωσης αυτών των τραπεζών σε βάρος των φορολογούμενων, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν αναμενόμενο να συμβεί λόγω της αυξημένης σημασίας τους για την παγκόσμια οικονομία.

Έτσι, αποφασίστηκε να μειώσουν την έκθεσή τους σε κίνδυνο, αυξάνοντας τις απαιτήσεις των ιδίων κεφαλαίων τους λίγο περισσότερο απ' ό,τι οι άλλες τράπεζες. Οι δύο λόγοι για την πρόσθετη κεφαλαιακή απαίτηση είναι⁸⁷:

- Να μειώσει την πιθανότητα χρεοκοπίας μιας τέτοιας τράπεζας αυξάνοντας την δυνατότητα απορρόφησης ζημιών με συνεχιζόμενη δραστηριότητα και
- Να μειώσει την έκταση ή την επίπτωση που θα έχει η πτώχευση μιας τέτοιας τράπεζας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω της βελτίωσης της παγκόσμιας ανάκαμψης και των πλαισίων εξυγίανσης.

Οι εν λόγω τράπεζες εντοπίζονται με τη χρήση μιας τεχνολογίας που αναπτύχθηκε από την BIS βασισμένη σε μια προσέγγιση μέτρησης συντελεστών, που αναγνωρίζει παράγοντες που μπορούν να μεταδώσουν τυχόν προβλήματα σε παγκόσμια κλίμακα.

---

⁸⁶ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.636

⁸⁷ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.637

Οι εν λόγω δείκτες επιλέχθηκαν για να εκφράσουν την συστημική επίδραση της πτώχευσης μιας τράπεζας αντί της πιθανότητας πτώχευσης μιας από αυτές τις τράπεζες. Οι δείκτες αυτοί περιλαμβάνουν το μέγεθος της τράπεζας, τις διασυνδέσεις της, το μέγεθος της δραστηριότητας της σε διαφορετικές χώρες, την ανυπαρξία υποκαταστημάτων των υπηρεσιών που προσφέρει και την πολυπλοκότητα στην ταξινόμηση της συστημικής τους σημασίας παγκόσμια.

Το ποσοστό επιβάρυνσης κυμαίνεται μεταξύ του 1,0-2,5% και εξαρτάται από την κατάταξη που θα λάβει η τράπεζα κατόπιν της αξιολόγησης. Μέχρι σήμερα 30 τράπεζες παγκοσμίως επιβαρύνονται με το συγκεκριμένο απόθεμα ασφαλείας.

Τέλος, διευκρινίζεται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν παγκοσμίως συστημικά σημαντικά ιδρύματα (G-SII).

3.2.7 Απόθεμα Ασφαλείας των Λοιπών Συστημικά Σημαντικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (O-SII)

Η Τράπεζα της Ελλάδος⁸⁸ είναι επίσης αρμόδια για τον προσδιορισμό των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα. Ο προσδιορισμός των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων διενεργείται σε ετήσια βάση, προκειμένου να εξεταστεί αν είναι σκόπιμη η εφαρμογή σε αυτά αποθέματος ασφαλείας O-SII.

Η εφαρμογή του αποθέματος ασφαλείας O-SII αποσκοπεί στη μείωση του ηθικού κινδύνου (moral hazard) και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο ηθικός κίνδυνος συνίσταται στην προσδοκία του πιστωτικού ιδρύματος ότι, λόγω της συστημικής του σημασίας, δεν θα αφεθεί να καταρρεύσει. Η δημιουργία αποθέματος ασφαλείας O-SII περιορίζει την υπερβολική ανάληψη κινδύνων από το συστημικά σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα μέσω των υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων, με αποτέλεσμα τη μείωση του ηθικού κινδύνου. Επιπροσθέτως, μειώνει τις συστημικές επιπτώσεις των εσφαλμένων κινήτρων μέσω της ενίσχυσης των αποθεμάτων κεφαλαίων του συστημικά σημαντικού πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση ενδεχόμενων ζημιών και κατά συνέπεια περιορίζει τον κίνδυνο μετάδοσης της διαταραχής στον υπόλοιπο τραπεζικό τομέα.

---

⁸⁸ <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/xrhmatopistwtikh-statherothta/makroprolhptikh-politikh>
(Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

Το απόθεμα ασφαλείας O-SII συνίσταται σε κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) και το ποσοστό του καθορίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε ύψος έως 2% επί του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο και επανεξετάζεται τουλάχιστον ετησίως.

Η Τράπεζα της Ελλάδος υιοθέτησε τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EAT) σχετικά με τον προσδιορισμό των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων (EBA/GL/2014/10). Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν τα εναρμονισμένα κριτήρια, τους δείκτες, τη μεθοδολογία βαθμολόγησης και το κατώφλι της βαθμολογίας (threshold), προκειμένου να επιτυγχάνεται σύγκλιση στις εθνικές διαδικασίες προσδιορισμού των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων (Other Systemically Important Institutions - O-SII) και να διασφαλίζονται συγκρισιμότητα, σαφήνεια και διαφάνεια σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την 1η Ιανουαρίου 2016 έως σήμερα, η Τράπεζα της Ελλάδος, εφαρμόζοντας την παραπάνω μεθοδολογία, έχει προσδιορίσει ως λοιπά συστημικά σημαντικά ιδρύματα σε ενοποιημένη βάση τα εξής: Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε., Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. και Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε.

Το ποσοστό του αποθέματος ασφαλείας O-SII είχε καθοριστεί σε 0% για τα έτη 2016 έως 2018, σε 0,25% για το 2019, σε 0,50% για τα έτη 2020 και 2021 και καθορίστηκε σε 0,75% για το 2022. Το ποσοστό του αποθέματος ασφαλείας O-SII ισχύει και σε ατομική βάση για τα πιστωτικά ιδρύματα Άλφα Τράπεζα Α.Ε., Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε. και Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.

3.2.8 Δείκτης μόχλευσης

Ένα από τα χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης του 2008-09 ήταν η συσσώρευση⁸⁹ ακραίας μόχλευσης εντός και εκτός ισολογισμού σε όλο το τραπεζικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια της χειρότερης περιόδου της κρίσης, τα τραπεζικά ιδρύματα αναγκάστηκαν από την αγορά να μειώσουν τη μόχλευση σε τέτοιο βαθμό ώστε εντατικοποιήθηκε η πτώση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και εντάθηκαν οι απώλειες για τα ιδρύματα, οι μειώσεις του κεφαλαίου τους και η μείωση της διαθεσιμότητας πιστώσεων.

---

⁸⁹ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ.638.

Για να αποτρέψει την επανάληψη αυτού του κύκλου, η Βασιλεία III εισήγαγε μια απαίτηση δείκτη μόχλευσης που έχει σκοπό να αποθαρρύνει τη χρήση πλεονάζουσας μόχλευσης και να λειτουργήσει ως ανάχωμα στις κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει κινδύνου που περιγράφονται νωρίτερα. Ο δείκτης μόχλευσης της Βασιλείας III ορίζεται ως ο λόγος του κεφαλαίου κατηγορίας I προς έναν συνδυασμό περιουσιακών στοιχείων εντός και εκτός ισολογισμού.

$$\text{Δείκτης μόχλευσης} = \frac{\text{Κεφάλαιο της Κατηγορίας 1 (Tier 1 Capital)}}{\text{Συνολική έκθεση (εντός + εκτός ισολογισμού)}}$$

Η συνολική έκθεση ισούται με το συνολικό ενεργητικό του τραπεζικού ιδρύματος συν την έκθεση εκτός ισολογισμού. Για τους τίτλους παραγώγων, η έκθεση εκτός ισολογισμού είναι το τρέχον άνοιγμα συν το δυνητικό άνοιγμα όπως περιγράφηκε προηγουμένως.

Για πιστωτικές δεσμεύσεις εκτός ισολογισμού (δάνεια), εφαρμόζεται συντελεστής μετατροπής 100 τοις εκατό, εκτός εάν οι δεσμεύσεις ακυρωθούν άμεσα. Σε αυτήν την περίπτωση, χρησιμοποιείται συντελεστής μετατροπής 10 τοις εκατό. Για να είναι καλά κεφαλαιοποιημένο, ένα τραπεζικό ίδρυμα πρέπει να έχει ελάχιστο δείκτη μόχλευσης 5%. Για να κεφαλαιοποιηθεί επαρκώς, ένα τραπεζικό ίδρυμα πρέπει να έχει ελάχιστο δείκτη μόχλευσης 4%.

3.3 Διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο συνηθέστερος κίνδυνος στον οποίο εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα, η αποτελεσματική διαχείρισή του αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία τους. Στόχος της διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου είναι η μεγιστοποίηση του ρυθμού απόδοσης ενός πιστωτικού ιδρύματος με ταυτόχρονη στάθμιση κινδύνου⁹⁰. Μείζονος δε σημασίας ζήτημα για την αποτελεσματική διαχείριση αποτελεί η διατήρηση του πιστωτικού κινδύνου εντός των αποδεκτών παραμέτρων που θέτουν τόσο τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και οι εποπτικές αρχές, διεθνείς και εγχώριες.

---

⁹⁰Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 341

3.3.1 Διαδικασία αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και κατάταξης σε κατηγορία

Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων και η κατάταξή τους σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου συντελείται μέσω της λειτουργίας συστημάτων διαβαθμίσεως. Σκοπός των συστημάτων αυτών, είναι η εκτίμηση της πιθανότητας μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων των πιστούχων έναντι του ιδρύματος. Σημειώνεται ότι τα συστήματα διαβαθμίσεως ενδέχεται να είναι είτε εξωτερικά είτε εσωτερικά. Η εξωτερική αξιολόγηση γίνεται από εξωτερικούς οίκους, όπως είναι η εταιρεία «ICAP A.E.»⁹¹ στην Ελλάδα. Οι υπηρεσίες πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Services) της εταιρείας «ICAP» παρέχουν ενημέρωση για τις εγχώριες και αλλοδαπές επιχειρήσεις μέσω μιας μεγάλης βάσης επιχειρηματικών δεδομένων στα Βαλκάνια, την ICAP Data Bank, καθώς και μέσω συνεργασιών, τις οποίες έχει αναπτύξει. Συγκεκριμένα, η διαδικασία αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας Επιχειρήσεων (ICAP Credit Rating) έχει ως στόχο την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των εξεταζόμενων επιχειρήσεων σε σχέση με την πιθανότητα εμφάνισης ασυνέπειας ή και πτώχευσής τους, σε χρονικό ορίζοντα ενός έτους. Η εκτίμηση αυτή βασίζεται στην ανάλυση εμπορικών και οικονομικών στοιχείων καθώς και στοιχείων συναλλακτικής συμπεριφοράς, όπως αυτά προκύπτουν από δημοσιευμένα στοιχεία και συνεντεύξεις της «ICAP» με τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Αποτυπώνεται δε σε δεκάβαθμη κλίμακα, ήτοι AA, A, BB, B, C, D, E, F, G & H και όσο η κατάταξη της επιχείρησης πλησιάζει τις διαβαθμίσεις υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας, δηλαδή από B έως AA, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα εμφάνισης ασυνέπειας ή και πτώχευσης.

Η εσωτερική τώρα αξιολόγηση⁹² περιλαμβάνει συστήματα και μεθόδους διαβαθμίσεως, τα οποία αναπτύσσονται από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, και μπορεί να διαφέρουν από πιστωτικό ίδρυμα σε πιστωτικό ίδρυμα. Ειδικότερα, για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας μιας επιχείρησης λαμβάνονται υπόψη ποικίλοι παράγοντες, όπως η συνολική κατάσταση της οικονομίας της χώρας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά λειτουργίας της ίδιας της επιχείρησης, ο κλάδος με τον οποίο ασχολείται, η θέση της εταιρείας στην αγορά, το περιθώριο κέρδους, κλπ. Αξίζει να σημειωθεί ότι μια επιχείρηση, ανάλογα με την κατάσταση της οικονομίας και τις συνθήκες που επικρατούν, μπορεί να καταταχθεί σε ανώτερη ή κατώτερη βαθμίδα από αυτή που θα κατατασσόταν υπό άλλες συνθήκες.

⁹¹ <https://www.icap.gr/Default.aspx?id=7296&nt=19&lang=1> (Ημερομηνία πρόσβασης: 03.02.2022)

⁹² Παναγάκου, Α. (2020),ό.π.

3.3.2 Διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου

Έτερος τρόπος διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο είναι η διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος. Όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα κατέχει περιουσιακά στοιχεία, των οποίων οι αποδόσεις δεν σχετίζονται μεταξύ τους, αντιμετωπίζει μικρότερες πιθανότητες να παρουσιάσει ζημίες. Έτσι, διαφοροποιώντας το δανεισμό του σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, κλάδους και τομείς της οικονομίας επιτυγχάνει τη μείωση της πιθανότητας επέλευσης ζημιολογών γεγονότων.

3.3.3 Εξασφαλίσεις

Καταρχάς, κάθε πιστοδότηση είναι συνυφασμένη με τον κίνδυνο της μη είσπραξης του ποσού της πίστωσης και των τόκων. Από αυτόν το κίνδυνο, να πάψει δηλαδή ο πιστολήπτης-οφειλέτης τις πληρωμές ή να βρεθεί σε αδυναμία πληρωμής, επιδιώκει να εξασφαλιστεί ο πιστοδότης-δανειστής, εξαρτώντας τη χορήγηση της πίστωσης από την παροχή κατάλληλων και ικανών ασφαλειών. Η λήψη αυτών των ασφαλειών λειτουργεί ως αντιστάθμισμα του αναλαμβανόμενου από το πιστωτικό ίδρυμα πιστωτικού κινδύνου⁹³. Σημειώνεται ότι η ύπαρξη εξασφαλίσεων δεν επηρεάζει την κατάταξη σε κάποια κατηγορία πιστωτικού κινδύνου, απλώς λαμβάνεται σημαντικά υπόψη για την τελική έγκριση της εκάστοτε πίστωσης. Στις εξασφαλίσεις συγκαταλέγονται τα πάσης φύσεως περιουσιακά στοιχεία των πιστούχων ή τρίτων προσώπων, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως συμπληρωματικές πηγές ρευστοποιήσεως των απαιτήσεων. Στη διάθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων τίθενται προσωπικές, ενοχικές και εμπράγματα εξασφαλίσεις. Αρχικά, με την παροχή προσωπικών εξασφαλίσεων ο πιστοδότης δανειστής μπορεί να ζητήσει είτε ένα δεύτερο οφειλέτη, ο οποίος θα είναι συνοφειλέτης με τον αρχικό⁹⁴, είτε έναν εγγυητή⁹⁵, ο οποίος θα ευθύνεται με την παρουσία του για την εξασφάλιση του χρέους. Ωστόσο, η παροχή προσωπικών ασφαλειών δεν μειώνει αποτελεσματικά την έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στο κίνδυνο. Και τούτο διότι το πιστωτικό ίδρυμα εξακολουθεί να είναι εκτεθειμένο στον κίνδυνο, είτε να προλάβουν άλλοι δανειστές να κατάσχουν την παρουσία των συνοφειλετών, με αποτέλεσμα ο ίδιος να μην πάρει τίποτα, είτε να ικανοποιηθεί μόνο μερικώς.

⁹³ Γεωργιάδης Α. (2012), Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, σελ. 698.

⁹⁴ Πρόκειται για σωρευτική αναδοχή χρέους, που ορίζεται στο άρθρο 477 του Αστικού Κώδικα.

⁹⁵ Άρθρο 847 Αστικού Κώδικα «Με τη σύμβαση της εγγύησης ο εγγυητής αναλαμβάνει απέναντι στο δανειστή την ευθύνη ότι θα καταβληθεί η οφειλή».

Εν συνεχεία, οι ενοχικές εξασφαλίσεις αποτελούν το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, αποτυπωμένων σε συμβάσεις. Μέσω αυτών, δεσμεύεται είτε ο πιστολήπτης-οφειλέτης είτε τρίτα πρόσωπα να καταβάλουν την οφειλή. Βασική μορφή ενοχικής, όπως και προσωπικής εξασφάλισης αποτελεί η εγγύηση. Ιδιαίτερες δε περιπτώσεις εγγυήσεων αποτελούν οι τραπεζικές, οι εταιρικές και οι εγγυήσεις του Δημοσίου ή άλλων εγγυοδοτικών φορέων. Τη μεγαλύτερη όμως πρακτική σπουδαιότητα την έχει η εμπράγματη εξασφάλιση. Σ' αυτήν η εξασφάλιση του πιστωτικού ιδρύματος έγκειται στο ότι αποκτά εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε ορισμένο κινητό ή ακίνητο πράγμα του πιστολήπτη, το οποίο μπορεί, σε περίπτωση μη εξόφλησης του χρέους, να το εκποιήσει αναγκαστικά και να ικανοποιηθεί προνομιακά από το πλειστηρίασμα⁹⁶.

Δύο είναι οι μορφές εμπράγματης εξασφάλισης, τις οποίες αναγνωρίζει και ρυθμίζει ο Αστικός Κώδικας, το ενέχυρο και η υποθήκη. Από τη μία, ως ενέχυρο⁹⁷ ορίζεται το περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα που συνίσταται πάνω σε ξένο κινητό πράγμα ή σε δικαίωμα, με σκοπό την εξασφάλιση μιας χρηματικής ή αποτιμητής σε χρήμα απαίτησης. Ο ενεχυρούχος δανειστής, ήτοι το πιστωτικό ίδρυμα, ικανοποιείται προνομιακά από την αξία του πράγματος ή του δικαιώματος. Από την άλλη, η υποθήκη⁹⁸ αποτελεί εκείνο το περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα που συνίσταται πάνω σε ξένο ακίνητο ή στην επικαρπία ακινήτου, με σκοπό την εξασφάλιση, και εδώ, μιας χρηματικής ή αποτιμητής σε χρήμα απαίτησης. Ακριβώς όπως και στο ενέχυρο, ο ενυπόθηκος δανειστής ικανοποιείται προνομιακά από την αξία του ακινήτου ή της επικαρπίας.

3.3.4 Συμβάσεις παράγωγων προϊόντων και ανταλλαγής

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και οι συμβάσεις ανταλλαγής έχουν καταστεί απαραίτητα εργαλεία της σύγχρονης τραπεζικής, καθώς χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο για την αντιστάθμιση ή τη μείωση των κινδύνων που δημιουργούν τα ανοίγματα στο ενεργητικό των πιστωτικών ιδρυμάτων. Από τη μία, η σύμβαση παράγωγων προϊόντων αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ δυο μερών για την ανταλλαγή, σε προκαθορισμένη τιμή και συγκεκριμένη μελλοντική στιγμή, μιας συγκεκριμένης ποσότητας ενός στοιχείου του ενεργητικού. Με το πέρασμα του χρόνου μεταβάλλεται η αξία του υποκείμενου τίτλου, ενώ παράλληλα μεταβάλλεται και η αξία του παράγωγου προϊόντος.

Από την άλλη, η σύμβαση ανταλλαγής (swap) αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ δυο μερών για την ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων ή μιας σειράς από χρηματοροές για μια συγκεκριμένη χρονική

---

⁹⁶ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης (2012), «Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου», σελ. 698-699.

⁹⁷ Άρθρο 1209 επ. Αστικού Κώδικα.

⁹⁸ Άρθρο 1257 επ. Αστικού Κώδικα.

περίοδο ή ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα⁹⁹. Τόσο οι συμβάσεις παράγωγων προϊόντων όσο και οι συμβάσεις ανταλλαγών επιτρέπουν στα πιστωτικά ιδρύματα να διαχειρίζονται τον επιτοκιακό, τον συναλλαγματικό και τον πιστωτικό κίνδυνο με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το σημαντικότερο, ωστόσο, πλεονέκτημα των πιστωτικών παράγωγων προϊόντων είναι ότι επιτρέπουν στα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία χρεοκοπούν κυρίως λόγω της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο, να διαχωρίσουν την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο από την πιστωτική διαδικασία αυτή καθ'αυτή. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το πιστωτικό ίδρυμα προβαίνει σε αξιολόγηση της φερεγγυότητας του πιστούχου, παρέχει πίστωση και παρακολουθεί την πορεία της χωρίς να εκτεθεί στον κίνδυνο αθέτησης της πληρωμής της. Έτσι, με την αποδέσμευση του κινδύνου αυτού από την πιστωτική διαδικασία μπορεί απρόσκοπτα να συντελεστεί η μεταβίβαση του κινδύνου σε άλλους αντισυμβαλλόμενους. Ειδικότερα: Το πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να αντισταθμίσει μια ενδεχόμενη αύξηση του κινδύνου αθέτησης ενός δανείου μετά τον καθορισμό των όρων του και τη χορήγησή του, πουλά ένα προθεσμιακό πιστωτικό συμβόλαιο. Έτσι, η ζημία που ενδέχεται να προκύψει από τη μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου συμψηφίζεται με τα κέρδη από το προθεσμιακό συμβόλαιο πιστωτικού περιθωρίου. Επί παραδείγματι, μια τράπεζα χορηγεί ένα δάνειο ύψους 2.000.000 ευρώ με διάρκεια τρία (3) έτη σε μια εταιρεία με μέτρια πιστοληπτική διαβάθμιση. Όταν χορηγεί το δάνειο, το πιστωτικό περιθώριο (credit spread)¹⁰⁰ μεταξύ των ομολόγων με μέτρια διαβάθμιση και των κρατικών είναι μια ποσοστιαία μονάδα (1%). Ωστόσο, επειδή η τράπεζα πιστεύει ότι η πιστοληπτική διαβάθμιση του πιστούχου θα μειωθεί μέσα στο χρονικό διάστημα των τριών ετών, πουλάει ένα προθεσμιακό συμβόλαιο πιστωτικού περιθωρίου ύψους 2.000.000 ευρώ ως αντιστάθμισμα. Πράγματι, στο τέλος της προθεσμιακής περιόδου έχει μειωθεί η πιστοληπτική διαβάθμιση του πιστούχου και το πιστωτικό περιθώριο μεταξύ ομολόγων μειωμένης διαβάθμισης και κρατικών έχει φτάσει στο 3%. Παρά λοιπόν τη μεταβολή στην τρέχουσα αξία του δανείου, η τράπεζα λόγω της προηγούμενης αντιστάθμισης, θα εισπράξει ένα ποσό από τον αγοραστή του προθεσμιακού συμβολαίου, το οποίο θα συμψηφιστεί με τη ζημία από το δάνειο. Εκτός από τα πιστωτικά προθεσμιακά συμβόλαια, το πιστωτικό ίδρυμα έχει στη διάθεσή του δύο δικαιώματα προαίρεσης, το δικαίωμα αγοράς πιστωτικού περιθωρίου και το «digital default option», μέσω των οποίων αντισταθμίζει τον πιστωτικό κίνδυνο. Το πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο ανησυχεί ότι θα μειωθεί η πιστοληπτική διαβάθμιση ενός πιστούχου, μπορεί να αντισταθμίσει τον κίνδυνο αυτό με την αγορά ενός δικαιώματος αγοράς πιστωτικού περιθωρίου. Η απόδοση του δικαιώματος αυτού αυξάνεται όσο αυξάνεται το ασφάλιστρο κινδύνου μιας ομολογίας που έχει οριστεί ως σημείο αναφοράς πέρα μιας τιμής που έχει καθοριστεί ως τιμή εξάσκησης αυτού του δικαιώματος¹⁰¹. Επίσης, με το «digital default option», το πιστωτικό ίδρυμα καλύπτει την ονομαστική αξία ενός δανείου

---

⁹⁹Saunders A., Cornett M., (2018)"Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 773.

¹⁰⁰Το πιστωτικό περιθώριο ομολόγων προκύπτει από τη διαφορά απόδοσης δυο ομολόγων, λόγω διαφορετικής πιστωτικής ποιότητας.

¹⁰¹Saunders A., Cornett M. (2018)"Financial Institutions Management: A Risk Management Approach ", 9η Έκδοση, σελ. 779

του χαρτοφυλακίου του. Η αγορά του δικαιώματος αυτού από τον πιστωτικό οργανισμό έχει μεγάλη σημασία, καθότι ο πωλητής του δικαιώματος πληρώνει σε αυτόν την ονομαστική αξία του δανείου που αθετήθηκε.

Όσον αφορά τώρα τις συμβάσεις ανταλλαγής, πρόκειται για συμφωνίες μεταξύ δύο συμβαλλομένων για ανταλλαγή μελλοντικών χρηματοροών με τρόπο που έχουν προκαθορίσει μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, οι συμβάσεις ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αντιστάθμιση του αναλαμβανόμενου από τα πιστωτικά ιδρύματα πιστωτικού κινδύνου. Ο αγοραστής μιας τέτοιας σύμβασης ανταλλαγής καταβάλλει ανά διαστήματα ένα ποσό στον πωλητή είτε μέχρι τη συμβατική λήξη, είτε μέχρι να συντελεστεί το πιστωτικό γεγονός, για το οποίο έχει ασφαλιστεί. Όταν συντελεστεί αυτό το γεγονός, ο αγοραστής της προστασίας είτε εισπράττει ένα ποσό με την επέλευση του πιστωτικού γεγονότος, είτε παραδίδει στον πωλητή το ομόλογο, λαμβάνοντας ως αντίτιμο την ονομαστική αξία του ομολόγου, στην περίπτωση που συντελείται φυσική παράδοση. Αν όμως δεν λάβει χώρα το γεγονός αυτό, δεν συντελείται ανταλλαγή και ο πωλητής της προστασίας κρατάει τις περιοδικές πληρωμές που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο της σύμβασης ανταλλαγής. Συνεπώς, ο αγοραστής προστασίας μεταβιβάζει τον πιστωτικό κίνδυνο στον πωλητή, έναντι του ασφαλίστρου. Εκτός όμως από τη μετατόπιση του πιστωτικού κινδύνου σε έτερη επιχείρηση, οι συμβάσεις ανταλλαγής μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για διασπορά του κινδύνου. Αν για παράδειγμα ένα πιστωτικό ίδρυμα θεωρεί ότι έχει κάνει μεγάλο πιστωτικό άνοιγμα σε μια σχετικά επικίνδυνη επιχείρηση, τότε ταυτόχρονα με την αγορά ενός «credit default swap», μπορεί να προβεί στην πώληση ενός άλλου, το οποίο αφορά μια επιχείρηση με μεγάλη πιστοληπτική ικανότητα, ώστε να πραγματοποιήσει κάποια έσοδα από την είσπραξη των ασφαλιστρών.

3.4 Διαχείριση κινδύνου ρευστότητας.

Όπως προαναφέρθηκε, μία σημαντική συμβολή της Βασιλείας III στη διαχείριση των κινδύνων, ήταν η προτεραιοποίηση μεταξύ άλλων της διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας. Μετά από τα καταστροφικά αποτελέσματα της τραπεζικής κρίσης που έπληξε τις χρηματοπιστωτικές αγορές, η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών της Επιτροπής Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, αναγνωρίζοντας την ανάγκη των καταθετικών ιδρυμάτων για βελτίωση της διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας και τον έλεγχο των εκθέσεών τους σε κίνδυνο ρευστότητας ανέπτυξε δύο νέα κανονιστικά πρότυπα όσον αφορά στην εποπτεία της ρευστότητας.

Τα πρότυπα αυτά¹⁰², αποσκοπούν στην «αύξηση των εργαλείων», των μέτρων και των προτύπων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι εποπτικές αρχές για να αξιολογήσουν την ανθεκτικότητα των μέτρων προστασίας της ρευστότητας, την ποικιλότητα των πηγών χρηματοδότησης και τις πρακτικές των σεναρίων προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης- «stress test¹⁰³».

Οι δύο νέοι δείκτες ρευστότητας που πρέπει να εφαρμόσουν οι καταθετικοί οργανισμοί είναι ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας (που έχει εκκινήσει από το 2015 και βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη από το 2019) και ο δείκτης καθαρών σταθερών κεφαλαίων από το 2018). Σημειωτέον ότι στην Ελλάδα τα αποτελέσματα της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) του 2018 έδειξαν ότι η κεφαλαιακή βάση των τραπεζών ακόμη και υπό πολύ δυσμενείς μακροοικονομικές συνθήκες θα διατηρηθεί σε ικανοποιητικά επίπεδα τα επόμενα χρόνια¹⁰⁴⁵⁶.

3.4.1 Δείκτης κάλυψης ρευστότητας (liquidity coverage ratio-LCR)

Ο εν λόγω δείκτης¹⁰⁵ έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι ένας καταθετικός οργανισμός διατηρεί ένα επαρκές επίπεδο υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού που μπορούν να μετατραπούν σε ρευστό, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες ρευστότητας σε ένα χρονικό ορίζοντα 30 ημερών, στη βάση ενός «άμεσου σεναρίου προσομοίωσης κατάστασης κρίσης της ρευστότητας» που θα καθορίσουν οι εποπτικές αρχές. Η διατήρηση του δείκτη κάλυψης της ρευστότητας σκοπεύει στη διασφάλιση ότι ένας καταθετικός οργανισμός μπορεί να επιβιώσει ενός σοβαρού τεστ αντοχής της ρευστότητας για ένα διάστημα 30 ημερών τουλάχιστον.

Οι καταθετικοί οργανισμοί πρέπει να αναφέρουν τον δείκτη κάλυψης ρευστότητας στις εποπτικές αρχές κάθε μήνα, αρχής γενομένης το 2015.

Ο τύπος υπολογισμού του δείκτη έχει ως εξής¹⁰⁶:

$$\text{Δείκτης κάλυψης ρευστότητας} = \frac{\text{Απόθεμα ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού υψηλής ποιότητας}}{\text{Σύνολο καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επόμενων 30 ημερών}} \geq 100\%$$

¹⁰²

¹⁰³ International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring, Bank for International Settlements, December 2009, www.bis.org (Ημερομηνία πρόσβασης: 22.02.2022)

¹⁰⁴ Κ. Καρατζάς (2019) ,Για μια αποτελεσματικότερη εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, Οικονομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 24

¹⁰⁵ Saunders A., Cornett M., (2018), ό.π., σελ.369

¹⁰⁶ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π. , σελ.369.

Το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων (ο αριθμητής του δείκτη) ορίζεται ως εξής:

Τα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να παραμένουν ρευστά στην περίοδο της κατάστασης κρίσης, δηλαδή να μπορούν να ρευστοποιηθούν με την μικρότερη δυνατή απώλεια και να μπορούν να δοθούν ως εγγύηση στην κεντρική τράπεζα.

Τα ρευστά περιουσιακά στοιχεία πρέπει να μην είναι «βεβαρυμμένα».

Τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού ταξινομούνται σε στοιχεία Επιπέδου 1 και σε στοιχεία Επιπέδου 2, όπου το ποσό του Επιπέδου 1 δεν έχει ανώτατο όριο, ενώ εκείνα του Επιπέδου 2 έχουν ως ανώτατο όριο το 40% των συνολικών ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού.

Ειδικότερα:

- Επίπεδο 1= Ταμειακά διαθέσιμα + Αποθέματα στην κεντρική τράπεζα + χρέος κεντρικής κυβέρνησης
- Επίπεδο 1A= (Τιτλοποιημένες απαιτήσεις εγγυημένες από την κυβέρνηση) + (εταιρικά ομόλογα- plain vanilla – με διαβάθμιση AA- τουλάχιστον)
- Επίπεδο 2B= (Τιτλοποιημένες απαιτήσεις μη εγγυημένες από την κυβέρνηση)+(Εταιρικά ομόλογα- plain vanilla- κατώτερης διαβάθμισης) +(μετοχές υψηλής κεφαλαιοποίησης)

Κάθε στοιχείο ενεργητικού Επιπέδου 2 θα πρέπει να υποστεί «κούρεμα» κατά 15%. Τα στοιχεία ενεργητικού Επιπέδου 2 δεν πρέπει να καλύπτουν περισσότερο από 15 % του αποθέματος στοιχείων του ενεργητικού υψηλής ποιότητας. Τα στοιχεία ενεργητικού Επιπέδου 2 δεν μπορούν στο σύνολό τους να υπερβαίνουν το 40 % του αποθέματος της τράπεζας σε στοιχεία του ενεργητικού υψηλής ποιότητας.

Οι καθαρές ταμειακές εκροές (ο παρονομαστής του δείκτη) ορίζεται ως εξής:

Συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές κατά τη διάρκεια των επόμενων τριάντα ημερολογιακών ημερών= Εκροές- min (Εισροών, 75 % των εκροών).

Ταμειακές Εισροές και Εκροές που χρησιμοποιούνται στον Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας¹⁰⁷

Ταμειακές Εκροές του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας:

---

¹⁰⁷ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π. , σελ.371.

- Καταθέσεις λιανικής= Σταθερές + λιγότερο σταθερές
 Σταθερές= Καταθέσεις που καλύπτονται με ασφάλιση καταθέσεων (συντελεστές ανάληψης 3 %)
 Λιγότερο σταθερές= Καταθέσεις που δεν καλύπτονται με ασφάλιση καταθέσεων (ελάχιστος συντελεστής ανάληψης 10 %)
- Καταθέσεις λιανικής με ληκτότητα > 30 ημέρες και άνευ δικαιώματος πρόωρης ανάληψης (συντελεστής ανάληψης 0 %)
- Το σύνολο των ανασφάλιστων καταθέσεων χονδρικής < 30 ημέρες ως την λήξη, δηλαδή εξοφλητές από τον καταθέτη (συντελεστής ανάληψης 100 %)
- Κεφάλαια χονδρικής εξασφαλισμένα με στοιχεία ενεργητικού Επιπέδου 1 (συντελεστής ανάληψης 0 %) εξασφαλισμένα με στοιχεία ενεργητικού επιπέδου 2 (συντελεστής ανάληψης 15 %)
- Απώλειες χρηματοδότησης από εμπορικά χρεόγραφα στη λήξη (συντελεστής ανάληψης 100%)
- Όλα τα δάνεια που λήγουν μέσα σε τριάντα ημέρες (συντελεστής ανάληψης 100%)
- Πιστωτικές γραμμές (συντελεστές εκταμίευσης)
- Εκταμίευση του 5 % των δανειακών δεσμεύσεων και διευκολύνσεων ρευστότητας από πελάτες λιανικής και μικρές επιχειρήσεις
- Εκταμίευση του 10 % των δανειακών δεσμεύσεων από μη- χρηματοπιστωτικές εταιρίες, δημόσιο και κεντρικές τράπεζες, οργανισμούς του δημοσίου και πολυσχιδείς επενδυτικές τράπεζες
- Εκταμίευση του 40 % των δανειακών δεσμεύσεων και διευκολύνσεων ρευστότητας από άλλες νομικές οντότητες. Οι τελευταίες περιλαμβάνουν χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (πχ τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες και χρηματιστηριακές εταιρίες), επενδυτικές εταιρίες υψηλής μόχλευσης, εταιρίες ειδικού σκοπού και δικαιούχους χρηματικών ποσών
- Ταμειακές εκροές σχετικές με λειτουργικά κόστη (συντελεστής ανάληψης 0 %)

Ταμειακές Εισροές του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας:

- Περιλαμβάνονται μόνο οι εισροές από πηγές για τις οποίες δεν αναμένεται αθέτηση στις επόμενες 30 ημέρες.
- Υπάρχει ένα ανώτατο όριο 75 % για εισροές που καλύπτουν εκροές σε τρόπο ώστε ο καταθετικός οργανισμός να μην εξαρτάται από τις εισροές για ρευστότητα. Υποτίθεται ότι δεν υπάρχουν πιστωτικές γραμμές από τις οποίες θα αντληθεί ρευστότητα (εισροές 0%)
- Υποθέτουμε ότι οι εισροές από δάνεια χονδρικής θα ανέλθουν στο 100 % ενώ οι εισροές από δάνεια λιανικής θα ανέλθουν στο 50 %
- Εισροές 100% από πληρωμές γνωστών παραγωγών προϊόντων

3.4.2. Δείκτης καθαρών σταθερών κεφαλαίων (Συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης- net stable funding ratio- NSFR)

Ο εν λόγω δείκτης¹⁰⁸ αξιολογεί την ρευστότητα στο σύνολο του ισολογισμού και παρέχει κίνητρα στους καταθετικούς οργανισμούς να χρησιμοποιούν πιο σταθερές πηγές χρηματοδότησης των περιουσιακών στοιχείων, η διάρκεια των οποίων να υπερβαίνει το έτος. Λαμβάνει δηλαδή μια πιο μακροπρόθεσμη άποψη ρευστότητας ενός καταθετικού οργανισμού.

Ο δείκτης αυτός απαιτεί μία ελάχιστη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης των περιουσιακών στοιχείων του καταθετικού οργανισμού στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα δάνεια, η διάρκεια των οποίων περιουσιακών στοιχείων υπερβαίνει το έτος, στη βάση συντελεστών κινδύνου ρευστότητας που αποδίδονται σε εκθέσεις ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού εντός και εκτός του ισολογισμού.

Με την καθιέρωση του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης επιδιώκεται η διασφάλιση ότι τα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία θα χρηματοδοτηθούν με ένα ελάχιστο ποσό σταθερών υποχρεώσεων. Ουσιαστικά, ο συντελεστής περιορίζει την εξάρτηση από τη βραχυπρόθεσμη διατραπεζική χρηματοδότηση που ήταν και το μεγάλο πρόβλημα στη διάρκεια της κρίσης. Η σταθερή χρηματοδότηση επιδιώκεται για όλα τα μη ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού και των διακρατούμενων τίτλων, όπου η σταθερή χρηματοδότηση ορίζεται ως άντληση μετοχικών κεφαλαίων και δημιουργία υποχρεώσεων, που θεωρούνται ως αξιόπιστες πηγές κεφαλαίων με ορίζοντα ενός έτους.

Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης που θα αναφέρεται στις εποπτικές αρχές κάθε καταθετικού οργανισμού σε τριμηνιαία βάση, αρχής γενομένης από το 2019, έχει ως εξής:

$$\text{NSFR} = \frac{\text{Διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}} > 100\%$$

Η διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης (ο αριθμητής του δείκτη) περιλαμβάνει:

- Το κοινό μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας
- Το προνομιούχο κεφάλαιο με ημερομηνία λήξης μεγαλύτερη του έτους
- Τις υποχρεώσεις με ημερομηνία λήξης πέραν του έτους

¹⁰⁸ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ. 371.

- Το τμήμα των καταθέσεων λιανικής και χονδρικής που αναμένεται να παραμείνει στην τράπεζα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα

Η απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης¹⁰⁹ (ο παρονομαστής του δείκτη) μετριέται με τη χρήση παραδοχών που κάνουν οι εποπτικές αρχές σε σχέση με το προφίλ κινδύνου ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού, των ανοιγμάτων ρευστότητας που απορρέουν από τις υποχρεώσεις εκτός ισολογισμού και άλλες επιλεγμένες δραστηριότητες. Υπολογίζεται ως το άθροισμα του γινομένου της αξίας των στοιχείων του ισολογισμού που διακρατώνται και χρηματοδοτούνται από τον καταθετικό οργανισμό επί ένα συγκεκριμένο απαιτούμενο συντελεστή σταθερής χρηματοδότησης που αποδίδεται σε κάθε κατηγορία στοιχείου του ενεργητικού και του γινομένου της ποσότητας των δραστηριοτήτων εκτός ισολογισμού επί τον αποδιδόμενο συντελεστή απαιτούμενης σταθερής χρηματοδότησης. Ο συντελεστής αυτός που εφαρμόζεται στις αναφερόμενες αξίες κάθε στοιχείου του ενεργητικού ή κάθε στοιχείου εκτός ισολογισμού είναι η ποσότητα του στοιχείου αυτού το οποίο οι εποπτικές αρχές θεωρούν ότι χρειάζεται σταθερή χρηματοδότηση. Οι συντελεστές αυτοί που αποδίδονται στα διάφορα στοιχεία του ενεργητικού επιδιώκουν να προσεγγίσουν την 40 ποσοτήτα κάθε συγκεκριμένου στοιχείου του ενεργητικού που δεν μπορεί να πουληθεί ή να χρησιμοποιηθεί ως εγγύηση μιας εξασφαλισμένης χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια ενός σοβαρού προβλήματος ρευστότητας που διαρκεί ένα χρόνο.

3.4.3 Λοιπά μέτρα διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας

Εκτός των δύο ανωτέρω δεικτών (κάλυψης της ρευστότητας και συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης), οι κανονιστικές αρχές¹¹⁰ θα παρακολουθούν διάφορες πρόσθετες τάσεις στο συνολικό τραπεζικό σύστημα, τα πρόσθετα δε αυτά εργαλεία θα πρέπει να χρησιμοποιούνται από τις εποπτικές αρχές σε μόνιμη βάση ώστε να αποκτούν συγκεκριμένες πληροφορίες αναφορικά με τις ταμειακές ροές των τραπεζών, τη δομή του ισολογισμού τους, τις διαθέσιμες μη βεβαρυμένες εγγυοδοσίες και ορισμένους δείκτες της αγοράς.

Τα εν λόγω πρόσθετα εργαλεία περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

A) Τη συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων (contractual maturity mismatch): Σύγκριση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων σε χρονικές ζώνες με βάση την ληκτότητα. Τα στοιχεία της αναντιστοιχίας των ληκτοτήτων πρέπει να αποστέλλονται στις εποπτικές αρχές σε τακτική βάση.

¹⁰⁹ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ. 371.

¹¹⁰ Saunders A., Cornett M. (2018), ό.π., σελ. 374-375.

Β) Τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης (concentration of funding): Εντοπισμός των πηγών των καταθέσεων χονδρικής, δηλαδή χρηματοδότηση από την αγορά, που έχουν τόση σημασία ώστε η απόσυρση τους να προκαλέσει προβλήματα ρευστότητας.

Γ) Τα διαθέσιμα μη βεβαρυσμένα στοιχεία του ενεργητικού (available unencumbered assets): Εντοπισμός της ποσότητας και των βασικών χαρακτηριστικών των διαθέσιμων μη βεβαρυσμένων στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων σε ξένο νόμισμα και της θέσης τους. Τα στοιχεία δε αυτά δυνητικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εγγυήσεις για την άντληση πρόσθετης εξασφαλισμένης χρηματοδότησης σε δευτερογενείς αγορές ή είναι αποδεκτά από τις κεντρικές τράπεζες και ως εκ τούτου είναι πιθανό να αποτελέσουν πηγές ρευστότητας για την τράπεζα.

Δ) Το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα (LCR by significant currency): Παρακολούθηση του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικά νομίσματα θα επιτρέπει στους καταθετικούς οργανισμούς και στις εποπτικές αρχές να παρακολουθήσουν τη δημιουργία πιθανών προβλημάτων αναντιστοιχίας ληκτοτήτων.

Ε) Εργαλεία παρακολούθησης που σχετίζονται με την αγορά (market-related monitoring tools): Παρακολούθηση δεδομένων αγοράς που παρουσιάζονται με μεγάλη συχνότητα (όπως τα δεδομένα όλων των αγορών και πληροφορίες για τον χρηματοπιστωτικό τομέα) με μικρή ή καθόλου χρονική υστέρηση. Τα εργαλεία αυτά μπορούν να χρησιμεύσουν ως προειδοποιητικά σήματα στην παρακολούθηση προβλημάτων ρευστότητας στις τράπεζες.

3.5 Διαχείριση κινδύνου κεφαλαιακής επάρκειας

Η διατήρηση μιας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης αποτελεί πρωταρχικό στόχο όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων, διότι μέσω αυτής διασφαλίζεται η εμπιστοσύνη των μετόχων, του επενδυτικού κοινού και γενικότερα των συναλλασσομένων με το πιστωτικό ίδρυμα μερών. Πέραν των ελαχίστων ορίων κεφαλαιακής επάρκειας, τα οποία υποχρεωτικά τηρεί ένας πιστωτικός οργανισμός και τα οποία καθορίζονται από τις εποπτικές αρχές¹¹¹, ο πιστωτικός οργανισμός μπορεί να διαχειριστεί τον κίνδυνο κεφαλαιακής επάρκειας διαφοροποιώντας την ποιότητα του χαρτοφυλακίου του με αντιστάθμιση κινδύνου.

---

¹¹¹ Εποπτικό πλαίσιο Βασιλείας III, βλ. και προηγούμενη ενότητα.

3.5.1 Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Capital Adequacy Ratio – CAR)

Σύμφωνα με τη Βασιλεία III και όσα αναφέρθηκαν σε προηγούμενες ενότητες, ο ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας που πρέπει να διατηρήσουν οι τράπεζες είναι 8%. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας μετρά το κεφάλαιο μιας τράπεζας σε σχέση με τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού της.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας προκύπτει ως εξής:

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Κεφάλαιο Κατηγορίας 1} + \text{Κεφάλαιο Κατηγορίας 2}}{\text{Σταθμισμένα με κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού}} \geq 8,0\%$$

Οι δύο βαθμίδες κεφαλαίου¹¹² αθροίζονται και διαιρούνται με σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού για τον υπολογισμό του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μιας τράπεζας. Τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού υπολογίζονται εξετάζοντας τα δάνεια μιας τράπεζας, αξιολογώντας τον κίνδυνο και στη συνέχεια ορίζοντας μια στάθμιση. Κατά την μέτρηση των πιστωτικών ανοιγμάτων, γίνονται προσαρμογές στην αξία των περιουσιακών στοιχείων που αναφέρονται στον ισολογισμό του δανειστή. Όλα τα δάνεια που έχει εκδώσει η τράπεζα σταθμίζονται με βάση τον βαθμό πιστωτικού κινδύνου τους. Για παράδειγμα, τα δάνεια που εκδίδονται στο Δημόσιο σταθμίζονται με 0,0%, ενώ σε αυτά που δίνονται σε ιδιώτες αποδίδεται σταθμισμένη βαθμολογία 100,0%.

Η αναλογία κεφαλαίου προς σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία προάγει την ισχυρή κεφαλαιοποίηση και την καλύτερη χρηματοοικονομική ανθεκτικότητα των τραπεζών σε όλο τον κόσμο να αντισταθούν σε οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς κλυδωνισμούς και κρίσεις, όπως η παγκόσμια ύφεση που έπληξε το 2008. Με υψηλότερη κεφαλαιοποίηση, οι τράπεζες μπορούν καλύτερα να αντέξουν επεισόδια οικονομικής πίεσης στην οικονομία.

Σύμφωνα με τη Βασιλεία III, οι Κοινές Μετοχές Κατηγορίας 1 πρέπει να είναι τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων με κίνδυνο στοιχείων ενεργητικού (RWA) ενώ το κεφάλαιο κατηγορίας 1 πρέπει να είναι τουλάχιστον 6% και το συνολικό κεφάλαιο πρέπει να είναι τουλάχιστον 8,0%. Ο συνολικός ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας και των δύο βαθμίδων, συμπεριλαμβανομένου και του αποθέματος διατήρησης κεφαλαίου, είναι 10,5%.

---

¹¹² <https://www.investopedia.com/terms/c/capitaladequacyratio.asp> (Ημερομηνία πρόσβασης: 24.02.2022)

3.5.2 Διαφοροποίηση χαρτοφυλακίου

Ο κίνδυνος κεφαλαίου μπορεί να μειωθεί μέσω της διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου του τραπεζικού ιδρύματος. Ειδικότερα, τα τραπεζικά ιδρύματα, στην προσπάθεια διαχείρισης του κινδύνου κεφαλαιακής επάρκειας, θα πρέπει να διαχειρίζονται τα ίδια κεφάλαιά τους τοποθετώντας τους κεφαλαιακούς τους πόρους σε διαφορετικούς τομείς δραστηριοτήτων, οι οποίοι φέρουν υψηλές αποδόσεις με στάθμιση κινδύνου¹¹³. Για να αποδώσει όμως αυτή η τοποθέτηση, τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να εξετάζουν συνεχώς όλους τους τομείς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, κρίνοντας που μπορεί να τοποθετηθεί το οικονομικό τους κεφάλαιο, ώστε να αποφέρει τις καλύτερες αποδόσεις με στάθμιση κινδύνου. Άλλωστε, σκοπός μιας τράπεζας είναι η μεγιστοποίηση των κερδών της, πράγμα που μπορεί να επιτύχει μόνο με την αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων της.

3.6 Διαχείριση Επιτοκιακού Κινδύνου

Η διαχείριση του επιτοκιακού κινδύνου ασχολείται με τη διαχείριση της έκθεσης ενός πιστωτικού ιδρύματος στον κίνδυνο των επιτοκίων. Όπως αναπτύχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο κίνδυνος αυτός ανακύπτει από ενδεχόμενες μεταβολές στις αποδόσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες με τη σειρά τους ανακύπτουν από μη αναμενόμενες μεταβολές στις τιμές των επιτοκίων. Ακριβώς επειδή η έκθεση ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού σε έναν τέτοιο κίνδυνο αφορά μελλοντικές ζημιές (ή κέρδη), η διαδικασία μέτρησης και διαχείρισής του ενέχει σε μεγάλο βαθμό τον παράγοντα της αβεβαιότητας. Ωστόσο, εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα επιθυμεί να επωφεληθεί πλήρως από τις μεταβολές των επιτοκίων, αμβλύνοντας τον παράγοντα της αβεβαιότητας, οφείλει αφενός να αναπτύξει ικανότητα έγκαιρης πρόβλεψης μεταβολής τους, αφετέρου να διαχειριστεί τον επιτοκιακό κίνδυνο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποζημιωθεί εάν επέλθει. Στο πλαίσιο αυτό, ακολουθεί διάφορες στρατηγικές, οι οποίες αποσκοπούν στην πλήρη αντιστάθμιση του κινδύνου των επιτοκίων, που αντιμετωπίζει ένα συγκεκριμένο στοιχείο του ενεργητικού ή του παθητικού, είτε το σύνολο του χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος.

3.6.1 Προθεσμιακές Συμβάσεις

Η Προθεσμιακή Σύμβαση Επιτοκίου (Forward Rate Agreement) αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ δυο συμβαλλομένων μερών με την οποία αποφασίζεται σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο στο παρόν η τιμή του επιτοκίου στο μέλλον. Αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία όταν αναμένεται αύξηση στις τιμές

---

¹¹³Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 286.

των επιτοκίων, γεγονός που ελλοχεύει κίνδυνο ζημίας για το πιστωτικό ίδρυμα. Ας υποθέσουμε ότι ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει στην κατοχή του μια ομολογία με συγκεκριμένη διάρκεια και αξία τη δεδομένη στιγμή. Μια πιθανή άνοδος των επιτοκίων μέσα στο επόμενο δίμηνο θα επιφέρει μείωση της αξίας της ομολογίας και άρα το πιστωτικό ίδρυμα θα υποστεί ζημίες. Προς κάλυψη των ζημιών αυτών, το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να διασφαλίσει τη θέση του πουλώντας μια προθεσμιακή σύμβαση επιτοκίου. Πρακτικώς, καλείται να πωλήσει την ομολογία σε μια προσυμφωνημένη τιμή στο παρόν με προθεσμιακή παράδοση εντός διμήνου, οπότε και αναμένεται η αύξηση των επιτοκίων. Με αυτόν τον τρόπο τα πιστωτικά ιδρύματα, κάνοντας σωστές προβλέψεις, μπορούν να μεταφέρουν στον αγοραστή την πιθανή πτώση τιμής στις αξίες των ομολογιών μέσω της πώλησής τους, και να αποφύγουν τον επιτοκιακό κίνδυνο.

3.6.2 Δικαιώματα Προαίρεσης

Το δικαίωμα προαίρεσης (Option) αποτελεί μια σύμβαση που παρέχει στον κάτοχό της το δικαίωμα και όχι την υποχρέωση να προβεί σε αγορά (call option) ή πώληση (put option) ενός περιουσιακού στοιχείου σε μια προκαθορισμένη τιμή και χρονική περίοδο¹¹⁴. Η στρατηγική που θα ακολουθήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα, δηλαδή εάν θα προβεί σε αγορά ή πώληση ενός δικαιώματος είτε αγοράς είτε πώλησης περιουσιακού στοιχείου, εξαρτάται από την πρόβλεψη περί πτώσης ή ανόδου των επιτοκίων. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για λόγους οικονομικούς και ρυθμιστικούς τα περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα περιορίζονται στην αγορά δικαιωμάτων και όχι στην πώληση. Από οικονομικής απόψεως, η πώληση δικαιωμάτων προαίρεσης, είτε αγοράς είτε πώλησης, όχι μόνο δεν αντισταθμίζει έτερο κίνδυνο που έχει αναλάβει το πιστωτικό ίδρυμα, αλλά ενέχει μεγάλες πιθανότητες ζημίας με απεριόριστες δυνητικές απώλειες. Για αυτό το λόγο οι ρυθμιστικές αρχές απαγορεύουν σε πολλά πιστωτικά ιδρύματα την πώληση δικαιωμάτων προαίρεσης σε ορισμένους τομείς της διαχείρισης των κινδύνων.

Ειδικότερα ως προς την αγορά δικαιωμάτων προαίρεσης: Αρχικά, το δικαίωμα αγοράς παρέχει στον αγοραστή το δικαίωμα και όχι την υποχρέωση να αγοράσει έναν τίτλο σε μια προκαθορισμένη τιμή εξάσκησης. Σε αντάλλαγμα, ο αγοραστής θα πρέπει να προκαταβάλει στον πωλητή ένα ασφάλιστρο, το οποίο καλείται και τιμή του δικαιώματος αγοράς. Η στρατηγική αυτή ακολουθείται όταν αναμένεται πτώση των επιτοκίων. Με τη μείωση των επιτοκίων, η τιμή του τίτλου αυξάνεται, με αποτέλεσμα, εάν ο αγοραστής εξασκήσει το δικαίωμα αγοράς του, να αποκτήσει κέρδος¹¹⁵. Αντίθετα, με την αύξηση

---

¹¹⁴Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach" 9η Έκδοση, σελ. 756.

¹¹⁵Στην περίπτωση βέβαια που η τιμή του περιουσιακού στοιχείου αυξηθεί πέραν της τιμής που κατέβαλε ως ασφάλιστρο.

των επιτοκίων η τιμή του τίτλου μειώνεται, με αποτέλεσμα αυτό να εγκυμονεί ζημίες για τον αγοραστή του δικαιώματος. Σε αυτή την περίπτωση, ο αγοραστής δεν θα ασκήσει το δικαίωμά του και έτσι η ζημία του θα περιοριστεί στο ποσό που κατέβαλε ως ασφάλιστρο.

Από την άλλη τώρα, το δικαίωμα αγοράς ενός δικαιώματος πώλησης παρέχει στον αγοραστή το δικαίωμα και όχι την υποχρέωση να πουλήσει ένα τίτλο στον πωλητή σε μια προκαθορισμένη τιμή εξάσκησης (μελλοντική). Αντίστοιχα με τα δικαιώματα αγοράς, και εδώ ο αγοραστής του δικαιώματος πώλησης θα πρέπει να καταβάλει ως αντάλλαγμα στον πωλητή ένα ασφάλιστρο, το οποίο καλείται τιμή του δικαιώματος πώλησης. Η στρατηγική αυτή ακολουθείται όταν αναμένεται αύξηση των επιτοκίων για τον εξής λόγο: Με την αύξηση των επιτοκίων μειώνεται η τιμή του τίτλου, με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί κίνητρο για τον αγοραστή να προβεί στην αγορά τίτλων στη συγκεκριμένη αγορά και στη συγκεκριμένη τιμή. Σκοπός του είναι η μεταπώληση των τίτλων στον πωλητή του δικαιώματος σε υψηλότερη τιμή από την τιμή εξάσκησης του δικαιώματος. Έτσι, αν αφαιρεθεί από το ποσό της πώλησης το ασφάλιστρο που κατέβαλε ο αγοραστής, θα προκύψει το κέρδος του. Αντιστρόφως, εάν μειωθούν τα επιτόκια, η τιμή του τίτλου θα αυξηθεί με αποτέλεσμα να υφίσταται πιθανότητα πρόκλησης ζημιών στον αγοραστή. Σε αυτή την περίπτωση, ο αγοραστής δικαιώματος πώλησης δεν θα ασκήσει το δικαίωμα πώλησης¹¹⁶ και η ζημία του θα περιοριστεί στο ποσό του ασφαλίστρου που κατέβαλε.

3.6.3 Δικαιώματα Ανώτατου και Κατώτατου Επιτοκίου

Τρία παράγωγα προϊόντα, τα οποία αποτελούν ειδικούς τύπους δικαιωμάτων προαίρεσης αποτελούν τα δικαιώματα ανώτατου επιτοκίου, τα δικαιώματα κατώτατου επιτοκίου και τα δικαιώματα ανώτατου και κατώτατου επιτοκίου. Αυτά χρησιμοποιούνται ευρέως από τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να αντισταθμίσουν τον επιτοκιακό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου τους¹¹⁷. Πρώτον, το δικαίωμα ανώτατου επιτοκίου (interest rate cap) είναι ένα παράγωγο προϊόν, το οποίο αγοράζει κάποιος για να εξασφαλιστεί από το ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων πέρα από ένα ανώτατο όριο. Πρακτικά, ο πωλητής του δικαιώματος ανώτατου επιτοκίου αποζημιώνει τον αγοραστή εάν συντελεστεί αύξηση των επιτοκίων, με τον τελευταίο να καταβάλει έναντι ένα ασφάλιστρο. Τα caps συνήθως αγοράζονται όταν κάποιος έχει δανειστεί με κυμαινόμενο επιτόκιο, το οποίο αναπροσαρμόζεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ενώ οι αποδόσεις των περιουσιακών του στοιχείων είναι σταθερές. Εάν λοιπόν το κυμαινόμενο επιτόκιο

---

¹¹⁶Αυτό θα συμβεί στην περίπτωση που οι τιμές των επιτοκίων μειωθούν και η τιμή του τίτλου αυξηθεί πέραν της τιμής του ασφαλίστρου που κατέβαλε ο αγοραστής του δικαιώματος προαίρεσης.

¹¹⁷Τα δικαιώματα αυτά είναι συμφωνίες που ασκούνται εκτός χρηματιστηρίου.

ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο όριο, τότε το cap είναι αυτό που θα πληρώσει τη διαφορά. Ουσιαστικά έτσι μετατρέπεται το κόστος των υποχρεώσεων κυμαινόμενου επιτοκίου σε σταθερό.

Δεύτερον, η αγορά του δικαιώματος κατώτατου επιτοκίου (interest rate floor) εξασφαλίζει στον αγοραστή αυτού μία αποζημίωση, στην περίπτωση που τα επιτόκια μειωθούν πέρα από το κατώτατο όριο. Τα floors, σε αντίθεση με τα caps, αγοράζονται όταν κάποιος έχει αναλάβει υποχρεώσεις σταθερού επιτοκίου και οι αποδόσεις των περιουσιακών του στοιχείων είναι μεταβλητές. Με αυτόν τον τρόπο μετατρέπεται το κόστος των υποχρεώσεων σταθερού επιτοκίου σε κυμαινόμενο. Τρίτον, ένας συνδυασμός των ανωτέρω είναι το δικαίωμα ανωτάτου και κατωτάτου επιτοκίου (interest rate collar). Όταν ένας αγοραστής θέλει να προστατευτεί από τη μεταβλητότητα των επιτοκίων, αλλά ταυτόχρονα θέλει να χρηματοδοτήσει το κόστος του cap, προβαίνει σε αγορά δικαιώματος ανώτατου επιτοκίου και σε πώληση του κατώτατου επιτοκίου. Έτσι, χρησιμοποιεί το ασφάλιστρο που έλαβε από την πώληση του floor για την κάλυψη του απαιτούμενου ασφαλίστρου αγοράς του cap.

3.6.4 Συμφωνίες Ανταλλαγής Επιτοκίων

Η συμφωνία ανταλλαγής επιτοκίων (interest rate swaps) αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ δυο μερών για ανταλλαγή αφενός πληρωμών με σταθερό επιτόκιο, αφετέρου πληρωμών με κυμαινόμενο επιτόκιο. Από τη μια ένας αγοραστής συμφωνεί να καταβάλει σ' έναν πωλητή πληρωμές κυμαινόμενου επιτοκίου και από την άλλη ο πωλητής συμφωνεί να καταβάλει στον αγοραστή πληρωμές σταθερού επιτοκίου. Τοιουτοτρόπως, επιχειρείται η μετατροπή μιας υποχρέωσης σταθερού επιτοκίου σε υποχρέωση κυμαινόμενου επιτοκίου και το αντίστροφο, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη αντιστοιχία των αποδόσεων του ενεργητικού αφενός του πωλητή, αφετέρου του αγοραστή.

3.7 Διαχείριση συναλλαγματικού κινδύνου.

Είναι λογικό ένας πιστωτικός οργανισμός να μη δύναται να γνωρίζει εκ των προτέρων την κίνηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και συνεπώς το μέγεθος των δυνητικών απωλειών ή των κερδών του χαρτοφυλακίου του. Γνωρίζει όμως, ότι ο κίνδυνος απωλειών αυξάνεται όταν δημιουργούνται ανισορροπίες μεταξύ των πηγών χρηματοδότησης και των επενδύσεων, οι οποίες έχουν εκφραστεί σε ποικίλα ξένα νομίσματα. Για να αντισταθμίσει λοιπόν τους συναλλαγματικούς κινδύνους προβαίνει σε αντιστάθμιση στοιχείων του ισολογισμού και στη χρήση παραγώγων (συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, προθεσμιακά, συμβάσεις ανταλλαγής, κλπ).

3.7.1 Αντιστάθμιση στοιχείων του ισολογισμού

Η αντιστάθμιση στοιχείων του ισολογισμού προς αντιμετώπιση του συναλλαγματικού κινδύνου απαιτεί την κατάλληλη αναδιάρθρωση των στοιχείων που βρίσκονται σε αυτό. Επιτυγχάνεται με την εξίσωση της αξίας των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, αμφότερα τα οποία είναι εκφρασμένα σε οιοδήποτε ξένο νόμισμα, δεδομένης της εξίσωσης της σταθμισμένης διάρκειας των αντίστοιχων χαρτοφυλακίων. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτευχθεί σταθερότητα στα περιθώρια αποδόσεων των διεθνών δραστηριοτήτων, ανεξάρτητα από τις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

3.7.2 Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης Συναλλάγματος

Στην αγορά συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης συναλλάγματος¹¹⁸ συμμετέχουν κυρίως μικρά πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία επιθυμούν να διασφαλίσουν έναντι του αναλαμβανόμενου συναλλαγματικού κινδύνου. Ειδικότερα, ως συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης συναλλάγματος (foreign currency futures) ορίζεται η διμερής συμφωνία κατά την οποία ένα συμβαλλόμενο μέρος, ο αγοραστής, συμφωνεί να αγοράσει σε μια μελλοντική ημερομηνία από έτερο συμβαλλόμενο μέρος, τον πωλητή, ένα συγκεκριμένο ποσό συναλλάγματος σε μια προκαθορισμένη ισοτιμία¹¹⁹. Επί παραδείγματι μια τράπεζα, η οποία διακρατά Δολάρια Καναδά, μπορεί να διασφαλιστεί από τον κίνδυνο μείωσης της ισοτιμίας του Δολαρίου Καναδά προς το Δολάριο Αμερικής, πουλώντας Δολάρια Καναδά στην αγορά συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης. Μάλιστα, θα πουλήσει έναν τέτοιο αριθμό συμβολαίων¹²⁰, ώστε να αποκομίσει ένα ικανοποιητικό κέρδος σε Δολάρια Καναδά, με το οποίο και θα συμψηφίσει τυχόν ζημίες του χαρτοφυλακίου της από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στην περίπτωση δηλαδή που το Δολάριο Καναδά υποτιμηθεί σε σχέση με το Δολάριο Αμερικής. Λόγω δε της μελλοντικής εκπλήρωσης της σύμβασης, ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει ένα ελάχιστο ποσό ως εγγύηση ότι θα τηρήσει τα συμφωνημένα. Στην περίπτωση που μειωθεί η τιμή του συμβολαίου η ζημία που προκύπτει χρεώνεται σε λογαριασμό του αγοραστή με αντίστοιχη πίστωση στο λογαριασμό του πωλητή και αντιστρόφως εάν συντελεστεί αύξηση της τιμής.

---

¹¹⁸Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης διαπραγματεύονται σε οργανωμένες δευτερογενείς αγορές, με αποτέλεσμα να έχουν την εγγύηση της αγοράς στην οποία υπόκεινται προς διαπραγμάτευση.

¹¹⁹ Λεβεντάκης Ι. (2003), «Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική», σελ. 29

¹²⁰Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach" 9η Έκδοση, σελ. 755

3.7.3 Συμβόλαια Δικαιωμάτων Συναλλάγματος

Ένας άλλος τρόπος διασφάλισης του πιστωτικού ιδρύματος από το συναλλαγματικό κίνδυνο είναι η αγορά ή πώληση συμβολαίων δικαιωμάτων συναλλάγματος (άλλως δικαιωμάτων προαίρεσης). Τα συμβόλαια δικαιωμάτων συναλλάγματος δίνουν στον αγοραστή το δικαίωμα, και όχι την υποχρέωση, να αγοράσει ή να πουλήσει ένα ορισμένο ποσό συναλλάγματος σε μια προκαθορισμένη ισοτιμία και σε συγκεκριμένη ημερομηνία¹²¹. Μάλιστα, ο αγοραστής του συμβολαίου θα πρέπει να προκαταβάλλει στον πωλητή ένα ποσό ως ασφάλιστρο, το οποίο θα αντιπροσωπεύει την τιμή του δικαιώματος.

Από τη μία ο αγοραστής ενός δικαιώματος αγοράς (call option) δύναται να αγοράσει ένα ορισμένο ποσό συναλλάγματος σε μια προκαθορισμένη ισοτιμία. Από την άλλη, ο πωλητής ενός δικαιώματος αγοράς αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραδώσει το ποσό συναλλάγματος που είχε συμφωνηθεί στο συμβόλαιο, αν ο αγοραστής ασκήσει τελικά το δικαίωμα αγοράς. Περαιτέρω, ο αγοραστής ενός δικαιώματος πώλησης (put option) δύναται να πουλήσει ένα ορισμένο ποσό συναλλάγματος σε μια προκαθορισμένη ισοτιμία, ενώ ο πωλητής του δικαιώματος πώλησης αναλαμβάνει την υποχρέωση να αγοράσει το ποσό συναλλάγματος, αν ο αγοραστής ασκήσει τελικά το δικαίωμα πώλησης. Η στρατηγική που θα ακολουθήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα, δηλαδή εάν θα λάβει θέση αγοραστή ή πωλητή ενός δικαιώματος προαίρεσης, εξαρτάται από την πρόβλεψη μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Επί παραδείγματι, μια τράπεζα στην Αγγλία που κατέχει ευρώ και αναμένει υποτίμηση του ευρώ σε σχέση με την αγγλική λίρα μπορεί να προβεί στην αγορά ενός δικαιώματος πώλησης. Με αυτό τον τρόπο αποκτά το δικαίωμα και όχι την υποχρέωση να πουλήσει το ποσό ευρώ που αναφέρει το συμβόλαιο στην προκαθορισμένη ισοτιμία. Έτσι, αν το ευρώ υποτιμηθεί έναντι της αγγλικής λίρας, η τράπεζα δύναται να πουλήσει ευρώ στην προσυμφωνημένη ισοτιμία, έχοντας τοιουτοτρόπως καλυφθεί από το συναλλαγματικό κίνδυνο.

3.7.4 Συμβόλαια Προθεσμιακά

Στην προθεσμιακή αγορά συναλλάγματος συμμετέχουν ως επί το πλείστον μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα και θεσμικοί επενδυτές, σε αντίθεση με την αγορά συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης συναλλάγματος στην οποία μετέχουν μικρά πιστωτικά ιδρύματα, ως εκτέθηκε. Αυτό συμβαίνει λόγω του μεγάλου μεγέθους των προθεσμιακών συμβολαίων. Ως προθεσμιακό συμβόλαιο συναλλάγματος (forward exchange contract) ορίζεται η συμφωνία μεταξύ δυο συμβαλλομένων μερών με την οποία συμφωνείται σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο στο παρόν η τιμή ενός νομίσματος (προθεσμιακή

---

¹²¹ Λεβεντάκης Ι. (2003), «Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική», σελ. 30.

τιμή συναλλάγματος), το οποίο όμως θα παραδοθεί στο μέλλον. Αυτό έχει μεγάλη πρακτική σημασία όταν αναμένεται ανατίμηση των νομισμάτων. Παραδείγματος χάριν, μια τράπεζα στην Αμερική αγοράζει παράγωγα προϊόντα από την Αγγλία, τα οποία θα πρέπει να αποπληρώσει εντός τριών μηνών. Έχοντας λοιπόν λάβει τα παράγωγα προϊόντα από την Αγγλία, τα οποία και θα χρειαστεί να αποπληρώσει εντός τριών μηνών, αντιμετωπίζει τον κίνδυνο μιας πιθανής αύξησης της τιμής της αγγλικής λίρας έναντι του αμερικάνικου δολαρίου κατά το χρόνο της πληρωμής. Η αμερικάνικη τράπεζα μπορεί να καλυφθεί από το συναλλαγματικό κίνδυνο αγοράζοντας λίρες με προθεσμία σε μια τιμή που συμφωνείται σήμερα.

3.7.5 Συμφωνίες Ανταλλαγής

Στο οπλοστάσιο του πιστωτικού ιδρύματος περιλαμβάνονται και οι συμφωνίες ανταλλαγής συναλλάγματος. Οι συμφωνίες αυτές μπορούν να ανοσοποιήσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από το κίνδυνο των συναλλαγματικών ισοτιμιών όταν δεν υπάρχει αντιστοιχία των νομισμάτων στα οποία είναι εκφρασμένα τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού τους¹²². Ουσιαστικά, αποτελούν συμφωνίες μεταξύ δυο οργανισμών για ανταλλαγή κεφαλαίου και τοκομεριδίων σε ένα νόμισμα¹²³, με κεφάλαιο και τοκομερίδια σε άλλο νόμισμα. Ένα απλοϊκό παράδειγμα συμφωνίας ανταλλαγής νομισμάτων σταθερού επιτοκίου (straight currency swap) είναι το ακόλουθο: Από τη μία, ένα ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα χρηματοδοτεί τα στοιχεία του ενεργητικού του, τα οποία είναι σταθερού επιτοκίου και εκφρασμένα σε ευρώ, με την έκδοση ομολόγων σε λίρες Αγγλίας ύψους είκοσι εκ. (20.000.000) με σταθερό επιτόκιο 11%. Από την άλλη, ένα αγγλικό πιστωτικό ίδρυμα χρηματοδοτεί τα στοιχεία του ενεργητικού του, τα οποία είναι εκφρασμένα σε λίρες, με την έκδοση ομολόγων σε ευρώ ύψους τριάντα εκ. (30.000.000) με σταθερό επιτόκιο 12%. Η ισοτιμία ευρώ-λίρας είναι σταθερή στο €1/ £0,892 . Και τα δυο πιστωτικά ιδρύματα είναι εκτεθειμένα στο κίνδυνο συναλλάγματος. Το ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα είναι εκτεθειμένο στην υποτίμηση του ευρώ απέναντι στη λίρα, γεγονός που θα του κοστίσει ακριβά για την κάλυψη των τόκων και του κεφαλαίου των ομολόγων που είναι εκφρασμένα σε αγγλικές λίρες. Αντίστοιχα, το αγγλικό πιστωτικό ίδρυμα είναι εκτεθειμένο στην ανατίμηση του ευρώ απέναντι στην αγγλική λίρα, γεγονός που θα του κοστίσει αρκετά για την κάλυψη των τόκων και του κεφαλαίου των ομολόγων που είναι εκφρασμένα σε ευρώ. Για να αντισταθμίσουν την έκθεσή τους στο συναλλαγματικό κίνδυνο με την έκδοση ομολόγων σε ξένο νόμισμα, θα προβούν σε συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων σταθερού επιτοκίου. Βάσει αυτής, το αγγλικό πιστωτικό ίδρυμα θα στείλει στο ελληνικό πληρωμές σε λίρες για να καλύψει την καταβολή των τόκων και του κεφαλαίου των

¹²²Saunders A., Cornett M., "Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων", 1η Έκδοση, σελ. 924.

¹²³Στην ανταλλαγή συναλλάγματος περιλαμβάνονται οι πληρωμές τόσο των τόκων όσο και του κεφαλαίου, καθότι και τα δύο είναι εκτεθειμένα στο κίνδυνο συναλλάγματος.

ομολόγων που εξέδωσε το ελληνικό ίδρυμα, και το τελευταίο θα στείλει στο αγγλικό πληρωμές σε ευρώ για την κάλυψη των τόκων και του κεφαλαίου των ομολόγων. Με αυτόν τον τρόπο, το αγγλικό πιστωτικό ίδρυμα θα μετατρέψει τις σταθερές πληρωμές που πρέπει να κάνει σε ευρώ σε σταθερές πληρωμές λιρών, οι οποίες ταιριάζουν καλύτερα με το ενεργητικό του, ενώ το ελληνικό ίδρυμα θα μετατρέψει τις σταθερές πληρωμές σε λίρες σε σταθερές πληρωμές ευρώ, οι οποίες ταιριάζουν καλύτερα με το δικό του ενεργητικό.

3.8 Διαχείριση Κινδύνου Αγοράς ή Εμπορίας

Τα πιστωτικά ιδρύματα ανέκαθεν έρχονταν αντιμέτωπα με τον κίνδυνο της αγοράς. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία και συγκεκριμένα μετά την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007-2008 οι κίνδυνοι της αγοράς έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη σπουδαιότητα στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Τόσο οι ίδιοι οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί, όσο η ακαδημαϊκή κοινότητα και οι ρυθμιστικές αρχές αναζητούν συνεχώς πιο αποτελεσματικούς τρόπους διαχείρισης του κινδύνου αγοράς αναπτύσσοντας σωστές άμυνες.

3.8.1 Αξία σε κίνδυνο (Value at Risk)

Η αξία σε κίνδυνο (VaR) αποτελεί ένα στατιστικό μέτρο εκτίμησης της ενδεχόμενης ζημίας στο τρέχον χαρτοφυλάκιο του πιστωτικού ιδρύματος από δυσμενείς κινήσεις της αγοράς. Στην ουσία, εκφράζει το μέγιστο ποσό, το οποίο μπορεί να χάσει μια τράπεζα εντός ενός προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος με μια πιθανότητα επί τοις εκατό, ως αποτέλεσμα μεταβολών παραγόντων κινδύνου¹²⁴. Στο πλαίσιο της Συμφωνίας της Βασιλείας I καθορίστηκε το χρονικό διάστημα των δέκα (10) ημερών για τον υπολογισμό της VaR. Ωστόσο, το δεκαήμερο αυτό μέτρο αφενός δεν λαμβάνει υπόψη του τις δράσεις μετριασμού που μπορεί να λάβει το πιστωτικό ίδρυμα στην περίπτωση δυσμενών κινήσεων της αγοράς, αφετέρου δεν εκφράζει το χειρότερο δυνατό αποτέλεσμα που μπορεί να επέλθει ως αποτέλεσμα ακραίων και ασυνήθιστων συνθηκών της αγοράς. Δυστυχώς, το τελευταίο επιβεβαιώθηκε από την κρίση του 2007-2009, όταν και τα πιστωτικά ιδρύματα παρουσίασαν ζημίες πολύ μεγαλύτερες από τις μέγιστες ζημίες που προέβλεπε το υπόδειγμα της VaR. Για αυτό το λόγο, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία πρότεινε την εκ των υστέρων δοκιμή της VaR. Υποστηρίζει δηλαδή ότι θα ήταν προτιμότερο να συντελείται μια ex post σύγκριση μεταξύ των πραγματικών μεταβολών της αξίας του χαρτοφυλακίου και του μέτρου κινδύνου που παράγεται από το υπόδειγμα της VaR.

---

¹²⁴Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 359.

3.8.2 Δυνητική ζημία σε ακραίες συνθήκες (stress-testing)

Μια άλλη μέθοδος διαχείρισης του κινδύνου της αγοράς, συμπληρωματική της VaR, είναι ο έλεγχος των ακραίων καταστάσεων (stress testing). Μέσω αυτής της διαδικασίας επιχειρείται η παραγωγή υποθετικών σεναρίων, σχετικά με τη συμπεριφορά του χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος σε ακραίες συνθήκες αγοράς. Να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει δεδομένη διαδικασία για την εφαρμογή του stress testing, όπως δεν υπάρχει επίσης κάποιο δεδομένο υποθετικών σεναρίων. Χρησιμοποιούνται απλώς τρία βασικά βήματα, τα οποία είναι η δημιουργία υποθετικών σεναρίων, η αποτίμηση του χαρτοφυλακίου και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Η διαδικασία που θα ακολουθηθεί εξαρτάται από τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου και τις ιδιαιτερότητες του, καθώς και από το συγκεκριμένο διαχειριστή των κινδύνων.

3.9 Διαχείριση κινδύνου Χώρας

Τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία είτε δραστηριοποιούνται στην αλλοδαπή είτε συναλλάσσονται στην ημεδαπή με αλλοδαπές επιχειρήσεις, πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογούν το κίνδυνο χώρας που σχετίζεται με τις επενδύσεις τους ή τις λειτουργίες τους στο εξωτερικό. Για τον αποτελεσματικό λοιπόν έλεγχο του επιπέδου του κινδύνου που σχετίζεται με τις διεθνείς δραστηριότητές τους τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει είτε τα ίδια, μέσω των αρμόδιων οργάνων, να αξιολογούν συστηματικά τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κινδύνου είτε να συμβουλευονται τις αξιολογήσεις κινδύνου χώρας που διεξάγουν εξειδικευμένες τρίτες επιχειρήσεις.

3.9.1 Εσωτερική Διαδικασία Αξιολόγησης

Η εσωτερική διαδικασία αξιολόγησης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο ενός αποτελεσματικού ελέγχου σχετικά με το επίπεδο έκθεσης ενός πιστωτικού ιδρύματος στο κίνδυνο χώρας. Καταρχάς, κάθε πιστωτικό ίδρυμα χαράσσει τη δική του πολιτική διαχείρισης του κινδύνου χώρας, η οποία και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τους υπαλλήλους του πιστωτικού ιδρύματος, οι οποίοι ως καθ' ύλην αρμόδιοι ασχολούνται με τις διεθνείς δραστηριότητές του. Στο πλαίσιο ελέγχου τήρησης αυτής της πολιτικής, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να προβαίνουν σε συστηματική αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του κινδύνου χώρας των δραστηριοτήτων τους, μέσω μιας εξαντλητικά σχολαστικής διαδικασίας. Αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει μια ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση του κινδύνου που σχετίζεται με κάθε χώρα, στην οποία το πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται ή αναμένεται να

δραστηριοποιηθεί, καθώς και την παρακολούθηση των μεταβολών του εν λόγω κινδύνου. Για να υλοποιηθούν τα ανωτέρω, θα πρέπει να διαθέτει αξιόπιστα συστήματα αναφορών αλλαγών στο κίνδυνο χώρας, καθώς και συστήματα διαβάθμισης του κινδύνου χώρας. Περαιτέρω, τα ανώτερα στελέχη του πιστωτικού ιδρύματος και δη το Διοικητικό Συμβούλιο, θα πρέπει να είναι σε θέση τόσο να αξιολογούν τις διεθνείς δραστηριότητες του ιδρύματος, όσο να εποπτεύουν τις παραπάνω διαδικασίες αξιολόγησης. Αν καταστεί μάλιστα αναγκαίο, θα πρέπει να μπορούν να καθιερώσουν όρια ανοχής στον κίνδυνο χώρας. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να είναι πλήρως καταρτισμένα, διαθέτοντας τα απαραίτητα προσόντα.

3.9.2 Εξωτερική Αξιολόγηση

Το μακροοικονομικό περιβάλλον μιας χώρας μεταβάλλεται συχνά κατά τέτοιο τρόπο, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερής η παρακολούθηση των εξελίξεων από τα όργανα των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία είναι αρμόδια για την αξιολόγηση του κινδύνου χώρας. Όμως, εκτός από τις εσωτερικές αξιολογήσεις στις οποίες προβαίνουν οι καθ' ύλην υπάλληλοι των τραπεζικών ιδρυμάτων, υπάρχουν εταιρείες, οι οποίες διεξάγουν τη δική τους αξιολόγηση περί του κινδύνου χώρας. Ειδικότερα, οι εταιρείες αυτές προβαίνουν σε αξιολογήσεις κινδύνου χώρας χρησιμοποιώντας μια ποικιλία από ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες, προκειμένου να συνθέσουν έναν ενιαίο δείκτη ή έναν κατάλογο αξιολόγησης κινδύνου χώρας. Στη συνέχεια, πωλούν τις αξιολογήσεις τους είτε μέσω του διαδικτύου είτε μέσω άλλων μέσων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να διασταυρώσουν τις εσωτερικές αξιολογήσεις τους με μια ποικιλία αξιολογήσεων των οίκων πιστοληπτικής ικανότητας, οι οποίοι κρίνουν σε σημαντικό βαθμό τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα ολόκληρων χωρών, ακόμη και ηπείρων, διαμορφώνοντας ανάλογες κατά τύπους εξελίξεις στις χώρες που εφαρμόζονται. Ωστόσο, από το έτος 2007 και έπειτα έγινε μεγάλη συζήτηση για την αξιοπιστία των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Στο ξέσπασμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι τρεις μεγάλοι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης, «Moody's Investors Services», «Fitch» και «Standard and Poor's Rating Group», βρέθηκαν στο στόχαστρο της παγκόσμιας κριτικής, καθώς ο ρόλος τους είχε θεωρηθεί καθοριστικός. Τούτο διότι δεν κατάφεραν να προειδοποιήσουν επαρκώς τους επενδυτές για τους υψηλούς κινδύνους που είχαν αναλάβει με την ανάληψη των σύνθετων πιστωτικών προϊόντων, τα οποία βρέθηκαν στο επίκεντρο της κρίσης. Για το λόγο αυτό επλήγη η αξιοπιστία τους. Στην περίπτωση δε της δημοσιονομικής κρίσης της Ελλάδας, οι τρεις μεγάλες εταιρείες αξιολόγησης εμφανίστηκαν στο παρελθόν μάλλον αισιόδοξες, κυρίως από τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης στην Ελλάδα, τις μεγάλες συμφωνίες, τα έργα που γίνονταν, την ευρωστία των ελληνικών πιστωτικών

ιδρυμάτων και την εν γένει εξωστρέφεια του ελληνικού τραπεζικού συστήματος¹²⁵. Τέλος, έχει υποστηριχθεί η αναγκαιότητα¹²⁶ ίδρυσης ενός ευρωπαϊκού οίκου αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, ο οποίος σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat)¹²⁷ θα προβαίνει σε αξιόπιστη και δυναμική αξιολόγηση όλων των κρατών της Ευρωζώνης, αλλά και άλλων χωρών που ζητούν χρηματοδότηση από κεντρικές τράπεζες.

3.10 Διαχείριση Λειτουργικού Κινδύνου

Τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον των πιστωτικών ιδρυμάτων για το λειτουργικό κίνδυνο έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό κυρίως λόγω της εισαγωγής νέων τεχνολογικών υποδομών (όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο) και επιχειρησιακών δομών (όπως συγχωνεύσεις, ενοποιήσεις, διασπάσεις εταιριών, κλπ). Μολονότι στο παρελθόν εξετάζονταν κατά κύριο λόγο τα πιο προφανή είδη κινδύνου, σήμερα έχει αποδειχθεί ότι ο λειτουργικός κίνδυνος μπορεί να έχει πιο δυσμενείς επιπτώσεις από αυτές των παραδοσιακών κινδύνων, στην περίπτωση που δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Για την ανάπτυξη λοιπόν μιας αποτελεσματικής διαδικασίας διαχείρισης απαιτείται η τήρηση ορισμένων αρχών και η υιοθέτηση αυστηρών γραμμών άμυνας, τις οποίες κατά βάση θέτουν οι εποπτικές αρχές. Ωστόσο, αυτό το οποίο δεν θα πρέπει να λησμονείται κατά τη διαμόρφωση του πλαισίου διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου είναι ότι, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους κινδύνους, οι οποίοι πηγάζουν από την προσπάθεια επίτευξης κέρδους, ο λειτουργικός κίνδυνος αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, και δη των τραπεζικών.

3.10.1 Υιοθέτηση άρτιων γραμμών άμυνας

Τον Ιούνιο του έτους 2011 η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε δυο έγγραφα, τα οποία αφορούσαν την υιοθέτηση άρτιων πρακτικών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου¹²⁸ και τον καθορισμό

---

¹²⁵Η αποτυχία των εταιρειών πιστοληπτικής αξιολόγησης αποδίδεται σε δυο λόγους: αφενός στην αδυναμία των μαθηματικών υποδειγμάτων και των υπολογιστικών συστημάτων να εκτιμήσουν με ακρίβεια την αξία και τους κινδύνους που ελλοχεύουν, αφετέρου στην πολύ στενή σχέση την οποία διατηρούν με τις τράπεζες υπό την έννοια ότι επειδή αμείβονται από τις τελευταίες, δεν έχουν κάποια κίνητρο να είναι αντικειμενικές, με αποτέλεσμα να προβαίνουν σε ευνοϊκές αξιολογήσεις.

¹²⁶Ζοπουνίδης, 2009, Ναυτεμπορική 23/12, σελ. 18.

¹²⁷Η Eurostat είναι η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Είναι αρμόδια για τη δημοσίευση στατιστικών και δεικτών υψηλής ποιότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθιστώντας δυνατή τη σύγκριση χωρών και περιφερειών. Οι διάφοροι αντίστοιχοι οργανισμοί του κάθε κράτους που συνεργάζονται με την «Eurostat» λειτουργούν με βάση το Ευρωπαϊκό Σύστημα Στατιστικής. https://ec.europa.eu/info/departments/eurostat-european-statistics_el (Ημερομηνία πρόσβασης 22.02.2022)

¹²⁸BIS (2011) « Principles for the Sound Management of Operational Risk » <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)

εποπτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη διακυβέρνηση, τα δεδομένα και την υποδειγματοποίησή του¹²⁹. Η άρτια λοιπόν διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνει τον σχεδιασμό τριών βασικών γραμμών άμυνας¹³⁰, οι οποίες συνίστανται στην ενεργή διαχείριση του επιχειρησιακού τομέα, στη δημιουργία μιας ανεξάρτητης εταιρικής μονάδας διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου και τέλος στην ανεξάρτητη επιθεώρηση των ελέγχων διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου. Αρχικά, η διαχείριση του επιχειρησιακού τομέα, ως η πρώτη γραμμή άμυνας, επικεντρώνεται στο κίνδυνο που δημιουργείται στο πιστωτικό ίδρυμα από την άσκηση των δραστηριοτήτων του, καθώς και από την αγοραπωλησία προϊόντων. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται στο κίνδυνο που μπορεί να προκύψει από νέες δραστηριότητες, καθώς και από την είσοδο σε αγορές με υψηλό ανταγωνισμό ή/και μεγάλη γεωγραφική απόσταση. Εν συνεχεία, η δεύτερη γραμμή άμυνας, ήτοι η δημιουργία μιας εταιρικής μονάδας διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου επιφορτίζεται με το σχεδιασμό, τη συντήρηση και την ανάπτυξη του πλαισίου του λειτουργικού κινδύνου. Για μπορέσει όμως ως μονάδα να ανταπεξέλθει στις αυξημένες αυτές απαιτήσεις θα πρέπει να στελεχώνεται από άτομα, τα οποία διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες και τα οποία είναι πλήρως καταρτισμένα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζει και η Διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος, η οποία οφείλει να ενσωματώνει την επίγνωση του λειτουργικού κινδύνου στην εταιρική νοοτροπία.

Η τρίτη και τελευταία γραμμή άμυνας περιλαμβάνει τη διενέργεια ανεξάρτητου ελέγχου σχετικά με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου και δη των συστημάτων και των διαδικασιών που ακολουθεί το πιστωτικό ίδρυμα. Σε πρώτο στάδιο γίνεται μια επαλήθευση του ελέγχου της αποτελεσματικότητας και της συνέπειας του πλαισίου διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου. Σε δεύτερο στάδιο, ακολουθεί η διαδικασία επιβεβαίωσης της ορθότητας και της αξιοπιστίας των διαδικασιών ποσοτικοποίησης, καθώς και της μεθοδολογίας μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου. Τόσο η διαδικασία επαλήθευσης του πλαισίου όσο και η διαδικασία επικύρωσης μπορούν να διενεργηθούν από εσωτερικά ή/και εξωτερικά όργανα του πιστωτικού ιδρύματος. Βέβαια, βασική προϋπόθεση για τη διενέργεια ενός επαρκούς εσωτερικού ελέγχου αποτελεί η προηγούμενη επιβολή από πλευράς Διοικήσεως μιας ενδοεπιχειρησιακής κουλτούρας εσωτερικού ελέγχου. Από τα ανωτέρω προκύπτει ο καθοριστικός ρόλος του Διοικητικού Συμβουλίου του πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο, ως το ιεραρχικά αρμόδιο όργανο, ενημερώνεται για τις κύριες πτυχές των λειτουργικών κινδύνων, εγκρίνει το πλαίσιο διαχείρισής τους και προωθεί διαδικασίες ελέγχου περί τήρησης ή μη του τιθέμενου πλαισίου διαχείρισης.

---

¹²⁹ BIS (2011) «Operational Risk - Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches» <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)

¹³⁰ Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, σελ. 364

3.11 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, οι σύγχρονες διαδικασίες διαχείρισης του κινδύνου περιλαμβάνουν την ταυτοποίηση, τη μέτρηση και την παρακολούθηση της έκθεσης του πιστωτικού ιδρύματος σε κίνδυνο. Για κάθε κατηγορία κινδύνου τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να εκτιμήσουν τις προσδοκώμενες και απροσδόκητες ζημιές, καθώς και να προβούν σε προσεκτική αντιστάθμιση του εκάστοτε κινδύνου, υιοθετώντας το κατάλληλο πλαίσιο διαχείρισης, δημιουργώντας τις κατάλληλες εσωτερικές υποδομές και εφαρμόζοντας τους κανονισμούς και τις πολιτικές της Επιτροπής της Βασιλείας, της Τράπεζας της Ελλάδος και των ρυθμιστικών αρχών. Τέλος, δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι βασικός στόχος των Διευθυντικών Στελεχών των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η μεγιστοποίηση της αξίας του χαρτοφυλακίου των τελευταίων, κάτι που επιτυγχάνεται και από την ορθή διαχείριση των διαδικασιών και των μεθόδων αντιστάθμισης των αναλαμβανόμενων κινδύνων.

Βιβλιογραφία 3^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

1. Γεωργιάδης Α. (2012), Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα

2.Καρατζάς Κ. (2019) ,«Για μια αποτελεσματικότερη εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα», Οικονομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

3.Λεβεντάκης Ι. (2003), «Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική», Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε, Αθήνα

Ξένα

1. Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, Pearson

2. Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, McGraw Hill Education

Μελέτες- Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

Ελληνική

1. Δημητρίου, Σ. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ-Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

2. Παναγάκου, Α. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

3. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος (2010) «Η μορφολογία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», Αθήνα

Ξένη

1. BIS (2011) «Principles for the Sound Management of Operational Risk» <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)
2. BIS (2011) «Operational Risk - Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches» <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)

Ιστοσελίδες

1. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/xrhmatopistwtikh-statherohta/makroprolhptikh-politikh> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)
2. <https://www.icap.gr/Default.aspx?id=7296&nt=19&lang=1> (Ημερομηνία πρόσβασης: 03.02.2022)
3. www.bis.org (Ημερομηνία πρόσβασης: 22.02.2022)
4. <https://www.investopedia.com/terms/c/capitaladequacyratio.asp> (Ημερομηνία πρόσβασης: 22.02.2022)
5. https://ec.europa.eu/info/departments/eurostat-european-statistics_el (Ημερομηνία πρόσβασης 10.02.2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η διαχείριση των κινδύνων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας σε 2 συστημικές τράπεζες κατά την χρονική περίοδο 2018-2020.

4.1 Τα επιλεγθέντα πιστωτικά ιδρύματα

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναλυθούν τα δημοσιευμένα αποτελέσματα των τραπεζών:

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ, και
- Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ

Οι τράπεζες αυτές επιλέχθηκαν αφενός εξαιτίας των υψηλών μεριδίων αγοράς στην λιανική τραπεζική και αφετέρου λόγω της πληρότητας των δημοσιευμένων στοιχείων για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η χρονική περίοδος που επιλέχθηκε, περιλαμβάνει δύο έτη πλήρους λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας, αλλά και το έτος 2020, το οποίο επηρεάστηκε σημαντικά από την πανδημία SARS-COVID 19 και τις συνέπειες αυτής στην λειτουργία της οικονομίας. Έτσι, καθίστανται αφενός πιο ασφαλή τα δεδομένα και αφετέρου καθίσταται ευχερέστερη η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το αν υφίσταται απόκλιση των δύο μεγαλύτερων συστημικών τραπεζών από τις ρυθμιστικές απαιτήσεις για την αντιμετώπιση των κινδύνων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας.

4.1.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ

Η Εθνική Τράπεζα¹³¹ ιδρύθηκε το 1841 και ήταν η πρώτη τράπεζα του νεοελληνικού κράτους. Από την ίδρυση της μέχρι σήμερα η τράπεζα έχει συμβάλει καθοριστικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας. Σήμερα, η Τράπεζα ηγείται ενός από τους μεγαλύτερους και ισχυρότερους Ομίλους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα, με δυναμική συμβολή στη στήριξη της Ελληνικής οικονομίας και τον αναπτυξιακό και κοινωνικό μετασχηματισμό της χώρας. Η Εθνική Τράπεζα διαθέτει ένα πλούσιο χαρτοφυλάκιο υπηρεσιών ανταποκρινόμενη στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των πελατών της. Τα μερίδια αγοράς της Εθνικής Τράπεζας στη λιανική τραπεζική, ανέρχονται στο 25 %,

---

¹³¹Σερέφογλου, Α. (2021) Διπλωματική εργασία: «ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ», Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη (executive MBA), Πειραιάς.

καθιστώντας την ηγέτιδα στην εν λόγω αγορά. Στον όμιλο της Εθνικής απασχολούνται 8.800 εργαζόμενοι, ενώ διαθέτει και ένα πολύ σημαντικό δίκτυο καταστημάτων σε όλη την ελληνική επικράτεια με 355 καταστήματα και 1.433 ΑΤΜ.

Σημαντική είναι επίσης η συμβολή της Εθνικής Τράπεζας στην ηλεκτρονική τραπεζική μέσω τόσο της εφαρμογής i-bank NBG όσο και της ιστοσελίδας www.ibank.nbg.gr, τα οποία κρίνονται εξαιρετικά επιτυχημένα καθώς σε σύνολο 6 εκατομμυρίων πελατών¹³² της Εθνικής Τράπεζας, τα 2,5 εκατομμύρια είναι ενεργοί χρήστες digital banking τον τελευταίο χρόνο.

4.1.2 Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ

Η Τράπεζα Πειραιώς είναι μία από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες της Ελλάδας. Στη χώρα μας έχει 30% μερίδιο αγοράς στα δάνεια και 29% στις καταθέσεις, γεγονός που αναδεικνύει τον κομβικό της ρόλο στο τραπεζικό σύστημα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1916¹³³ και έχει έδρα την Αθήνα και για μεγάλο χρονικό διάστημα λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα. Το 1975, υπό την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991, χρονιά που ιδιωτικοποιήθηκε εκ νέου.

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο η Τράπεζα Πειραιώς επιτέλεσε σημαντικό ρόλο και στις 2 φάσεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών που έλαβαν χώρα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα, το 1998 η Τράπεζα Πειραιώς προχώρησε στην απορρόφηση των εργασιών της Chase Manhattan στην Ελλάδα, στην εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης και της μικρής εξειδικευμένης Τράπεζας Credit Lyonnais Hellas, ενώ στις αρχές του 1999 στην απόκτηση του ελέγχου της Τράπεζας Χίου και στην απορρόφηση των εργασιών της National Westminster Bank PLC στην Ελλάδα. Τα έτη 2012-2013 αποτελούν κόμβο για την ιστορία του ομίλου. Το 2012 απέκτησε το υγιές τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος καθώς και τη Γενική Τράπεζα ενώ το Μάρτιο του 2013, εξαγόρασε τις τραπεζικές δραστηριότητες στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας. Τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε και τη Millennium Bank Ελλάδας.

---

¹³²<https://www.nbg.gr/el/omilos/drasthriothtes/trapeza> (Ημερομηνία πρόσβασης 15.02.2022)

¹³³<https://www.piraeusholdings.gr/el/group-profile/important-dates/2020-2021> (Ημερομηνία πρόσβασης 15.02.2022)

Το 2015 η Τράπεζα¹³⁴ της Ελλάδος, με γνώμονα τη διασφάλιση των καταθέσεων των πελατών της Πανελληνίας Τράπεζας και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, διερεύνησε, στο πλαίσιο των διαδικασιών εξυγίανσης που προβλέπει ο νόμος 4261/2014, το ενδιαφέρον άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων για την απόκτηση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της Πανελληνίας Τράπεζας και αποφάσισε τη μεταβίβασή τους στην Τράπεζα Πειραιώς, μετά από σχετική πρόταση της τελευταίας, που έλαβε την έγκριση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Τέλος, τον Δεκέμβριο 2020 ολοκληρώθηκε το σχέδιο εταιρικού μετασχηματισμού σύμφωνα με το οποίο οι τραπεζικές δραστηριότητες του Ομίλου Πειραιώς αποσχίστηκαν σε μια νέα κατά 100% θυγατρική τράπεζα (Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ). Συγκεκριμένες μη τραπεζικές δραστηριότητες διατηρήθηκαν στη μητρική εταιρεία του Ομίλου (Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ), η οποία μετεξελίχθηκε σε χρηματοδοτική εταιρεία συμμετοχών, εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

4.2 Απαιτήσεις Κάλυψης Κινδύνου Κεφαλαιακής Επάρκειας τα έτη 2018-2020

Τον Ιούνιο του 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης, εξέδωσαν την Οδηγία 2013/36/ΕΕ¹³⁵ και τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013¹³⁶ (CRD IV και CRR αντίστοιχα), μέσω των οποίων έγινε η ενσωμάτωση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, των αλλαγών που έχουν προταθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας (Basel III). Η ενσωμάτωση της ανωτέρω Οδηγίας στην ελληνική έννομη τάξη έγινε με τον Ν.4261/2014, ενώ ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 ήταν άμεσα εφαρμόσιμος σε όλα τα κράτη μέλη από την 1 Ιανουαρίου 2014 και λαμβάνοντας υπόψη ορισμένες διατάξεις της CRD IV εφαρμόστηκαν σταδιακά.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 ορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων (Απαιτήσεις Πυλώνα Ι) και η Οδηγία 2013/36/ΕΕ ορίζει τις συνδυασμένες απαιτήσεις αποθέματος ασφαλείας για τα ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 97 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ, οι Εποπτικές Αρχές διενεργούν σε τακτική βάση Εποπτικό Έλεγχο και Διαδικασία Αξιολόγησης

---

¹³⁴ <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=1b5665b5-be7a-4b45-a639-b48975b68dbd> (Ημερομηνία πρόσβασης 15.02.2022)

¹³⁵ Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

¹³⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012.

(Supervisory Review and Evaluation Process “SREP”), με σκοπό την αξιολόγηση και μέτρηση των κινδύνων που δεν καλύπτονται, ή δεν είναι πλήρως καλυμμένοι σύμφωνα με τον Πυλώνα Ι και τον ορισμό πρόσθετων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και ρευστότητας (Απαιτήσεις Πυλώνα ΙΙ). Η άσκηση SREP διενεργείται υπό την εποπτεία της ΕΚΤ και η απόφαση για τις πρόσθετες απαιτήσεις είναι προσαρμοσμένη στο ατομικό προφίλ της κάθε τράπεζας.

Μετά την εκδήλωση της πανδημίας, οι εποπτικές αρχές έλαβαν μέτρα για τον περιορισμό των επιπτώσεών της στην πραγματική οικονομία και στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΚΤ ανακοίνωσε εποπτικά μέτρα για την παροχή προσωρινών διευκολύνσεων στις τράπεζες όσον αφορά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και τη λειτουργία τους¹³⁷.²¹ Ειδικότερα, οι τράπεζες μπορούν προσωρινά να χρησιμοποιήσουν πλήρως τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας τους, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου που καθορίζεται από την καθοδήγηση του Πυλώνα 2 (Pillar 2 Guidance). Παράλληλα, επιτρέπεται στις τράπεζες να χρησιμοποιήσουν μερικώς κεφάλαια που δεν προσμετρώνται στα ίδια κεφάλαια του δείκτη CET1, όπως πρόσθετα μέσα κεφαλαίου της κατηγορίας 1 (Additional Tier 1 – AT1) και μέσα κεφαλαίου της κατηγορίας 2 (Tier 2). Επίσης, δόθηκε λειτουργική ευελιξία σχετικά με την υλοποίηση των ειδικών για κάθε τράπεζα εποπτικών μέτρων. Η Τράπεζα της Ελλάδος παρείχε αντίστοιχες διευκολύνσεις και στα λιγότερο σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα.

Βάσει του ανωτέρω ρυθμιστικού πλαισίου οι κεφαλαιακές απαιτήσεις διαμορφώθηκαν ως εξής:

4.2.1 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2018

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας, σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2018. Παρουσιάζεται, επιπλέον, και η κατανομή αυτών σε Κοινές Μετοχές Κατηγορίας 1 (CET1), καθώς και οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις. Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η Τράπεζα της Ελλάδος είχε λάβει απόφαση επιβολής επιβάρυνσης για απόθεμα ασφαλείας λοιπών Συστημικά Σημαντικών Τραπεζών (O-SII) 0% για τα έτη 2016-2018, ενώ αντίθετα το απόθεμα ασφαλείας διατήρησης κεφαλαίου ανερχόταν το 2018 σε ποσοστό 1,875%.

---

¹³⁷ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200312~45417d8643.en.html> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

Πίνακας 1: Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2018

Έτος 2018 ¹³⁸	Κεφαλαιακές απαιτήσεις CET1	Συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις
Πυλώνας I	4,5%	8,0%
Πυλώνας II	3,0%	3,0%
Απόθεμα ασφάλειας διατήρησης κεφαλαίου	1,875%	1,875%
Απόθεμα ασφάλειας O-SII	0,00%	0,00%
Σύνολο	9,375%	12,875%

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου και Τράπεζας για το έτος 2018, σύμφωνα με τις μεταβατικές διατάξεις της Οδηγίας 2013/366/ΕΕ (CRD IV).

Πίνακας 2: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2018

Έτος 2018	Όμιλος	Τράπεζα
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	16,1%	16,5%
Δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1)	16,1%	16,5%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	16,2%	16,7%

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2018, όπως

¹³⁸Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2019, Όμιλος και Τράπεζα, Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2018 έως 31 Δεκεμβρίου 2018, https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2018_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022) .

υπολογίστηκαν βάσει του ρυθμιστικού πλαισίου και μετά την εφαρμογή, όπου αυτό χρειαζόταν, των μεταβατικών διατάξεων της Οδηγίας 2013/366/ΕΕ (CRD IV).

Πίνακας 3: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2018

Έτος 2018 ¹³⁹	Όμιλος
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (CommonEquityTier 1)	13,65%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	13,65%

4.2.2 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2019

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας, σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2018. Διαφοροποιήσεις έναντι του έτους 2018 εντοπίζονται σχετικά με το απόθεμα ασφαλείας διατήρησης κεφαλαίου, το οποίο το 2019 ανερχόταν σε ποσοστό 2,5% έναντι 1,875% του 2018, καθώς και στην επιβολή αποθέματος Ο-SII για πρώτη φορά σε ποσοστό 0,25% .

Πίνακας 4: Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2019

Έτος 2019 ¹⁴⁰	Κεφαλαιακές απαιτήσεις CET1	Συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις
Πυλώνας Ι	4,5%	8,0%
Πυλώνας ΙΙ	3,0%	3,0%
Απόθεμα ασφαλείας διατήρησης κεφαλαίου	2,5%	2,5%

¹³⁹ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2018 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2019 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

¹⁴⁰ Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2020, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2019 έως 31 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2019-gr.pdf?rev=-1>. (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022)

Απόθεμα ασφάλειας O-SII	0,25%	0,25%
Σύνολο	10,25%	13,75%

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου και Τράπεζας για το έτος 2019.

Πίνακας 5: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2019

Έτος 2019	Όμιλος	Τράπεζα
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	16,0%	16,4%
Δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1)	16,0%	16,4%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	16,9%	17,4%

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2019, όπως υπολογίστηκαν βάσει του ρυθμιστικού πλαισίου.

Πίνακας 6: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2019

Έτος 2019 ¹⁴¹	Όμιλος
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	14,05%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	14,92%

¹⁴¹ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2019 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2020 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022) .

Συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας – pro-forma ¹⁴²	16,78%
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 – pro-forma**	14,83%

4.2.3 Κεφαλαιακές απαιτήσεις και αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2020

Στον ακόλουθο πίνακα εκτίθενται οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας, σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2020. Διαφοροποιήσεις συγκριτικά με τις απαιτήσεις του έτους 2019 εντοπίζονται στην επιβολή αποθέματος O-SII σε ποσοστό 0,5% έναντι ποσοστού 0,25% το 2019 .

Πίνακας 7: Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για το έτος 2020

Έτος 2020 ¹⁴³	Κεφαλαιακές απαιτήσεις CET1	Συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις
Πυλώνας I	4,5%	8,0%
Πυλώνας II	3,0%	3,0%
Απόθεμα ασφάλειας διατήρησης κεφαλαίου	2,5%	2,5%
Απόθεμα ασφάλειας O-SII	0,5%	0,50%
Σύνολο	10,50%	14,00%

¹⁴²pro-forma συμπεριλαμβανομένων των κερδών χρήσης 2019, της έκδοσης €0,5 δισ. Tier 2 που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο 2020 και διακρατούμενων για πώληση χαρτοφυλακίων ύψους €0,3 δισ. στο σταθμισμένο ενεργητικό. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2019 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2020

¹⁴³Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2021, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2020 έως 31 Δεκεμβρίου 2020, https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/annual-financial-report-2020_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022) .

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου και Τράπεζας για το έτος 2020.

Πίνακας 8: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ για το έτος 2020

Έτος 2020	Όμιλος	Τράπεζα
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	15,7%	15,7%
Δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1)	15,7%	15,7%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	16,7%	16,8%

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ σχετικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Ομίλου για το έτος 2020, όπως υπολογίστηκαν βάσει του ρυθμιστικού πλαισίου και μετά την εφαρμογή, όπου αυτό χρειαζόταν, των μεταβατικών διατάξεων της Οδηγίας 2013/366/ΕΕ (CRD IV).

Πίνακας 9: Αποτελέσματα Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ για το έτος 2020

Έτος 2020 ¹⁴⁴	Όμιλος
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	13,75%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	15,82%

¹⁴⁴ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2020 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2021 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

4.3 Δείκτες κάλυψης Κινδύνου Ρευστότητας και καθαρής σταθερής χρηματοδότησης τα έτη 2018-2020

Όπως αναλύθηκε εκτενώς στο προηγούμενο κεφάλαιο περί διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας, η Βασιλεία III εισήγαγε 2 νέους δείκτες για την κάλυψη από τον κίνδυνο ρευστότητας. Οι δείκτες αυτοί είναι :

1. Δείκτης κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Cover Ratio)

Ο Δείκτης κάλυψης ρευστότητας¹⁴⁵ είναι το ποσοστό που προκύπτει από τη διαίρεση του αποθέματος περιουσιακών στοιχείων υψηλής ποιότητας της τράπεζας με τις εκτιμώμενες συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές σε ένα σενάριο πίεσης 30 ημερολογιακών ημερών.

Οι συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές ορίζονται ως οι συνολικές αναμενόμενες ταμειακές εκροές μείον τις συνολικές αναμενόμενες ταμειακές εισροές (έως ένα συνολικό ανώτατο όριο 75% των συνολικών αναμενόμενων ταμειακών εκροών).

Από την 1η Ιανουαρίου 2019, ο ελάχιστος δείκτης κάλυψης ρευστότητας που απαιτείται για τις διεθνώς ενεργές τράπεζες είναι 100%. Με άλλα λόγια, το απόθεμα περιουσιακών στοιχείων υψηλής ποιότητας πρέπει να είναι τουλάχιστον τόσο μεγάλο όσο οι αναμενόμενες συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές κατά την περίοδο καταπόνησης των 30 ημερών.

2. Δείκτης καθαρών σταθερών κεφαλαίων (Συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης- net stable funding ratio- NSFR)

Ο δείκτης καθαρών σταθερών κεφαλαίων ορίζεται¹⁴⁶ ως η αναλογία μεταξύ του ποσού της διαθέσιμης σταθερής χρηματοδότησης και του ποσού της σταθερής χρηματοδότησης που απαιτείται. Ως διαθέσιμη σταθερή χρηματοδότηση νοείται η αναλογία ιδίων πόρων και πόρων τρίτων που αναμένεται να είναι αξιόπιστα στον ορίζοντα ενός έτους (συμπεριλαμβανομένων των καταθέσεων πελατών και της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης χονδρικής). Επομένως, σε αντίθεση με το δείκτη κάλυψης ρευστότητας ο οποίος είναι βραχυπρόθεσμος, αυτός ο δείκτης μετρά τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα μιας τράπεζας.

¹⁴⁵ <https://www.bbva.com/en/lcr-and-nsfr-what-do-these-liquidity-ratios-stand-for/> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

¹⁴⁶ <https://www.bbva.com/en/lcr-and-nsfr-what-do-these-liquidity-ratios-stand-for/> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

Οι σταθερές απαιτήσεις χρηματοδότησης για κάθε ίδρυμα καθορίζονται με βάση τα χαρακτηριστικά ρευστότητας και ληκτότητας των περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού και των ανοιγμάτων εκτός ισολογισμού. Η Βασιλεία III απαιτεί ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης να είναι τουλάχιστον 100% σε συνεχή βάση. Με άλλα λόγια, τα ποσά της διαθέσιμης σταθερής χρηματοδότησης και της απαιτούμενης σταθερής χρηματοδότησης πρέπει να είναι ίσα.

Επομένως, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τόσο ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας όσο και ο Συντελεστής καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα της διαίρεσης τους $\geq 100\%$.

4.3.1 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2018

Αρχικά, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ¹⁴⁷ παρουσίασε σημαντική βελτίωση μέσα στο 2018 σχετικά με τους δείκτες LCR και NSFR, υπερβαίνοντας για πρώτη φορά τα αντίστοιχα ισχύοντα εποπτικά όρια. Ειδικότερα, ο δείκτης LCR της Τράπεζας επανήλθε πάνω από το όριο του 100% τον Ιούλιο του 2018 και αυξήθηκε περαιτέρω, καταγράφοντας τη μέγιστη τιμή του, 128%, στο τέλος του έτους. Παράλληλα, ο δείκτης NSFR ξεπέρασε το αντίστοιχο εποπτικό όριο του 100% για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο και ανήλθε σε 107% στις 31 Δεκεμβρίου 2018.

Από την πλευρά της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ¹⁴⁸ παρόλο που στην ετήσια έκθεσή της αναγνωρίζει βελτίωση σχετικά με την κάλυψη έναντι του κινδύνου ρευστότητας, στις 31.12.2018 ο δείκτης ανήλθε μόλις στο 62%, αποτυγχάνοντας να ξεπεράσει το εποπτικό όριο του 100%. Παρόλο που δεν παρέχεται αποτέλεσμα σχετικά με τον δείκτη NSFR, πιθανότερο κρίνεται να μην υπερέβη ούτε αυτό το εποπτικό όριο, καθώς οι 2 αυτοί δείκτες να μην ταυτίζονται, αλλά συσχετίζονται θετικά.

---

¹⁴⁷ Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2019, Όμιλος και Τράπεζα, Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2018 έως 31 Δεκεμβρίου 2018, https://www.nbg.gr/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2018_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

¹⁴⁸ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2018 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2019 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

4.3.2 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2019

Ο Δείκτης LCR¹⁴⁹ της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ, υπερέβη το ελάχιστο εποπτικό όριο του 100% από τον Ιούλιο του 2018, ανερχόμενος σε 207,3% την 31 Δεκεμβρίου 2019. Επιπλέον, ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης («Net Stable Funding Ratio (“NSFR”)) του Ομίλου υπερέβη το ελάχιστο εποπτικό όριο του 100% για πρώτη φορά τον Σεπτέμβριο του 2018 και διαμορφώθηκε σε 115,3% την 31 Δεκεμβρίου 2019.

Το 2019 ήταν ένα έτος κατά το οποίο η Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ¹⁵⁰ πέτυχε σημαντικές βελτιώσεις στους δείκτες LCR και NSFR. Η Τράπεζα κατάφερε σε χρονικό διάστημα περίπου ενός έτους από την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων να ικανοποιήσει τις κανονιστικές απαιτήσεις τόσο για τον δείκτη κάλυψης ρευστότητας (LCR) όσο και για τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (NSFR). Συγκεκριμένα, ο δείκτης LCR στις 31.12.2019 ανήλθε στο 117%, ενώ για τον δείκτη NSFR δεν παρέχεται συγκεκριμένο ποσοστό παρά αναφέρεται ότι υπερέβη τις κανονιστικές απαιτήσεις.

4.3.3 Αποτελέσματα των τραπεζών για το έτος 2020

Κατά το έτος 2020, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας («Liquidity Coverage Ratio» ή «LCR») και ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης («Net Stable Funding Ratio» ή «NSFR») του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος¹⁵¹ ανήλθε σε 232,2% και 120,9%, αντίστοιχα, υπερβαίνοντας κατά πολύ το ελάχιστο εποπτικό όριο. Ειδικότερα, ο δείκτης LCR της Τράπεζας παρέμεινε πάνω από το εποπτικό και εσωτερικό πλαίσιο ορίων σε όλο το διάστημα της κρίσης, ενώ αυξήθηκε ιδιαίτερα από τον Ιούνιο, ως αποτέλεσμα του αναθεωρημένου πλαισίου των αποδεκτών για χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα, επιπρόσθετων πιστωτικών απαιτήσεων («Additional Credit Claims framework») της Τράπεζας της Ελλάδος και της ΕΚΤ, καθώς και από τη σημαντική εισροή καταθέσεων, σημειώνοντας

---

¹⁴⁹ Εθνική Τράπεζα, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2019 έως 31 Δεκεμβρίου 2019, Μάρτιος 2020

<https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2019-gr.pdf?rev=-1>. (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022)

¹⁵⁰ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2019 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2020

<https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022) .

¹⁵¹ Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2021, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2020 έως 31 Δεκεμβρίου 2020.

https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/annual-financial-report-2020_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022) .

την υψηλότερη τιμή του 219,8%, στις 31 Δεκεμβρίου 2020. Επιπλέον, ο δείκτης NSFR της Τράπεζας μειώθηκε λίγο τον Μάρτιο του 2020, όπου καταγράφηκε το χειρότερο σημείο της κρίσης της πανδημίας του COVID-19, ενώ αυξήθηκε σημαντικά στη συνέχεια, καταγράφοντας το υψηλότερο ιστορικά επίπεδο του 119,5% για την Τράπεζα και 120,9% για τον Όμιλο στις 31 Δεκεμβρίου του 2020.

Σχετικά με την Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ¹⁵², ο δείκτης LCR του Ομίλου διατήρησε τη σταθερά ανοδική πορεία του το 2020, παραμένοντας πάνω από τις κανονιστικές απαιτήσεις και στις 31/12/2020 ανερχόταν σε 175% (έναντι 117% στις 31/12/2019), έχοντας απόθεμα ρευστών διαθεσίμων υψηλής ποιότητας ύψους €10,2 δισ. (έναντι €6,5 δισ. στις 31/12/2019).

4.4. Συμπεράσματα Αποτελεσμάτων

Τα δεδομένα που προέκυψαν από τα αποτελέσματα των δύο συστημικών τραπεζών τόσο στις κεφαλαιακές απαιτήσεις όσο και στους δείκτες κάλυψης ρευστότητας και σταθερής χρηματοδότησης αποδεικνύουν τη συμμόρφωση των 2 τραπεζών με το εποπτικό πλαίσιο. Είναι γεγονός, μάλιστα, ότι ορισμένα από τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν ξεπερνούν με θετικό τρόπο τον καταγεγραμμένο μέσο όρο τόσο σε επίπεδο ελληνικών τραπεζών όσο και διεθνώς. Ως τέτοιο αξιοσημείωτο αποτέλεσμα οφείλει να χαρακτηριστεί η μεταβολή του Συνολικού Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας της Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ, η οποία σε διάστημα 2 ετών αύξησε τον σχετικό δείκτη κατά 2,17%, από 13,65% σε 15,82%.

Συγκεκριμένα, σχετικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου κεφαλαιακής επάρκειας οφείλουν να επισημανθούν τα εξής. Εν γένει, η τάση αύξησης των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας οφείλεται στην αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. Μία αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, η οποία την περίοδο 2018-19 ανήλθε σε ποσοστό 8,3% στο σύνολο των ελληνικών τραπεζικών ομίλων¹⁵³.

Εν προκειμένω, οι πολύ θετικές επιδόσεις των δύο τραπεζών τόσο στους Δείκτες κοινών μετοχών κεφαλαίου κατηγορίας 1 (CET1) αλλά και στους συνολικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας οφείλονται εν μέρει στο γεγονός ότι και οι δύο τράπεζες εξέδωσαν εντός του 2019 ομόλογο μειωμένης εξασφάλισης, το οποίο προσμετράται στα ίδια κεφάλαια κατηγορίας Tier 2.

¹⁵² Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2020 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2021 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

¹⁵³ Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Ιούλιος 2020, Τράπεζα της Ελλάδος.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα αποτελέσματα των εξεταζόμενων τραπεζών σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια, εντάσσονταν σε ευρύτερα θετικά αποτελέσματα των ελληνικών τραπεζικών ομίλων, οι οποίοι κατέγραψαν αύξηση 1% (από 16% σε 17%) σε ενοποιημένη βάση στο Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας από τον Δεκέμβριο του 2018 στο Δεκέμβριο του 2019¹⁵⁴.

Η ανοδική τάση που καταγράφηκε στο διάστημα Δεκέμβριος 2018- Δεκέμβριος 2019 δεν συνεχίστηκε και κατά το επόμενο έτος, ωστόσο τόσο ο δείκτης CET1 όσο και ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας διατηρήθηκαν σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα πάνω από τα εποπτικά όρια. Ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 – CET1) στο σύνολο των ελληνικών τραπεζικών ομίλων μειώθηκε σε 14,6% τον Σεπτέμβριο του 2020 από 16,2% το Δεκέμβριο του 2019 (βλ. Διάγραμμα Π.24), και ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας σε 16,3%, από 17,3% αντίστοιχα. Η μείωση αυτή σχετίζεται με την μείωση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, στα οποία καταγράφηκε μείωση 9,4% στο χρονικό διάστημα 2019-2020.

Τέλος, αν και δεν προκύπτει από τους παρόντες πίνακες αποτελεσμάτων, αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική παράμετρο η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. Είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Credits) έναντι του Δημοσίου, τον Ιούνιο του 2019 ανέρχονταν στο 60% των CET1 κεφαλαίων, το Δεκέμβριο του 2019 σε 15,7 δισεκ. ευρώ αντιπροσωπεύοντας το 51,7% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και το Μάρτιο του 2020 ανέρχονταν σε €15,5 δισεκ. ευρώ αντιπροσωπεύοντας το 54% των συνολικών εποπτικών κεφαλαίων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των υπηρεσιών της Τράπεζας της Ελλάδος στα επόμενα 4 τρίμηνα, χωρίς να ληφθούν υπόψη οποιεσδήποτε επιπτώσεις από την πανδημία, η συμμετοχή του DTC στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών θα προσεγγίσει το 75%. Στην πράξη αυτό συνεπάγεται ότι μεγάλο μέρος των εποπτικών κεφαλαίων θα εμφανίζεται ως μη καταβληθέν (με άγνωστο το χρονοδιάγραμμα καταβολής), ενώ τα δικαιώματα ψήφου θα είναι στη διάθεση μετόχων, το κεφάλαιο των οποίων θα έχει ουσιαστικά εξαϋλωθεί, με ότι αυτό συνεπάγεται για τις αρχές εταιρικής διακυβέρνησης.

Σχετικά με τους δείκτες κάλυψης ρευστότητας και καθαρών σταθερών κεφαλαίων πρέπει να αναφερθούν τα εξής. Η σημαντική αύξηση του δείκτη LCR από τον Δεκέμβριο του 2018 έως τον Δεκέμβριο του 2020 πρέπει να ιδωθεί ως αποτέλεσμα των ακόλουθων παραγόντων:

- σταδιακή κατάργηση ελέγχων κίνησης κεφαλαίων
- αυξητική τάση καταθέσεων, ιδιαίτερα στην περίοδο Covid-19, ως αποτέλεσμα κρατικών ενισχύσεων και ανάγκης αποταμίευσης των νοικοκυριών

---

¹⁵⁴ Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Ιούλιος 2020, Τράπεζα της Ελλάδος.

- χορήγηση “παρέκκλισης” (waiver) για την αποδοχή των ελληνικών κρατικών ομολόγων ως εξασφαλίσεων στις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, έως τον Ιούνιο του 2022. Στην κατηγορία των μη εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει διευρύνει το πλαίσιο «Πρόσθετων Πιστωτικών Απαιτήσεων» για τις τράπεζες επιτρέποντας σε συγκεκριμένα χαρτοφυλάκια επιχειρηματικών δανείων που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια επιλεξιμότητας, να γίνονται αποδεκτά ως επιλέξιμες εξασφαλίσεις από την ΕΚΤ.
- σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα. Αυτή οφείλεται στους ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης μέσω των πράξεων TLTRO-III και την αύξηση του αποδεκτού ενεχύρου για σκοπούς Ευρωσυστήματος μετά την απόφαση της ΕΚΤ που κατέστησε τους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου εκ νέου αποδεκτούς για την ΕΚΤ. Με τον τρόπο αυτό οι ελληνικές τράπεζες υποκατέστησαν σε μεγάλο βαθμό τη διατραπεζική αγορά ενώ βελτίωσαν περαιτέρω τη ρευστότητά τους. Η ΕΚΤ ανταποκρίθηκε άμεσα στις νέες οικονομικές συνθήκες και προσφέρει ευρεία ρευστότητα στις εμπορικές τράπεζες με ευνοϊκούς όρους και για μεγάλες διάρκειες, για να διασφαλίσει την απρόσκοπτη παροχή πίστωσης στην πραγματική οικονομία και την ομαλή λειτουργία του μηχανισμού μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής, ως μέσο για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας. Η αύξηση της χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος έχει οδηγήσει στην οικοδόμηση βελτιωμένων αποθεμάτων ρευστότητας, ενώ οι ελληνικές τράπεζες συνεχίζουν να διευρύνουν περαιτέρω τις θέσεις τους, βελτιώνοντας τη σύνθεση των χαρτοφυλακίων τους με χρεόγραφα υψηλής ρευστοποίησης (Level 1) και ελεύθερα από οποιεσδήποτε επιβαρύνσεις (unencumbered). Στόχος είναι η διαρκής βελτίωση του δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity coverage ratio – LCR) των τραπεζών, ο οποίος το γ’ τρίμηνο του 2020 ανήλθε στο 156,5% σε επίπεδο συστήματος, μέσω της αύξησης των υψηλής ποιότητας ρευστών διαθεσίμων (High quality liquid assets – HQLAs).

Βιβλιογραφία 4^ο Κεφαλαίου

Μελέτες- Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

Ελληνική

1. Σερέφογλου, Α. (2021) Διπλωματική εργασία: «ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ», Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη (executive MBA), Πειραιάς.
2. Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2019, Όμιλος και Τράπεζα, Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2018 έως 31 Δεκεμβρίου 2018, https://www.nbg.gr/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2018_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022) .
3. Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2020, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2019 έως 31 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2019-gr.pdf?rev=-1>. (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022)
4. Εθνική Τράπεζα, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2020 έως 31 Δεκεμβρίου 2020, Μάρτιος 2021 https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/annual-financial-report-2020_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022) .
5. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2018 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2019 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

6. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2019 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2020
<https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022) .

7. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2020 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2021 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

8. Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Ιούλιος 2020, Τράπεζα της Ελλάδος.

Νομοθεσία

1. Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

2. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012.

Ιστοσελίδες

1. <https://www.nbg.gr/el/omilos/drasthriothtes/trapeza> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

2. <https://www.piraeusholdings.gr/el/group-profile/important-dates/2020-2021> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

3. <https://www.bankofgreece.gr/en/imerosi/grafeio-typoy/anazhtsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=1b5665b5-be7a-4b45-a639-b48975b68dbd> (Ημερομηνία πρόσβασης 24.02.2022)

4. <https://www.bbva.com/en/lcr-and-nsfr-what-do-these-liquidity-ratios-stand-for/> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα

Η τραπεζική κρίση του 2008 ανέδειξε με τον πιο σαφή τρόπο την ανάγκη θωράκισης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων έναντι μίας σειράς κινδύνων, οι οποίοι είναι σύμφυτοι με τη λειτουργία των ίδιων των ιδρυμάτων. Η θωράκιση και κατ' επέκταση η ανθεκτικότητα των Ελληνικών Τραπεζικών Ομίλων είναι κεφαλαιώδους σημασίας, καθώς όπως αποδείχτηκε στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, οι συνέπειες πιθανής κατάρρευσης των τραπεζών επηρεάζουν κάθε πτυχή της οικονομικής ζωής, από τις ίδιες τις τράπεζες και τις δανειοδοτούμενες επιχειρήσεις μέχρι τους φορολογούμενους, οι οποίοι αφενός συμμετείχαν στην ανακεφαλαιοποίηση των 4 συστημικών τραπεζών και αφετέρου έχασαν σημαντική αξία των επενδύσεών τους κατά το «κούρεμα» του PSI.

Το εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας III, όπως ενσωματώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την Οδηγία 2013/36/ΕΕ και τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013, καθώς και η Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 (Capital Requirements Directive V - CRD V)¹⁵⁵ και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/876 (Capital Requirements Regulation II - CRR II)¹⁵⁶ που υιοθετήθηκαν το Μάιο του 2019, αποτελούν μία πλήρη «εργαλειοθήκη», προκειμένου να παραμένει φερέγγυο το τραπεζικό σύστημα.

Ωστόσο, ακριβώς λόγω τόσο της φύσης του τραπεζικού συστήματος αλλά και του πλήθους των κινδύνων που εκτίθεται είναι αδύνατον να προβλεφθεί κάθε πιθανό ενδεχόμενο και κατ' επέκταση να αντιμετωπιστεί επαρκώς *ex post*.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στην εμπλοκή των τραπεζικών ιδρυμάτων σε τιτλοποιημένες απαιτήσεις και αντίστοιχα προϊόντα αυξημένου πιστωτικού κινδύνου. Η αξιολόγηση του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού είναι απαραίτητη δεδομένου ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Ελληνικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα είναι αυτό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ).

---

¹⁵⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/36/ΕΕ όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου

¹⁵⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/876 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2019 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 όσον αφορά τον δείκτη μόχλευσης, τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, τις απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων, τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, τον κίνδυνο αγοράς, τα ανοίγματα έναντι κεντρικών αντισυμβαλλομένων, τα ανοίγματα έναντι οργανισμών συλλογικών επενδύσεων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα και τις υποχρεώσεις υποβολής αναφορών και δημοσιοποίησης, καθώς και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012

Η εμπειρία του παρελθόντος έχει δείξει ότι οι οικονομικές κρίσεις, όπως αυτή που βίωσαμε την περίοδο της πανδημίας, έχει σοβαρές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και ιδίως στην ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών. Αυτό αποτέλεσε κανόνα στο σύνολο σχεδόν των οικονομικών κρίσεων σε παγκόσμιο αλλά και εθνικό επίπεδο. Για παράδειγμα, την περασμένη δεκαετία όπου η μείωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στην Ελλάδα ξεπέρασε σωρευτικά το 25%, η αύξηση των ΜΕΔ ήταν από τις υψηλότερες που μπορεί να βρει κανείς στη σχετική βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, την περίοδο από τον Δεκέμβριο του 2009 έως και τον Μάρτιο του 2016, τα ΜΕΔ αυξήθηκαν δραματικά, κατά 81,5 δισεκ. ευρώ (>300%), και ο δείκτης ΜΕΔ από το 9,5% σε περίπου 49%.

Καταλήγοντας, σε μία περίοδο όπου τα μέτρα στήριξης της ΕΚΤ σταδιακά αποσύρονται και η ανάγκη στήριξης της πραγματικής οικονομίας είναι έντονη, το παρόν πόνημα κρίνεται επίκαιρο, καθώς η μέτρηση, η αξιολόγηση και η διαχείριση των κινδύνων θα πρέπει να αποτελέσει το βασικό στόχο των Διοικήσεων των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων. Έτσι, ο στόχος της συμβολής του Τραπεζικού Συστήματος στην ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία θα καταστεί πιο ορατός και ασφαλής.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Αλεξιάκης Π., Καλφάογλου Φ. (2019), Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
2. Βελέντζας (1998) «Δίκαιο Πιστωτικών Ιδρυμάτων-Τραπεζικό Δίκαιο», σελ. 79
3. Γεωργιάδης Α. (2012), Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε, Αθήνα
4. Καρατζάς Κ. (2019) ,«Για μια αποτελεσματικότερη εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα», Οικονομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
5. Λεβεντάκης Ι. (2003), «Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική», Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε, Αθήνα
6. Μουρμούρας, Ι., 2015. Η Διπλή Κρίση Δημόσιου Χρέους-Τραπεζών – Τόμος Α', 2η έκδοση, Εκδόσεις Γερμανός, Αθήνα.
7. Πολέμης Μ. και Φαφαλιού Ε. (2016), «Σύγχρονα θέματα Βιομηχανικής Πολιτικής, θεωρία και μελέτες περιπτώσεων», α' έκδοση, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
8. Προβόπουλος Α. & Καπόπουλος Θ. (2001), Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα

Ξένη

1. Bessis J. (2001), «Risk Management in Banking», John Wiley & Sons Ltd
2. Casu B., Girardone C., Molyneux P. (2015), "Introduction to Banking", 2η Έκδοση, Pearson

3. Pasiouras, F., (2012). Greek banking: From the pre-euro reforms to the financial crisis and beyond, Palgrave Macmillan.

4. Saunders A., Cornett M. (2018), "Financial Institutions Management: A Risk Management Approach", 9η Έκδοση, McGraw Hill Education

Μελέτες- Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

Ελληνική

1. Βαλσάμης, Κ. (2021) Διπλωματική εργασία: ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ & ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA), Πειραιάς.

2. Δημητρίου, Σ. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ-Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

3. Παναγάκου, Α. (2020) Διπλωματική εργασία: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», Πειραιάς.

4. Σερέφογλου, Α. (2021) Διπλωματική εργασία: «ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ», Πανεπιστήμιο Πειραιώς Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Διοίκησης Επιχειρήσεων για Στελέχη (executive MBA), Πειραιάς.

5. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2013). Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012.

6. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2017).Στοιχεία Τεκμηρίωσης Σχετικά με τη Λειτουργία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.

7. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος (2010) «Η μορφολογία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», Αθήνα

8. Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2019, Όμιλος και Τράπεζα, Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2018 έως 31 Δεκεμβρίου 2018,

https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2018_gr.pdf?rev=-1

(Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022) .

9. Εθνική Τράπεζα, Μάρτιος 2020, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2019 έως 31 Δεκεμβρίου 2019,

<https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/financial-report-31-12-2019-gr.pdf?rev=-1>. (Ημερομηνία πρόσβασης 20.02.2022)

10. Εθνική Τράπεζα, Όμιλος και Τράπεζα Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2020 έως 31 Δεκεμβρίου 2020, Μάρτιος 2021

https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/nbgportal/reports/migrated-data/files/greek/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/documents/ethsies-kai-endiameses-oikonomikes-katastaseis/annual-financial-report-2020_gr.pdf?rev=-1 (Ημερομηνία πρόσβασης

20.02.2022) .

11. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2018 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2019 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports>

(Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

12. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2019 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2020 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports>

(Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022) .

13. Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης & Δραστηριοτήτων 2020 της Τράπεζας Πειραιώς, Ιούνιος 2021 <https://www.piraeusholdings.gr/el/investors/financials/annual-reports> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

14. Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Ιούλιος 2020, Τράπεζα της Ελλάδος.

Ξένη

1. Eichengreen, B. & Gibson, D.H., (2001). Greek Banking at the Dawn of the New Millennium. Centre for Economic Policy Research

2. Hondroyiannis, G., Lolos, S. & Papapetrou, E., (1999). Assessing competitive conditions in the Greek banking system. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 9(4).

3. Markowitz, H. (1952). Επιλογή Χαρτοφυλακίου. The Journal of Finance. 7 (1).

4. BIS (2011) «Principles for the Sound Management of Operational Risk» <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)

5. BIS (2011) «Operational Risk - Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches» <https://www.bis.org/publ/bcbs196.htm> (Ημερομηνία Πρόσβασης: 22.02.2022)

Νομοθεσία

1. Αστικός Κώδικας

2. Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

3. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας

για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012.

4.Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/36/ΕΕ όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου

5.Κανονισμός (ΕΕ) 2019/876 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2019 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 όσον αφορά τον δείκτη μόχλευσης, τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, τις απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων, τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, τον κίνδυνο αγοράς, τα ανοίγματα έναντι κεντρικών αντισυμβαλλομένων, τα ανοίγματα έναντι οργανισμών συλλογικών επενδύσεων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα και τις υποχρεώσεις υποβολής αναφορών και δημοσιοποίησης, καθώς και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012

Ιστοσελίδες

1.Οικονομικά της Καθημερινότητας, Τραπεζικό Σύστημα <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/trapeziko-systhma>(Ημερομηνία πρόσβασης 28.01.2022)

2.<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia>(Ημερομηνία πρόσβασης 04.02.2022)

3.Τράπεζα της Ελλάδος (2021). Πίνακες Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων – Ιανουάριος 2021: <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/epopteyomena-idrymata> (Ημερομηνία πρόσβασης 02.02.2022)

4.<https://euretirio.com/xrimatooikonomiki-moxleusi-financial-leverage/> (Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

5.<https://www.euretirio.com/epitokiakos-kindynos/>(Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

6.<https://www.euretirio.com/leitourgikos-kindynos/>(Ημερομηνία πρόσβασης 01.02.2022)

7.<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/xrhmatojistwtikh-statherothta/makroprolhptikh-politikh> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20.02.2022)

8. <https://www.icap.gr/Default.aspx?id=7296&nt=19&lang=1> (Ημερομηνία πρόσβασης: 03.02.2022)
9. www.bis.org (Ημερομηνία πρόσβασης: 22.02.2022)
10. <https://www.investopedia.com/terms/c/capitaladequacyratio.asp> (Ημερομηνία πρόσβασης: 22.02.2022)
11. https://ec.europa.eu/info/departments/eurostat-european-statistics_el (Ημερομηνία πρόσβασης 10.02.2022)
12. <https://www.nbg.gr/el/omilos/drasthriothtes/trapeza> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)
13. <https://www.piraeusholdings.gr/el/group-profile/important-dates/2020-2021> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)
14. <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=1b5665b5-be7a-4b45-a639-b48975b68dbd> (Ημερομηνία πρόσβασης 24.02.2022)
15. <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200312~45417d8643.en.html> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)
16. <https://www.bbva.com/en/lcr-and-nsfr-what-do-these-liquidity-ratios-stand-for/> (Ημερομηνία πρόσβασης 23.02.2022)